

Omheining

Contactblad van de Vereniging voor Heemkunde "Omheining" te Heino

"OMHEINING"

Met deze naam tracht de Vereniging voor Heemkunde tot uitdrukking te brengen een vereniging te zijn, die Heino in al zijn facetten "omheint".

Volgens sommigen is de naam afgeleid van dit begrip, symboliserend een heg of haag, die een bepaald terrein "omheint", in ons geval van de Strenkhaar tot de Aalvanger en van de Dollenhoek tot de Ganzepan.

Vereniging voor Heemkunde "Omheining" te Heino

Secretariaat: Davenschot 1, 8141 BB Heino
Tel. 05729 - 1986

Postrekeningnr.: 2517412

Rabobank Heino: rek.nr. 3271.12.271

Gironummer van de bank: 800093

Amrobank Heino: rek. nr. 4192.74.006

Gironummer van de bank: 953047

Kontributies:

Leden f 25,00 per jaar (elk volgend gezinslid f 12,50 per jaar)

Donateurs f 20,00 per jaar

Abonnees f 20,00 per jaar

Voor toezending wordt per jaar f 5,00 in rekening gebracht.

Losse nummers f 5,00

Bestuur:

H. van der Veen,
Schoolstraat 10, 8141 EN Heino - voorzitter

J.K. Pruim-Reinders,
Davenschot 1, 8141 BB Heino - secretaresse

G.A.M. Diepman,
van Hille Gaerthéstraat 28, 8023 CB Zwolle
- penningmeesteresse

G.W. Grootenhuis,
Kruzebrink 36, 8141 WD Heino - algemeen
adjunct

G.H. Elshof,
Kolkweg 9, 8055 PS Laag-Zuthem

R. Meindersma,
Linde 15, 8141 ST Heino

T.M. Valkenaars-Tolenaar,
Veldhoekerweg 3, 8141 PH Heino

Werkgroepen:

1. Archeologie

Contactpersoon: R. Meindersma,
Linde 15, 8141 ST Heino

2. Beeld en Geluid

Contactpersoon: (wnd.)

J.A.G. Kappert,
Davenschot 30, 8141 BD Heino

3. Boerderij- en Veldnamen

Contactpersoon: G.W. Grootenhuis,
Kruzebrink 36, 8141 WH Heino

4. Dialekt

Contactpersoon: H. van der Veen,
Schoolstraat 10, 8141 EN Heino

5. Folklore

Contactpersoon: Vacant

6. Genealogie

Contactpersoon: J.K. Pruim-Reinders,
Davenschot 1, 8141 BB Heino

7. Geschiedenis

Contactpersoon: R. Meindersma,
Linde 15, 8141 ST Heino

8. Natuur en Milieu

Contactpersoon: T.M. Valkenaars-
Tolenaar,
Veldhoekerweg 3, 8141 PH Heino

Tijdschrift "Omheining"

Redactie-adres: Grote Beukelaar 17,
8141 BM Heino, tel. 05729 - 2208

Redactie:

H.A.M. van Eijk-Hof, Grote Beukelaar 17,
8141 BM Heino

M.H. Stavorus, Kon. Julianastraat 17,
8141 ET Heino

H. van der Veen, Schoolstraat 10,
8141 EN Heino

H.J.J. Hoppen, Marktstraat 14,
8141 GC Heino (vormgeving)

Druk: Bredewold Wezep.

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van het bestuur van de vereniging voor Heemkunde "Omheining".

Vereniging voor Heemkunde "OMHEINING" te Heino
8e jaargang - nummer 1 - maart 1988

INHOUDSOPGAVE

- blz. 2 Verharding van de Lemelerveldseweg - H. van Bommel
- blz. 7 Salland - Hanna
Een gedicht, herplaatst
- 8 Uitgaande brieven Gemeente Heino - Henk van der Veen sr.
- blz. 9 Sprekende foto's (5) - J.K. Pruim-Reinders
een openluchtspel
- blz. 14 Een passiespel - F. Vlierhuis
Amateurtoneel in 1924
- blz. 15 Allegaardje - Arja Albrecht
Over de kruidentuin
- blz. 17 Kedassen, oftewel Canadese populieren.
- blz. 18 Uut de olde deuze - J.W. Bonhof
Een proppenschieter maeken
- blz. 19 Wie is wie? - Henk Kevelam
Reakties gevraagd
- blz. 20 Werkgroepennieuws
- blz. 21 Zomaar een foto
- blz. 21 De Reutenkolk - Henk van der Veen sr.
Aan de Zuthemerweg
- blz. 23 Inspectie van wegen - Henk van der Veen sr.
- blz. 24 Wist u, dat....?
- blz. 24 Van de bestuurstafel
-

DE VERHARDING VAN DE LEMELERVELDSEWEG

Inleiding

In het boek van J. Bieleman over de geschiedenis van Heino lezen we op blz. 116-120 iets over de wegen in en rond het dorp. Omstreeks 1820 waren dit nog uitsluitend zandwegen, maar in de loop van de 19e eeuw werden steeds meer wegen verhard en men sprak dan van "kunstwegen".

We zullen in dit artikel trachten na te gaan hoe de verharding van de Lemelerveldseweg tot stand is gekomen. Het heeft tot het begin van deze eeuw geduurd voor de Lemelerveldseweg, toen nog een deel van de Zandsteeg, samen met een aantal andere wegen een behoorlijke verharding kreeg.

Aanvankelijk werd vaak grind gebruikt om wegen te verharden, later ging men over op klinkerbestrating. We lezen in de raadsverslagen van de gemeente Heino, dat nog in 1907 het grind benodigd voor de wegverharding per schip werd aangevoerd tot bij de Ganzepannebrug. Op 9 april 1907 werd het vervoer van 30 m³ grind van de brug naar de Zandsteeg door B en W gegund aan Th.J. Blom voor 54 cent per m³. Op 4 mei 1907 werd aan schipper A. Smit de levering opgedragen van 75 m³ grind, eveneens te lossen aan de Ganzepannebrug.

Commissie van voorbereiding

Naar aanleiding van de vele klachten over de slechte toestand van de wegen, met name in en rond Dalmsholte, werd in 1905 een commissie gevormd, waarin vertegenwoordigers van alle betrokken gemeenten zitting kregen. Deze commissie zou zich beijveren om gelden bijeen te brengen voor de verbetering en verharding van alle doorgaande wegen in deze streek. Leden van de commissie waren A.Z. Graaf van Rechteren Limpurg, H.J. Dijsselhof en G.H. Wubbels (pastoor te Lemelerveld) voor de gemeente Dalfsen; G. Rakhorst jr. voor de gemeente Heino; H. Westenenk voor de gemeente Raalte en H. Kampf voor de gemeente Ambt Ommen. Secretaris-penningmeester werd G.J. de Vidal de St. Germain, die op 't Reelaer woonde. Er werd bij belanghebbenden rondgegaan met lijsten waarop toegezegde bedragen werden genoteerd. In juni 1906 richtte de commissie zich tot de gemeentebesturen en later ook tot de provinciale waterstaat, die de verharding zou moeten uitvoeren.

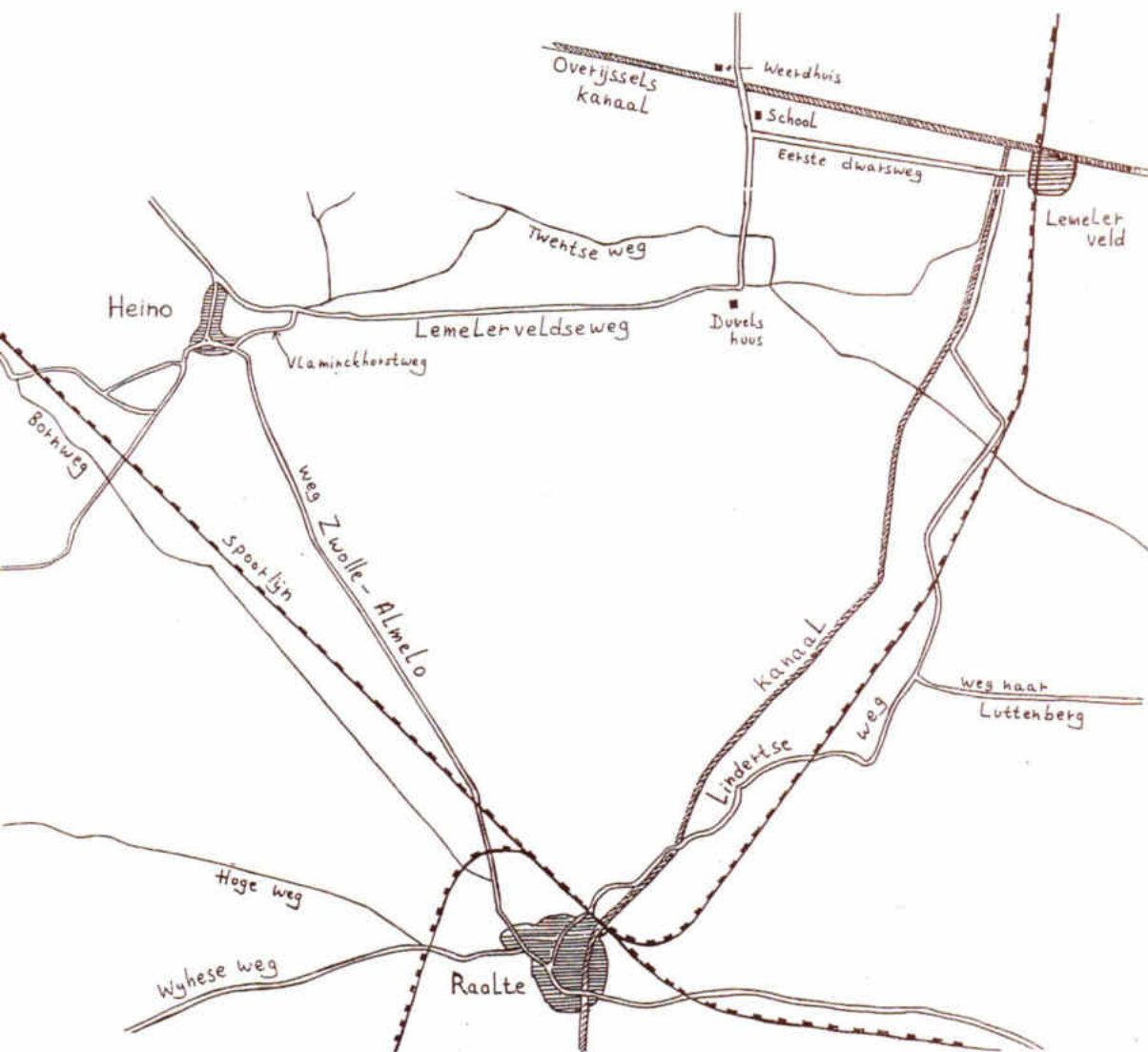
Om welke wegen ging het precies?

- a. Een nieuwe weg van Heino naar Dalfsen via de Kluinhaar.
- b. De Zandsteeg (thans Lemelerveldseweg) met de zijtak Bouwhuissteeg (thans Vla-minckhorstweg).
- c. De Eerste Dwarsweg (thans Dalmsholterweg) van Rechteren in zuidelijke richting lopend door Dalmsholte en via de Doktersbrug uitlopend op de Zandsteeg.
- d. De weg Raalte-Lemelerveld via Linderte met een zijtak naar Luttenberg. Daarbij aansluitend de weg van Lemelerveld naar de Eerste Dwarsweg (thans Weerdhuisweg).

Het spreekt vanzelf dat onder d. de oude verbinding Raalte-Lemelerveld wordt bedoeld, die op twee plaatsen de spoorlijn Raalte-Ommen kruiste. Na de opheffing van deze spoorlijn werd de spoorbaan gebruikt voor de aanleg van de nieuwe provinciale weg Raalte-Ommen.

Besprekingen in de gemeenteraad

Intussen was de kwestie van de wegverharding ook ter sprake gebracht in de Heinose gemeenteraad. Slechts een gedeelte van de hierboven genoemde wegen lag op het grondgebied van de gemeente Heino en uiteraard was de gemeente alleen voor dat gedeelte verantwoordelijk.

Overzichtskaart door P. Weller

Deze kaart geeft de ontsluiting weer van het gebied rond Heino, Raalte en Lemelerveld.

1. Weg Zwolle-Almelo, 1828-1834
 2. Verharding Wijheseweg, 1844
 3. Verharding Rozendaelseweg, 1850-1861
 4. Verharding weg Heino-Wijhe, langs het Nijenhuis, 1875
 5. Spoorlijn Zwolle-Almelo, 1881
 6. Verharding Lemelerveldseweg, (zie artikel)
 7. Spoorlijn Raalte-Ommen, 1910
- Op dit tracé werd in 1937 de weg Raalte-Ommen aangelegd.

— = onverharde weg
 == = verharde weg

Op 7 april 1906 stelde raadslid Spitzen voor om voor de verharding van de Zandsteeg en de aanleg van de nieuwe Dalfserweg (d.w.z. het Heinose deel) bij de provincie een bijdrage van 50% en bij het rijk een bijdrage van 30% in de kosten te vragen. Het voorstel werd aangenomen en op 29 mei werden door B en W van Heino de vereiste verzoekschriften verzonden aan provincie en rijk. De burgemeester was toen H.A.J. van Sonsbeeck, de wethouders waren H. Graveman en G. Rakhorst. J. Hartholt was gemeentesecretaris.

In de verzoekschriften werd onder meer gevraagd om de verharding van "de Zandsteeg vanaf den Rijksstraatweg Zwolle-Almelo in het dorp Heino..., loopende in ongeveer rechte lijn van het westen naar het oosten door het midden van dit deel der gemeente Heino tot aan het punt waar het erve Duivelshuis eindigt; van daar noordwaarts langs een nog te maken weg over en langs particuliere terreinen tot den Ouden Twentschen Weg, zijnde de grens tusschen Heino en Dalfsen, in aansluiting met den geprojecteerden nieuwen weg van die grens langs de Dalmscholterschool naar Dalfsen".

In de bovenbedoelde verzoekschriften werd ook gewag gemaakt van de "groote belangstelling" van het provinciebestuur voor verbetering der wegen. Die belangstelling resulteerde in het statenbesluit van 12 juli 1906, waarbij o.a. de tollen op provinciale wegen werden opgeheven en een provinciaal wegenplan werd vastgesteld. Het werd daardoor mogelijk voor de gemeentebesturen om wegen over te dragen aan de provincie. Ook konden de gemeenten medewerking verlenen aan de aanleg van nieuwe wegen door een deel van de kosten van verbetering en onderhoud voor hun rekening te nemen.

In juni 1907 werd door de minister van Waterstaat de vraag gesteld of de betrokken gemeentebesturen ook bij toekenning van een rijksbijdrage van 25% (in plaats van de gevraagde 30%) bereid waren de voorwaarden te aanvaarden die in het provinciaal wegenplan genoemd werden. Op 27 juni 1907 verklaarde de Heinose gemeenteraad zich hiertoe bereid, hoewel dit toch een financiële tegenvaller was.

De financiering

Op 29 september 1908 verzochten gedeputeerde staten van Overijssel de gemeente Heino om een bedrag van f 4.500,- in de provinciale kas te storten in verband met de aanleg van een verharde weg van Rechteren naar Heino en de voorbereidingen voor de aanleg van andere wegen. In de vergadering van 29 okt. 1908 besloot de Heinose gemeenteraad een geldlening aan te gaan van hoogstens f 7.500,- tegen een rente van 4%. In de memorie van toelichting werd de zaak gepreciseerd:

De Zandsteeg met de zijtak Bouwhuissteeg werd verhard over	5.840 meter;
een gedeelte van de weg Lemele-Raalte over	150 meter;
de weg Heino-Dalfsen over ongeveer	2.000 meter.
tezamen ongeveer	7.990 meter

De Zandsteeg met Bouwhuissteeg was aanbesteed voor f 4,94 per meter en dit bedrag mocht ook gerekend worden voor de andere wegen. Hiervan kwam ten laste van de gemeente $\frac{1}{4}$ van f 4,94 = f 1,23 $\frac{1}{2}$ per meter. Het totaal der kosten kwam dus voor de gemeente Heino op $7.990 \times f 1,23 \frac{1}{2} = f 9.867,65$.

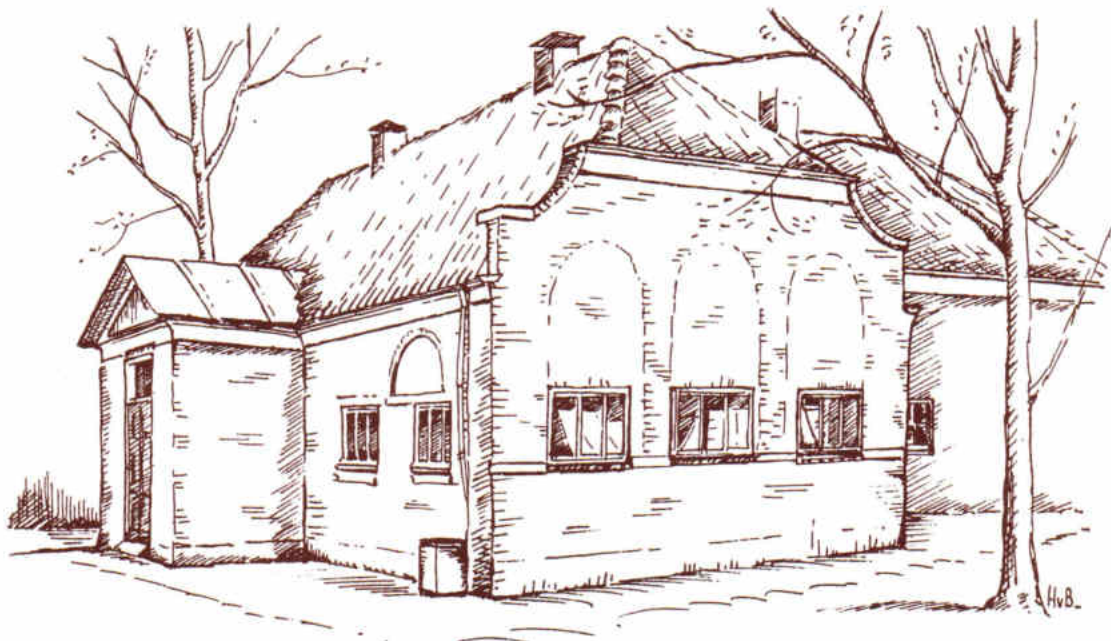
Door belanghebbenden was reeds gestort f 3.350,- zodat ten laste van de gemeente bleef f 6.517,65. Veiligheidshalve werd de lening bepaald op f 7.500,-.

Het eerste gedeelte van de lening, groot f 4.500,-, diende op korte termijn beschikbaar te zijn. Het tweede gedeelte, groot f 3.000,-, dat bestemd was voor de nieuwe Dalfserweg, zou op een later tijdstip opgenomen worden.

Het werk voltooid

Een jaar later, in september 1909, waren alle werkzaamheden voltooid, behalve die aan de nieuwe Dalfserweg.

De inwoners van het zuid-oostelijk gedeelte van Dalfsen hadden besloten het gereed komen van de verhardingen in hun streek feestelijk te vieren en wel op 14 september 1909. Er werd een feestcommissie benoemd en men besloot het feest te laten plaatsvinden bij de school in Dalmsholte nabij de Doktersbrug, ook Weerdhuisbrug genaamd naar de aldaar gelegen herberg het Weerdhuis. Er werden erepoorten opgericht en, zo zegt het verslag, "nabij het erve Heidemars werd eene schoon versierde muziektent geplaatst".

De oude school Dalmsholte

tekening H. van Bommel

Vooraf voor de 120 kinderen van de openbare school in Dalmsholte was het groot feest. Er werd voor hen een feestelijke rondrit georganiseerd. We laten hier een gedeelte van het verslag volgen:

"Op den morgen van den 14en September vereenigden zich nabij de school tal van versierde wagens; deze zouden door de schooljeugd, waarvan menigeen den vorigen nacht niet of weinig geslapen had overvuld van het te verwachten genot, bestegen worden. Door de zorg van de feestcommissie waren de kinderen allen met oranje en bloemen versierd en voorzien van koddige en alleraardigst gekleurde hoofddeksels, terwijl de wagenvoerders evenals de paarden en zweepen ook netjes waren opgesierd. Nadat allen hunne plaatsen hadden ingenomen begon de rijtoer. Voorop reden twee man te paard, deze werden gevolgd door een vijftigtal prachtig versierde rijwielen, door jongelui van beider kunne bereden. Daarop volgden een tiental wagens met kinderen, dan de grote wagen waarin de muziek had plaatsgenomen, vervolgens de overige wagens met kinderen, terwijl de stoet gesloten werd door het rijtuig waarin gezeten waren de Heeren Dijksselhof, J. Noorman Sr., J. Noorman Jr. en de Dames onderwijzeressen Jongdijk en Hazelhorst.

Vermeld dient nog te worden dat de prachtige banier ter eere van dezen dag door de vaardige handen van een der bovengenoemde dames aangemaakt, door den banierdrager fier omhoog gehouden, evenals de banier van het Raalter fanfarekorps op de muzikwagen geplaatst, aan den stoet een meer dan feestelijk aanzien verschaften.

Onder het spelen van lustige wijsjes en door mooi herfstweer begunstigd, werd de tocht aanvaard; even voor het dorp Heino werd de feeststoet aangenaam verrast door de buitengewoon prachtige eerepoort aldaar opgericht. Indien men zich niet bedriegt, werd die poort geplaatst door de goede zorgen van Berend Sloomman bij wiens huis de poort zich bevond en komt hem aller lof toe voor die schoone en aangename verwelkoming.

Nabij de nieuwe villa van den Heer C.C. van der Flier, arts en geneesheer te Heino, bereikte de stoet het punt waar de harde weg op den straatweg uitloopt en deed daarmee zijn intocht in het dorp Heino."

Heel Heino was uitgelopen om de stoet te zien passeren en voor het gemeentehuis stond de burgemeester om de toejuichingen van de kinderen in ontvangst te nemen. Op weg naar Raalte werd korte tijd gestopt bij 't Reelaer, het woonhuis van G.J. de Vidal de St. Germain, de grote man van de commissie van voorbereiding. Hij en de overige commissieleden hadden zich vóór het huis opgesteld, waar de schooljeugd voor hen "een toepasselijk danklied" ten gehore bracht. Het tweede couplet luidde:

*"Onder uwe leiding
kwam de weg tot stand.
Wij zijn nu verbonden
met het gansche land.*

*Daarom denken we immer
met erkentelijkheid
aan hem die het werk
zoo goed heeft voorbereid."*

Het Weerduis

foto G. Horselenberg

Na het nuttigen van een versnapering trok men verder naar Raalte en vervolgens over de nieuwe harde weg door de buurtschap Linderte naar Lemelerveld. Daar de brug over en tenslotte terug naar de school, waar het feest werd voortgezet op het schoolplein. Er stonden daar diverse kermisattracties opgesteld zoals een draaimolen en een hoofd van Jut. Later op de dag verschenen de burgemeester van Dalfsen en andere notabelen op het feestterrein en werden officiële toespraken gehouden.

Het vaandel waarvan in het verslag sprake is kreeg na de feestdag een ereplaats in "het tweede benedenlokaal" van het Weerdhuis. Er wordt nog vermeld dat het gemaakt was van blauw fluweel en dat de nieuwe verharde wegen erop aangegeven waren "met schoone kleuren". Verder droeg het de tekst:

*"Alle deze nieuwe harde wegen
Strekk' Dalmsholt lang ten zegen".*

H. van Bommel

Bronnen:

Archief gemeente Heino

J. Bieleman, Heino een geschiedenis van mens en plaats, Zwolle 1980.

Ter herinnering aan 14 september 1909, Zwolle 1909 (gedrukt verslag van de feestelijkheden te Dalmsholte).

Waterstaat in Overijssel, uitgegeven ter gelegenheid van honderd jaar provinciale waterstaat in Overijssel, Zwolle 1983.

(red.) Uit het gedicht van mevrouw Van der Kolk, de Hoek 4 te Heino, dat we in ons vorig nummer plaatsten, is helaas een regel weggevallen. We nemen het daarom gaarne nog eens op.

SALLAND

*In het ochtendgloren
ruisend goudgeel koren
bomen, rij aan rij
als zuilen in een galerij
slingerende asfaltlinten
zomer vol van pasteltinten
gezeefd licht het fluisterend lover beroerend
een eenzame duif door de stilte koerend
reeën aan de bosrand staan
zwanen over de wetering gaan
reigers langs bemoste sloten
door wazig zonlicht overgoten
lommerrijke bossen kastelen omringen
vogels eeuwig blijven zingen
in grazige weiden roodbonte koeien
salland
dat immer blijft boeien*

Hanna

UITGAANDE BRIEVEN GEMEENTE HEINO

No. 89

't Reelaer 26 juny 1846

Ik heb de eer UEdGA ingevolge verlangen van den Heere Staatsraad Gouverneur dezer provincie tot het doen van eene opgave omtrend den staat van de veldgewassen en de vooruitzigten van den oogst mede te deelen, dat in de gemeente Heino voor eenige tijd op de te veld staande rogge eene bruine stof of schimmel is opgemerkt, welke zich eerst heeft vertoond op de bladen en later zich aan veele aren heeft medegedeeld; dat daardoor de bladen zijn afgevallen, en aanvankelijk ook scheen, dat die stof de korrel zoude bederven, doch deze vrees tans geheel is verdwenen en dat alles zamen genomen, en in de veronderstelling dat er geene buitengewone weersgesteldheden noch rampen tusschenbeide komen, het zich laat aanzien dat de oogst van dit belangrijk voortbrengsel hoewel niet tot de rijksten behoorende, echter goed zal zijn.

Wat de overige veldgewassen betreft zoo laten deze zich over het algemeen gunstig aanzien, het gras heeft op sommige plaatsen nog al eenigsints geleden door de gevallen nachtvorst, en wat de aardappelen aangaat, zoo zal deze vrucht wederom het gewone gewas opleveren indien wij slechts bevrijd blijven niet en alleenlijk van de zware plasregens van gepasseerde jaar, maar ook van het drukkende of broeiende in den dampkring hetwelk toen die regens vergezelde.

*De Burgemeester van Heino,
(get) G. J. G. de Vidal*

*Aan
Heeren Ged. Staten
van Overijssel.*

vd V.

SPREKENDE FOTO'S (5)

Een foto genomen voor de oude Mariaschool te Heino en wel op 15 augustus 1924. De op de foto afgebeelde groep was bezig met het instuderen van een passiespel.

Wie komen er op de foto voor?

Van links naar rechts:

De achterste rij.

1. **Meester Hoppen** (Antonius Franciscus Hoppen).

Geboren te Heino 26 maart 1887.

Overleden te Heino 24 juni 1957.

Zoon van Johannes Hoppen, timmerman en Johanna Euselina Oortwijn.

Beroep: Onderwijzer aan de R.K. school te Heino.

Meester Hoppen was in eerste instantie timmerman bij zijn vader. Op 2 januari 1909 vertrok hij echter naar Lonneker om vandaar uit op 31 augustus 1922 naar Heino terug te keren. Na eerst enige jaren bij zijn moeder aan de Stationsweg 12 te hebben gewoond, ging hij in 1924 met zijn zusters Johanna Maria Hendrika, overleden 10 april 1962 en Antonia Maria, overleden 26 februari 1946 te Zwolle, aan de Stationsweg 10 te Heino wonen. Het laatstgenoemde pand is inmiddels afgebroken.

2. **Herman Hassink** (Gerhardus Hermanus Hendrikus Hassink).
 Geboren te Hellendoorn 23 maart 1904.
 Overleden te Raalte 15 mei 1982.
 Zoon van Hendrikus Hassink, molenaar, en Antonia Janssens.
 Beroep: betonwerker/kastelein.
 De vader van Herman Hassink kwam op 10 september 1913 vanuit Hellendoorn naar Heino, alwaar hij de zaak van Wilhelmus Antonius van den Berg, bakker, overnam.
 Daarvoor was Hendrika Susanna van der Vegte, weduwe Wissink, er winkelster/bakker.
 Op 7 april 1936 huwde Herman Hassink te Borne met Engelina Maria Bartha op de Woerd, geboren 9 september 1910 te Borne.
 Het pand aan de Canadastraat, momenteel café-restaurant "Centraal", wordt nu beheerd door zijn schoonzoon Theo Oortwijn.

3. **Herman Hemels** (Hermannus Wilhelmus Antonius Hemels).
 Geboren te Heino 5 juli 1906.
 Overleden in maart 1979.
 Zoon van Hendrikus Gerhardus Hemels, bakker en winkelier, en Maria Gerridina Koopman.
 Beroep: Organist, dirigent en muzikleraar.
 Herman Hemels woonde aan de Lierderholthuisweg 10 te Lierderholthuis, gemeente Heino. Hij bespeelde ruim vijftig jaar het orgel tijdens de kerkdiensten in de Heilige Nicolaaskerk te Lierderholthuis, meer dan veertig jaar was hij dirigent van de muziekvereniging "Salland" en verder leidde hij niet alleen het jeugd-, dames- en herenkor van de parochie, maar ook het zangkor van de Onze Lieve Vrouwekerk in Zwolle; waar hij eveneens de wekelijkse Eucharistievieringen, de rouw- en trouwmissen met orgelspel opluisterde.
 Hij huwde op 9 mei 1928 te Heino met Willemina Maria Blom, geboren 14 februari 1901 te Heino.

4. **Jans Veltkamp** (Johannes Antonius Veltkamp).
 Geboren te Heino 4 december 1899.
 Overleden te Zwolle 30 april 1983.
 Zoon van Johannes Veltkamp, landbouwer, en Hendrika Hansman.
 Beroep: kleermaker.
 Jans Veltkamp woonde in het pand aan de Canadastraat 46 te Heino, waar nu de heer H.J. Journée een manufacturenwinkel heeft. Later verhuisde hij naar Canadastraat 20 te Heino. Zijn grootvader Cornelis Veldkamp kwam op 22 februari 1885 vanuit Dalfsen als landbouwer in Heino wonen aan de Canadastraat 18. De boerderij van Veldkamp is al jaren geleden afgebroken.
 Jans Veltkamp huwde op 8 juni 1932 te Heino met Rimbertha Maria Westendorp, geboren 12 februari 1902 te Raalte.

5. **Kees Hoek** (Jacobus Cornelis Hoek).
 Geboren te 's-Gravenhage 11 december 1904.
 Overleden te Zwolle 26 augustus 1960.
 Beroep: kleermaker.
 Kees Hoek kwam op 22 augustus 1921 als kleermakersknecht in dienst en in kost bij kleermaker Gerhardus Antonius Marianus Vlierhuis, Dorpsstraat 1 te Heino.

6. **Johan Hoppen** (Johannes Josephus Hoppen).

Geboren te Heino 7 maart 1884.

Overleden te Heino 8 juni 1957.

Zoon van Hermannus Hoppen, timmerman, en Maria Zonnenberg.

Beroep: kapper.

Johan Hoppen vestigde zich op 2 juli 1917 als barbier op het adres Dorpsstraat 3 te Heino - nu de herenkapsalon van Afra Sinnige - samen met zijn echtgenote Aleida Nieuwhof, geboren 26 augustus 1883 te Zwolle. Daarvoor oefende hij het beroep van timmerman uit.

7. **Gradus Hollegien** (Gerhardus Wilhelmus Hollegien).

Geboren te Heino 1 augustus 1896.

Overleden te Heino 30 januari 1933.

Zoon van Cornelis Hollegien, dagloner, en Aleida Oosterlaar.

Beroep: bakker.

Gradus Hollegien woonde aan de Canadastraat 44 te Heino. Dit adres is op 1 september 1954 vervallen. Hij was gehuwd met Maria Johanna Westerbeek, geboren 1 februari 1905 te Heino. Na zijn overlijden hertrouwde zij met Gradus Albertus Melenhorst.

De middelste rij

1. **Anton Satink** (Johannes Antonius Satink).

Geboren te Heino 18 december 1893.

Overleden te Heino 30 januari 1980.

Zoon van Hermannus Johannes Satink, koopman en winkelier, en Susanna Leonarda Jacoba Neppelenbroek.

Beroep: winkelier.

Anton Satink had een VÉGé winkel aan de Canadastraat 36 te Heino, nu schildersbedrijf Lindeboom. Hij huwde op 24 januari 1929 te Dalfsen met Hendrika Maria Knobben, geboren 18 april 1904 te Dalfsen.

2. **Herman Vlierhuis** (Wilhelmus Hermanus Jozef Vlierhuis).

Geboren te Heino 21 april 1912.

Overleden te Zwolle 6 juli 1980.

Zoon van Gerhardus Antonius Marianus Vlierhuis, kleermaker, en Maria Josephine Hooglugt.

Beroep: belastingconsulent.

Herman Vlierhuis had een accountantskantoor aan de Dorpsstraat 26 te Heino. Hij huwde op 28 augustus 1946 met Wilhelmina Maria Magdalena Assink, geboren te Ambt-Delden.

3. **Mans van der Vegt** (Hermanus Gerhardus van der Vegt).

Geboren te Heino 2 februari 1903.

Zoon van Hendrikus Gerhardus van der Vegt, timmerman, en Willemina Reimink.

De vader van Mans van der Vegt vestigde zich te Heino op 21 augustus 1897 en had een timmerbedrijf aan de Dorpsstraat 45, nu Sporthuis "Salland" van de heer A.J.M. Kouwert. Mans van der Vegt vertrok op 28 mei 1957 vanuit Heino naar Apeldoorn.

4. **Anton Butink** (Anton Joseph Butink).
 Geboren te Heino 27 maart 1900.
 Overleden te Utrecht 25 januari 1980.
 Zoon van Gerhardus Johannes Butink, kleermaker, en Anna Antonia Jaspers Focks.
 Beroep: kleermaker.
 Anton Butink woonde te Heino aan de Canadastraat 33. Nu woont er H.L. Giezen.
 Behalve kleermaker was Anton Butink 33 jaar lang koster van de kerk van Onze Lieve Vrouwe ten Hemelopneming in Heino. Hij was gehuwd met Anna Maria Schaap, geboren 1 december 1898 te Steggerda, gemeente Weststellingwerf.
 Op 15 juli 1963 vertrok hij naar Utrecht, alwaar hij ook overleed.

5. **Johan Overmars** (Johannes Antonius Overmars).
 Geboren te Heino 14 september 1901.
 Overleden 26 februari 1986.
 Zoon van Johannes Gerhardus Overmars, winkelier, en Maria Brinkhof.
 Beroep: Onderwijzer aan de R.K. school te Lierderholthuis van november 1921 tot november 1932. Daarna hoofd van de R.K. school te Hoonhorst, gemeente Dalfsen, tot eind december 1967.
 Johan Overmars was behalve onderwijzer ook plaatselijk correspondent voor diverse kranten. Tevens maakte hij zich verdienstelijk voor de gemeenschap Hoonhorst; hij was mede oprichter en voorzitter van Plaatselijk Belang Hoonhorst en van de plaatselijke rijvereniging "De Bergruiters" en was tevens voorzitter van de Voetbalvereniging Hoonhorst. Ook spande hij zich in voor het jongerenkoor en was hij jarenlang voorzitter van de Hoonhorster bejaardenbond. Na zijn pensionering verzorgde hij nog geruime tijd de administratie van de Hoonhorster scholen.
 Hij was gehuwd met Amelia Paulina Ego, geboren 8 maart 1903 te Raalte.

6. **Jan Butink** (Johan Maria Butink).
 Geboren te Heino 27 maart 1900.
 Overleden te Heino 2 mei 1982.
 Zoon van Gerhardus Johannes Butink, kleermaker, en Anna Antonia Jaspers Focks.
 Beroep: bakker.
 Jan Butink had een bakkerij aan de Canadastraat 43 te Heino, nu woont er A.J.M. Veltmaat. Op 2 november 1957 vertrok hij naar Amsterdam, waar hij een "Spar"-winkel had. In de zeventiger jaren kwam hij naar Heino terug.
 Hij was gehuwd met Albertha Johanna Woelderink, geboren 6 juli 1889 te Dalfsen. Na haar overlijden hertrouwde hij met Adriana Wilhelmina Maria Fransen.

De voorste rij

1. **Willem Vlierhuis** (Wilhelmus Bernardus Maria Vlierhuis).
 Geboren te Heino 10 februari 1894.
 Overleden te Heino 3 december 1975.
 Zoon van Theodorus Vlierhuis, kleermaker, en Josephina Johanna Hendrika van Dieën.
 Beroep: kleermaker.
 Willem Vlierhuis woonde aan de Dorpsstraat 27 te Heino; waar nu zijn zoon Herman een textielwinkel heeft.
 Hij huwde op 1 september 1921 te Heino met Everdina Kelderman, geboren 29 januari 1895 te Heino.

2. **Willem Hansman** (Wilhelmus Hansman).
Geboren te Heino 2 februari 1899.
Overleden te Zwolle 28 september 1963.
Zoon van Johannes Hansman, postbode, en Willemina Telgenbosch.
Beroep: schilder.
Willem Hansman was woonachtig aan de Vlamincckhorstweg 13 te Heino. Op 19 augustus 1955 vertrok hij naar Zwolle, waar hij ook overleed.
Hij huwde in januari 1931 te Tubbergen met Anna Gesina van der Aast, geboren 6 april 1902 te Tubbergen.
3. **Herman Krisman** (Hermanus Lambertus Krisman).
Geboren te Zwolle 27 juli 1902.
Herman Krisman was bakkersknecht bij Hendrikus Johannes Frederikus Blom, winkelier te Heino. Op 7 februari 1925 vertrok hij weer naar Zwolle.
4. **Bernard Meiberg** (Lambertus Josephus Meiberg).
Geboren te Heino 22 november 1890.
Overleden 17 augustus 1972.
Zoon van Theodorus Hendrikus Meiberg, klompenmaker, en Geertruida Maria Oortwijn.
Beroep: timmerman.
Bernard Meiberg woonde aan de Rozendaelseweg 6 te Heino.
Hij huwde op 17 november 1927 te Heino met Maria Roudijk, geboren 3 maart 1899 te Deventer.
5. **Tinus Nijboer** (Martinus Josephus Nijboer).
Geboren te Heino 7 maart 1897.
Overleden te Zwolle 10 maart 1979.
Zoon van Albertus Nijboer, landbouwer, en Dina Kogelman.
Beroep: timmerman.
Na een tiental jaren aan de Dorpsstraat 40 te Heino gewoond te hebben, verhuisde hij in 1942 naar de Koningin Julianastraat 30, eveneens te Heino.
In 1927 huwde hij met Johanna Theresia Talsma, geboren 16 oktober 1894 te Zwolle.

J.K. Pruim-Reinders.

Bronnen:
Gemeente-archief Heino.
Archief "Omheining".

EEN PASSIESPEL

(red.) Wat mevrouw Vlierhuis zich van het openluchtspel herinnert vertelt ze hieronder.

In 1924 is hier in Heino - haast niet te geloven - een openluchtspel opgevoerd, een groots gebeuren voor ons dorp. In de twintiger jaren bestond hier een goede heren-toneelvereniging. Hier is, voor zover ik weet, het idee ontstaan eens een openluchtspel op te voeren. De grote stimulator, hij heeft ook de regie gevoerd, was de Weleerwaarde Heer A.J. Schaars, kapelaan hier ter plaatse. Opgevoerd werd het spel "Gekruisigd". Het was groots opgezet en werd gespeeld door allemaal Heinose acteurs. De gehele inhoud kan ik niet meer beschrijven, tekstboekjes zijn niet meer te vinden.

Het spel speelde zich m.i. af tijdens de strijd voor of tegen Christus en Diens kruisiging. Rollen die er in voorkwamen waren o.a. Annas en Kaifas, de hogepriesters, en verder Judas en een menigte joden en andere figuranten. Ook kwam er een kinderrol in voor, de blinde Jozef, het zoontje van Kaifas, dat was genezen door Christus en voor Hem getuigde. Ook was er koorzang bij. Het spel speelde zich af dichtbij het Jacobsgat.

Alles werd door de spelers zelf, en wellicht veel helpers, opgezet. Een groot toneel met een tempel, een gerechtshof (het Sanhedrin), alles zoals dat in die tijd in Judea te zien was, een groot wit gebouw met trappen ervoor en steunend op pilaren.

Voor het publiek waren er tribunes geplaatst. Het werd gespeeld op zeker drie achtereenvolgende zondagmiddagen. 't Was een drukte van belang; men kwam van heinde en verre, zelfs met auto's en dat was in die tijd nog heel bijzonder.

Bijna gelijktijdig werd er in Raalte ook een openluchtspel opgevoerd, en wel "Joseph in Dothan", onder leiding van kapelaan Veeger; dit was een spel met een groot koor van engelen. Deze opvoering vond plaats in de buurt van de huidige Franciscushof.

Er werd voor beide spelen veel reclame gemaakt in de krant, er was volop concurrentie tegen elkaar. Maar.. beide trokken veel volk.

F. Vlierhuis

Er was eens...

een heel mooi plannetje, maar er was geen plaats. En er lag ergens ver weg een stuk grond te wachten op een vriendelijk idee.

Een sprookje met een happy end, want deze twee vinden elkaar op het eind, en hoe! U krijgt een feestelijke bruiloft tot slot en het paar was nog aardig vruchtbaar ook. Maar we lopen op het verhaal vooruit:

Luister:

Toen Omheining $\pm$ 1 jaar oud was, werd het plan geboren om in Heino een kruidentuin te realiseren waar iedereen uit zou kunnen plukken. Een echte "gebruikstuin" dus. De geboorte vond plaats in de werkgroep Natuur en Milieu van Omheining, omringd door vele goede feeën.

Het leek ons zo echt te horen bij een Vereniging voor Heemkunde: kruiden om mee te koken in traditionele gerechten, kruudmoes natuurlijk, en om oude huismiddeltjes weer in ere te herstellen, zoals kamillethee voor verkoudheid en ontstekingen en thee van tijm, salie en munt bij hoest en een kater(!), 't liefst vergezeld van de bloemen die van oudsher thuishoren op boerenerven, zoals duizendschoon, gebroken hartjes enz. enz. Je zou dan de streeknamen voor de diverse gewassen kunnen verzamelen en ook educatieve mogelijkheden voor de scholen lagen binnen handbereik - dachten wij.

Gesprekken met de gemeente over ongebruikte stukjes aarde leverden aanvankelijk niets op. Elke zandkorrel in Heino leek al een bestemming te hebben en we werden af en toe wel een beetje moedeloos. Niet serieus genomen te worden maakt mismoedig, maar ook halsstarrig!

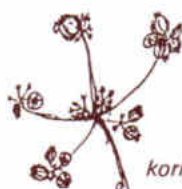
We gingen andere kruidentuinen bezoeken: Elburg, Arnhem, Hattem. We leerden hoe het niet hoefde en hoe het wel kon. Vooral in Hattem kregen we eindelijk de broodnodige steun en praktische wenken van de dames van Hartje Groen. Ze legden ons uit dat teleurstelling erbij hoort en tegenslag speciaal is uitgevonden om overwonnen te worden, dus: DOORGAAN.

Intussen was de gemeente begonnen met het Komplan. Met hernieuwde energie probeerden we de tuin nu gepland(t) te krijgen, maar het plan was nog steeds te gewaagd en misschien was een kruidentuin naast de Ned. Herv. Kerk ook niet het allerbeste idee, hoewel er vroeger wel moestuintjes geweest zijn.

Zou het dan nooit lukken?? (zo hou je de spanning erin!)

*een winters takje salie,
maar het ruikt nog wel.*

korianderzaadjes

*dit was in februari over van
een welvarende pol basilicum*

Na jaren van zwerven, eenzaamheid en vertwijfeling gebeurde er echter iets wonderbaarlijks: er was geld over om de Gemeentetuin op te knappen en het plan vond zijn bestemming, 't was liefde op het eerste gezicht.

Wij vroegen bij de Natuur en Milieu Federatie te Zwolle om raad en een tekening.

Alles ging nu opeens snel. Het ontwerp werd goed ontvangen, geld was er, niets leek onmogelijk en de enige voorwaarde was dat de werkgroep zich garant zou stellen voor het onderhoud. De groep was inmiddels gegroeid tot 15 mensen die flink aan de slag moesten!

Een groepje zocht planten uit: welk kruid in welk vak?

Je moet dan rekening houden met bloeiwijze, geur, hoogte, kleur e.d. Een leuk werkje waar we wél een paar avonden mee bezig waren. Anderen maakten een boekje met recepten en informatie over alle kruiden in de tuin, een hele uitzoekerij in allerlei boeken, en er werd getypt, geïllustreerd, geniet enz. enz.

De werkverdeling voor het onderhoud kostte enig hoofdbrekens. Uiteindelijk kozen we voor de volgende eenvoudige oplossing: ieder die dat wil krijgt twee of drie perken en zorgt daar voor. Dit systeem is ons tot nog toe goed bevallen. De onvolprezen Ab Dekker droeg de zorg voor het grote pad en de heggetjes. De afgelopen zomer heeft u kunnen zien hoe keurig alles eruit zag!

De samenwerking met de C.C.W. uit Herfte die voor de "grote" aanleg zorgde, was heel plezierig. Tot zover was alles goed geregeld.

Wat ons nu nog te doen stond was een naam verzinnen en een feestelijke opening organiseren. De naam was makkelijk. We schreven een prijsvraag uit en lieten anderen nadenken. De opening was echter een hele klus voor mensen die nog nooit zoiets gedaan hadden!

Maar het werd een mooi feest: met de burgemeester en zijn vrouw die al boenend en gietend de naam uit de modder lieten groeien; met muziek, toespraken en een passend drankje en een prachtig cadeau van de Rotary in de vorm van twee Engelse banken die het erg goed doen op hun plekje. De goede feeën bakten zalige taarten en schonken kruidenthee. De zon scheen en deze 27e juni 1987 was echt een kroon op het werk van maanden. Het plan en de grond waren één geworden en groeide en bloeide tot genoegen van al onze zintuigen.

Langzaam maar zeker kwamen de mensen uit het dorp kijken, ruiken, plukken en genieten.

Dit sprookje is werkelijkheid geworden en leeft, met ons aller medewerking, nog lang en gelukkig.

De naam is **ALLEGAARDJE**.

Eén van de kruidentuiniers, Arja Albrecht.

KEDÄSSEN

*In onze streektaal duidt men een bepaalde boomsoort aan met kedässen/kadässen. Na enig zoekwerk kwamen we tot de conclusie, dat hiermee Canadese populieren (*populus canadensis*) zullen worden bedoeld, een soort die tegenwoordig veelvuldig wordt aangeplant, maar ook vanouds in de belangstelling moet hebben gestaan. In het archief van onze gemeente is een brief bewaard gebleven van februari 1863:*

Mr. Balthasar Rutger Royer, wonende te Zwolle

'nomine uxoris (d.i. namens de echtgenote) eigenaar van de Haverzathe den Bredenhorst onder Heino' verzoekt aan G.S. om 'Canadasche populieren' te mogen poten langs de sloten aan weerszijden van de Molenweg. De vorige waren nl. gekapt. Hij heeft dat recht tegen verplichting van het onderhoud aan de brug over de Nieuwe Wetering.

Op 26 februari 1863 bericht B en W aan GS daartegen geen bezwaar te hebben. Hij mag met planten beginnen bij perceel sectie D no. 204 en dan doorgaan tot aan de Nieuwe Wetering. Als voorwaarden stelt de gemeente evenwel, dat hij (1) het planten uitvoert onder toezicht van de gemeente en (2) verplicht is tot geregeld opsnoeien van de bomen, zodat de toestand van de Molensteeg er niet onder lijdt.

vdV

BRON:

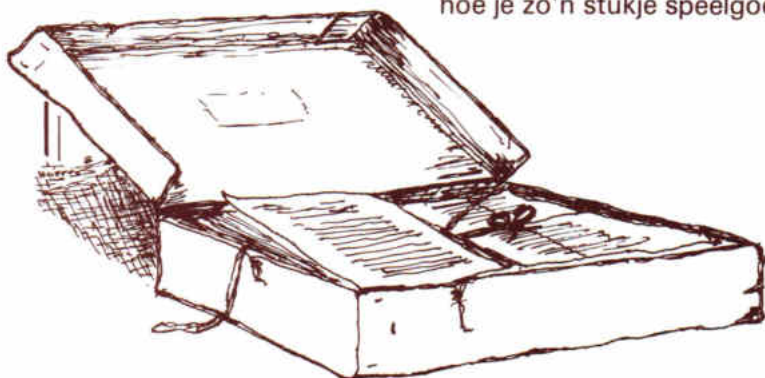
archief gemeente Heino

UUT DE OLDE DEUZE

Een proppenschieter maeken

De heer Bonhof (Dolderstraat) vervaardigde voor onze vereniging niet alleen een proppenschieter, maar hij vertelde ook, h e je zo'n stukje speelgoed moet maken.

(red.)

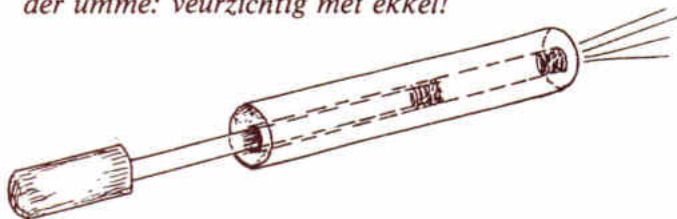

Vroger joaren maekten wie vaeke zelf oons sp lgoed. Tegenswoordig is det heel aans, det moderne sp lgoed zo'j ok zelf niet iens k nnen maeken. Geweren, zoas ze noe in de handel bint, zo goed as echt, die kenden wie niet. Wie mossen oons behelpen met ienvoudige dingen. Hoewel, behelpen, 'k weet niet of det wel helemoal het juuste woord is. Een proppenschieter, det was in oonze jeugd een verschrikkelijk woapen, ongeveer hetzelfde as noe bv. een volautomatische sp lgoedmitrailleur. Wie maekten um van vleeerholt, een mooi recht stukk e uut de vleeerbos van ongeveer 20 cm lengte. Met een penne of zo haelden wie eerst het m rg der uut. As det kloar was maekten wie een stempel van iekenholt, die der mooi in pasten, een centimeter k rter as de proppenschieter.

Dan maekten wie pr ppies van nat pepier - wie kauwden onbez rgd op stukken van een kraante - det waeren oonze projektielen. An de iene kaante kwam zo'n pr ppie in de loop en an de aandere kaante ok. A'j dan det iene met de stempel een bettie fors deur de loop drukten, dan kwam der een fikse knal en het veurste pr ppie scheut een paer meter wied vot.

Inplaeste van pepier gebrukten wie ok wel ekkel, die der strak in mossen passen. Det was trouwens wel gevaarlijk!

Ik zol zeggen: prebeert ule es een proppenschieter te maeken, m r d  nkt der umme: veurzichtig met ekkel!

J.W. Bonhof

WIE IS WIE?

Ook bij deze foto - uit ongeveer 1950 - weer de bekende vragen:

- wie staan er op?
- waar werd hij genomen?
- ter gelegenheid waarvan?

De 4e van links is ongetwijfeld de heer Jaap de Haan sr., bekend als smid, later eigenaar van een constructiebedrijf aan de Schoolstraat en indertijd raadslid.

Wij hopen opnieuw op een groot aantal reacties.

WIE WAS WIE?

Mevrouw Stavorus komt nog even terug op de foto in het nummer van juni 1987. Volgens haar is (8) niet Justus Nijland, maar Jan Spot, een pleegkind van de familie Weertman, indertijd wonende aan de Dorpsstraat. Het gebouw op de achtergrond is volgens haar het linkergedeelte van de Christelijke school. Wie heeft gelijk?

De foto in ons nummer van december 1987 leverde een tiental reacties op. Blijkbaar heeft de oproep van onze voorzitter geholpen. De reacties kwamen binnen van de heer Berkhof uit Elburg, de heer Oud Ammerveld, de heer Butink, de heer Dekker, mevrouw Ulderink, de heer Lindeboom, de heer Stegeman, de heer Pothof, mevrouw Van der Hoek-Mulder uit Weesp en mevrouw Kleine Schaars-Hansman. Uit hun mededelingen blijkt wel overduidelijk, dat de oudere persoon op het pony-wagentje de heer J.G. Berkhof is, geboren te Vriezenveen op 24 mei 1903. Hij had van 1932 tot 1950 een smederij op de plaats waar nu de familie Linthorst woont (de Haarstraat 2) en waar Damman zijn autobedrijf heeft. De Berkhoofs vertrokken naar Steenwijk. De heer Berkhof was behal-

ve smid ook leraar hoefbeslag en menige jonge smid heeft hij opgeleid. Hij is inmiddels overleden.

Omtrent de kinderen in de pony-wagen is nog wat meningsverschil. Enkelen menen te herkennen de kinderen van Berkhof, maar die zullen in 1935 nog wel niet zo groot zijn geweest. Anderen herkennen twee zoons van de heer Stegeman, die toen hoofd was van de Christelijke school, t.w. Herman en Henk. De echtgenote van de heer Stegeman was een zuster van smid Berkhof. Dit lijkt ons het meest aannemelijk, omdat een zoon van Berkhof (Henk) en een zoon van Stegeman (Frits) ook die mening zijn toegedaan. De foto is gemaakt in de omgeving van de afslag Vlamincckhorstweg. Een der reagerenden, nl. de heer Butink, herkent in de persoon met de pet naast de ponywagen de heer B.J. Temmink.

Wij zijn erg ingenomen met het grote aantal reacties. Houen zo!

Henk Kevelam, Zwolseweg 29, Heino
Tel. 2282

WERKGROEPENNIEUWS

* Boerderij- en veldnamen

Twee van onze leden hebben zich aangemeld om boerderij- en veldnamen in de gemeente Heino in kaart te brengen. Het zijn de heren H. Neimeijer en D. van der Klippe; zij kunnen voortbouwen op de inventarisatie zoals die door de heer Grootenhuis is opgezet. Het is een interessante bezigheid en men kan namen tegenkomen, die dateren uit de verre historie. Als er nog leden van 'Omheining' zijn, die over wat vrije tijd beschikken en interesse hebben, dan kunnen die voor wat meer informatie terecht bij ons bestuurslid de heer G.H. Elshof, Kolkweg 9, 8055 PS Laag Zuthem (telefoon 05299-398), die het contact tussen werkgroep en bestuur zal gaan onderhouden.

* Archeologie

De vondsten in de bouwput van de Munnikenhof zijn voor deze groep van geïnteresseerde personen aanleiding te trachten op dit gebied toch wat actief bezig te zijn, hoe moeilijk dat ook te realiseren is.

Het is momenteel helaas nog niet mogelijk een overzicht te geven van bedoelde vondsten. We hopen daartoe op een later tijdstip in staat te zijn.

* Geschiedenis

Deze werkgroep is bezig een nieuwe start te maken onder leiding van de heer J.J. Seekles, Van Langenstraat 11 te Heino.

Als eerste doel heeft deze groep zich gesteld een beschrijving te geven van de aanleg en de verharding van diverse wegen in onze gemeente.

* Tenslotte:

We zouden graag zien, dat ook de folkloregroep weer aan de slag ging, terwijl tevens de andere werkgroepen best versterking kunnen gebruiken.

ZO MAAR EEN FOTO

Wie had ooit gedacht, dat het middelste jongetje op deze foto nog eens gespreksleider zou worden van het Heino's pröötje op de Kabel TV. De foto is omstreeks 1930 genomen in de huidige Canadastraat, even voorbij de verfwinkel van Lindeboom. Voordien had Satink hier een kruidenierswinkel. Links op de foto is nog juist de winkeldeur te zien van het manufacturenbedrijf Kruisdijk. Gezien de rood-wit-blauwe vlag moet er feest geweest zijn in ons dorp.

Op de foto de moeder en de vader met twee broers van de heer D. van der Klippe.

H.K.

DE REUTENKOLK

Komende van Heino, een paar honderd meter voor de S-bocht bij het voormalige tolhuis, daar waar de Zuthemerweg (vroeger Zandsteeg) het laagst ligt, zie je rechts een waterkolk, die nog steeds de Reutenkolk of het Reutengat genoemd wordt. Hij heeft die naam naar alle waarschijnlijkheid te danken aan het feit, dat daarin vroeger vlas werd geroot.

Vlasstengels werden in water gelegd om de zachte delen te doen verrotten, met het gevolg dat de vezels overbleven, die, na nog diverse bewerkingen te hebben ondergaan, uiteindelijk geschikt waren om er linnen van te weven.

Dat roten (reuten) ging gepaard met flink wat stank en verontreiniging en het zal daarom dan ook wel zijn geweest, dat dit niet in open wateren mocht plaatsvinden.

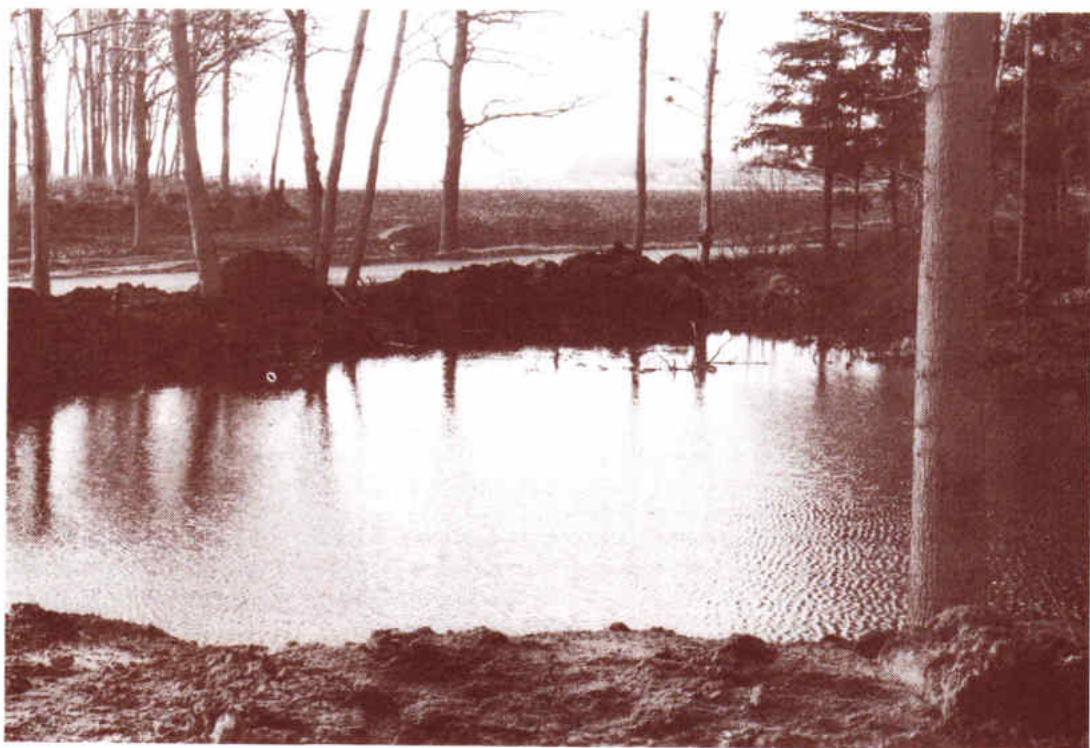
De Reutenkolk is in december 1987 door de eigenaar, de heer Volkerink van boerderij "'t Jochems" (voorheen Graveman), Zuthemerweg 10, grondig schoongemaakt en uitgediept, zodat hij er nu weer milieuvriendelijk bij ligt. Bovendien kan hij dienst doen als opvangvijver van het regenwater, dat via een gootje langs de weg naar de kolk toe stroomt.

In het archief van de gemeente Heino vonden we bij de ingekomen stukken een brief, gedateerd 11 juli 1865, afkomstig van het Bestuur van de Maatschappij tot daarstelling van den kunstweg Windesheim-Heino, voorzitter de heer H.J. van Sonsbeeck en gericht aan het gemeentebestuur.

Daarin wordt medegedeeld,

"dat in het gedeelte van den openbaren weg, de zoogenaamde Zandsteeg, in deze gemeente tusschen het landgoed den Alerdinck en den straatweg Zwolle-Heino, waar langs eene der twee takken van den voorgenomen weg zal worden gelegd, zich eene aanzienlijke kromming bevindt, namelijk bij het Reutegat, het eigendom van den landbouwer Hendrikus Graveman, welke zal behooren weg genomen te worden, en wel zóó dat de aan te leggen weg door hetzelfde Reutegat kome te loopen in eene regte rigting met de daartegen aanschietende gedeelten van de voornoemde Zandsteeg, welk werk men vóór den winter zoude wenschen uittevoeren."

De gemeente wordt verzocht vergunning te verlenen "met in achtneming van de regten der betrokken eigenaren."

Het Reutengat 1988

foto G. Horselenberg

De kromming, waarover in deze brief wordt gesproken, is moeilijk terug te vinden, maar wel is ter plaatse duidelijk te zien, dat een deel van de Reutenkolk aan de linkerkant van de Zuthemerweg heeft gelegen.

Henk van der Veen sr.

INSPECTIE VAN WEGEN

Op 13 en 14 oktober 1858 werden enkele wegen in de gemeente Heino geïnspecteerd door de heren Mr. J. Cornelissen en Mr. J.C. Bijsterbos, beiden lid van de Provinciale Staten van Overijssel. Hier volgen enkele gedeelten uit hun verslag:

"Van den handwijzer op de grensscheiding tusschen Wijhe en Heino tot aan de brug over de Vloedgraven (Nieuwe of Heinosche dijk) vonden wij hier en daar wat te hoog opstaande sporen.

Van de evengemelde brug tot aan het dorp was de weg goed. Ook op den weg loopende van den Straatweg naar de Moersteeg vonden wij niets aantemerkten, maar van de Moersteeg tot den Twentschen weg bij den handwijzer stonden de sporen hier en daar te hoog op en was de weg niet overal van de aanliggende gronden gescheiden. De takken hingen op enkele punten wel eens wat te veel over den weg"

Burgemeester en Wethouders wordt verzocht

"om voor de herstelling der opgemerkte gebreken te zorgen en vóór den 1 December e.k. deswege te berichten"

Archief gemeente Heino
ingekomen stukken 1858

vdV

N.B. De Nieuwe of Heinosche dijk heet thans Stationsweg. Die kruist nog steeds de Vloedgraven, alleen de brug is er niet meer, er ligt een duiker onder de weg door.
De Moersteeg heet nu Moerweg.

WIST U.....

- * dat onze vereniging al een aardige bibliotheek bij elkaar heeft gebracht?
- * dat de titels van deze boeken op een lijst staan en dat deze gratis is te verkrijgen?
- * dat u deze boeken, als lid van de vereniging, gratis kunt lenen?
- * dat er daarnaast een aantal (kostbare) boeken zijn, die niet worden uitgeleend, maar wel voor inzage beschikbaar zijn?
- * dat, wanneer u boeken heeft over Overijssel of over Heino, wij die graag van u willen overnemen, wanneer u er zelf geen prijs meer op stelt?
- * dat de vereniging ook beschikt over een hele mooie verzameling foto's, ansichtkaarten en bidprentjes en dat wij die graag nog willen uitbreiden?
- * dat het lenen der boeken op elke eerste donderdag van de maand - de praatavond - kan geschieden tussen 20.00 en 22.00 uur?
- * dat het bestuur wil trachten aan die praatavonden wat meer inhoud te geven door telkens een werkgroep de gelegenheid te schenken iets te laten zien en/of horen?
- * dat we ons daarbij aan het volgende rooster zullen trachten te houden?
 - donderdag 7 april - dialect
 - donderdag 5 mei - vervalt
 - donderdag 2 juni - topografische kaarten
 - donderdag 7 juli - video

VAN DE BESTUURSTAFEL

- * in december 1987 kregen we van het Anjerfonds Overijssel een subsidietoezegging van f 1.000,00. Te besteden voor een informatiebord in de kruidentuin "Allegardje".
- * De kerstwandeling trok weer veel belangstelling. Ruim 600 personen deden mee aan de tocht over het landgoed De Gunne en 't Moer.
- * De lezing met diapresentatie van de heer Goutbeek op 26 januari over het kasteel Rechteren, daarmee samenhangend de kerk van Dalfsen en de grote rol, die de mensen in het geheel speelden, was een zeer boeiende, waar ruim 100 personen naar kwamen luisteren.
- * **Schenkeningen**
 - Van de heer B. Berends te Heino foto's van het riolerings- en bestratingsplan Paalweg 1967-1968. Tevens een extra editie van de Heino Koerier van 1 april 1978.
 - Van de heer J.W. Bonnhof te Heino kranteknipsels over oude landbouwwerktuigen en bidprentjes.
 - Van de heer F. Deemter te Zwolle een grammofoonplaat als "gesproken brief" door de Ned. Herv. Kerk van Heino aan hem als militair in Ned. Indië in 1949 toegezonden.
 - Van de heer T. Kamphof te Heino een kantoorkalender 1988.
 - Van de heer Kolk te Heino een foto.
 - Van de R.K. Basisschool te Lierderholthuis een aantal schoolboekjes.
 - Van mevrouw Satink te Heino een Zwolsche Courant, meidagen 1940.
 - Van de Stichting Heija Heino vier knipselalbums over het 750-jarig bestaan van Heino.
 - Van de heer J. v.d. Woude te Heino stafkaarten.
 - Van de heer Roman te Leiderdorp een unieke serie van 207 dia's, die hij dertig jaar geleden maakte van het gebied De Veldhoek en De Stoevinghe.
 - Van mevrouw Eijkelkamp ter kopiëring een album met oude kranteknipsels.

Omheining

Contactblad van de Vereniging voor Heemkunde "Omheining" te Heino

"OMHEINING"

Met deze naam tracht de Vereniging voor Heemkunde tot uitdrukking te brengen een vereniging te zijn, die Heino in al zijn facetten "omheint".

Volgens sommigen is de naam afgeleid van dit begrip, symboliserend een heg of haag, die een bepaald terrein "omheint", in ons geval van de Strenkhaar tot de Aalvanger en van de Dollenhoek tot de Ganzepan.

Vereniging voor Heemkunde "Omheining" te Heino

Secretariaat: Davenschot 1, 8141 BB Heino
Tel. 05729 - 1986

Postrekeningnr.: 2517412

Rabobank Heino: rek.nr. 3271.12.271

Gironummer van de bank: 800093

Amrobank Heino: rek. nr. 4192.74.006

Gironummer van de bank: 953047

Kontributies:

Leden f 25,00 per jaar (elk volgend gezinslid
f 12,50 per jaar)

Donateurs f 20,00 per jaar

Abonnees f 20,00 per jaar

Voor toezending wordt per jaar f 5,00 in
rekening gebracht.

Losse nummers f 5,00

Bestuur:

H. van der Veen,
Schoolstraat 10, 8141 EN Heino - voorzitter

J.K. Pruim-Reinders,
Davenschot 1, 8141 BB Heino - secretaresse

G.A.M. Diepman,
van Hille Gaerthéstraat 28, 8023 CB Zwolle
- penningmeesteresse

G.H. Elshof,
Kolkweg 9, 8055 PS Laag-Zuthem

R. Meindersma,
Linde 15, 8141 ST Heino

T.M. Valkenaars-Tolenaar,
Veldhoekerweg 3, 8141 PH Heino

H.J.J. Hoppen,
Marktstraat 14, 8141 GC Heino

Werkgroepen:

1. **Archeologie**
Contactpersoon: R. Meindersma,
Linde 15, 8141 ST Heino

2. **Beeld en Geluid**
Contactpersoon: (wnd.)
J.A.G. Kappert,
Davenschot 30, 8141 BD Heino

3. Boerderij- en Veldnamen

Contactpersoon: G.H. Elshof
Kolkweg 9, 8055 PS Laag-Zuthem

4. Dialekt

Contactpersoon: H. van der Veen,
Schoolstraat 10, 8141 EN Heino

5. Folklore

Contactpersoon: Vacant

6. Genealogie

Contactpersoon: J.K. Pruim-Reinders,
Davenschot 1, 8141 BB Heino

7. Geschiedenis

Contactpersoon: R. Meindersma,
Linde 15, 8141 ST Heino

8. Natuur en Milieu

Contactpersoon: T.M. Valkenaars-
Tolenaar,
Veldhoekerweg 3, 8141 PH Heino

Tijdschrift "Omheining"

Redactie-adres: Grote Beukelaar 17,
8141 BM Heino, tel. 05729 - 2208

Redactie:

H.A.M. van Eijk-Hof, Grote Beukelaar 17,
8141 BM Heino

M.H. Stavorus, Kon. Julianastraat 17,
8141 ET Heino

H. van der Veen, Schoolstraat 10,
8141 EN Heino

H.J.J. Hoppen, Marktstraat 14,
8141 GC Heino (vormgeving)

Druk: Bredewold Wezep.

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van het bestuur van de vereniging voor Heemkunde "Omheining".

Vereniging voor Heemkunde "OMHEINING" te Heino
8e jaargang - nummer 2 - juni 1988

INHOUDSOPGAVE

blz. 26	Noaberschap - G.H. Elshof Burenplichten
blz. 30	Heino in kaart II - Peter Weller
blz. 32	Uitgaande brieven Gemeente Heino - H. van der Veen Sr.
blz. 33	Sprekende foto's (6) - J.K. Pruim-Reinders
blz. 34	Tot ver buiten onze gemeente - Peter Weller
blz. 35	Sponnen zij zij? - J. Weerts
blz. 41	Wie is wie? - M.H. Stavorinus Reakties gevraagd
blz. 42	Uit de oude doos Onafhankelijkheidsfeesten 1813 - 1913.
blz. 43	Uit het archief der Herv. Gemeente Heino - W. Grootenhuis
blz. 44	Rektifikatie - Henk van der Veen Sr. Wat is roten eigenlijk?
blz. 44	Van de bestuurstafel

NOABERSCHOP – Burenplichten

Terdege ben ik er mij van bewust, dat ik in het hier volgende artikel onvolledig ben geweest, er zal vast nog veel meer over te schrijven zijn. Voor reacties houd ik mij dan ook aanbevolen.

Wat de rouwgebruiken betreft, daarover hoop ik later nog eens iets te schrijven.

Eén der verplichtingen, die buren tegenover elkaar hadden, was, dat wanneer er iemand in de buurt was overleden, deze zijn begrafenis regelden en verzorgden. Een morele plicht, volgens ongeschreven wetten, waaraan men zich als buur niet kon onttrekken, wilde men een goede buur zijn. Deze plichten en tevens de begrafenis wil ik u beschrijven, zoals ik het mij nog kan herinneren, omdat ik het zelf heb meegemaakt.

Was er iemand overleden, dan kwam een van de nabestaanden dat melden bij de naaste buur. Tevens gaf hij dan een lijst met namen van wie er buur waren en hoe laat ze op het sterfhuis werden verwacht. Deze naaste buur gaf dat bericht meteen door aan de medeburen.

Op de aangegeven tijd begaven dan alle buren zich naar het sterfhuis. De naaste buur nam meestal de leiding van die bijeenkomst. Hij had vooraf overleg gepleegd met de nabestaanden, hoe ze de begrafenis geregeld wilden hebben.

En, er móest veel geregeld worden.

- Het lijk moest worden afgelegd. Dat was meestal het werk van de naaste buren, die daarbij de overledene ook in het *hemdekleed* of doodskleed hulden, een lang wit gewaad.

Een foto, bereidwillig ter beschikking gesteld door onze zustervereniging uit Wijhe, met een deel van de rouwstoet bij de begrafenis van ds. Matzer. Het voorste rijtuig heeft een achteringang, dat is een brik. Daarna volgen drie tentwagens met een zijingang als kenmerk.

- De timmerman moest gewaarschuwd worden voor het maken van de kist. Deze begon dadelijk aan die opdracht en zodra de kist klaar was, werd die opgehaald door de burenen en naar het sterfhuis gebracht, waar de overledene door de burenen werd gekist. Ook zorgde de timmerman voor schragen waar de kist op kwam te staan en voor het zwarte rouwkleed dat over de kist werd gelegd. Tot aan de begrafenis bleef de overledene opgebaard staan op 'n heerd (de mooie kamer), meestal onder het raam.

- De burenen waren verder verplicht een overlijdensverklaring van de arts te halen, om daarmee op het gemeentehuis de overledene te gaan afgeven. Iemand die geboren is wordt 'aangegeven', zo wordt iemand die is overleden 'afgegeven'.

Op het gemeentehuis kreeg men dan vergunning voor de begrafenis.

- Werd de overledene op de algemene begraafplaats begraven, dan moest ook de tijd van klokkluiden geregeld worden en kreeg de doodgraver opdracht een graf te delven. Bij de katholieken werd dit laatste vanuit de kerk geregeld, zulks in overleg met de nabestaanden.

- Verder moesten de burenen brood bestellen bij de bakker. Dat was niet het alledaagse brood van die tijd, het was het z.g. *groevenbrood*, een rond bolvormig witbrood, ook wel *tarven* genoemd. Er werd voor deze gelegenheid melk naar de bakker gebracht, opdat het maar zuiver melkbrood zou worden. Als de nabestaanden geen koeien bezaten, dan zorgde een van de burenen er wel voor, dat er toch melk bij de bakker werd bezorgd.

- De burenen hadden ook de taak ervoor te zorgen, dat familieleden en kennissen op de hoogte gebracht werden van het overlijden. De nabestaanden hadden lijsten met namen van mensen, waar men naar toe moest. Dat *groevenbòòn* kon op twee manieren: óf er moest alleen bekend worden gemaakt, dat die en die was overleden, het zg. *aanzeggen*; óf er moest *bekend worden gemaakt en tevens worden verzocht*. Het laatste hield in, dat de betrokkenen werden uitgenodigd de begrafenis bij te wonen.

De burenen gingen onderling overleggen wie de taak van het *groevenbòòn* op zich zou nemen. Hiervoor kreeg men altijd een vergoeding, die door de burenen gezamenlijk werd betaald. Was het een slappe tijd, wat de werkzaamheden betreft, dan waren er meer gegadigden voor deze taak en was de vergoeding niet zo hoog. "*Die kan 't wel wachten, en ie komt nog es ärgens*", zo werd er dan geredeneerd. Het aanzeggen en verzoeken moest zo gauw mogelijk gebeuren, liefst nog dezelfde dag. Er moesten soms hele afstanden worden afgelegd en met geen ander vervoermiddel dan de fiets! Men had zich voor die gelegenheid wel in een net zwart pak gestoken.

De aanzegger of *groevenbòòder* kwam altijd bij de mensen binnen om zijn boodschap over te brengen. Hij moest dan even gaat zitten om iets te gebruiken, heel vaak een borreltje. Dikwijls wilden ze ook wel graag van de aanzegger horen, hoe het met de familie ging en hoe de begrafenis geregeld was.

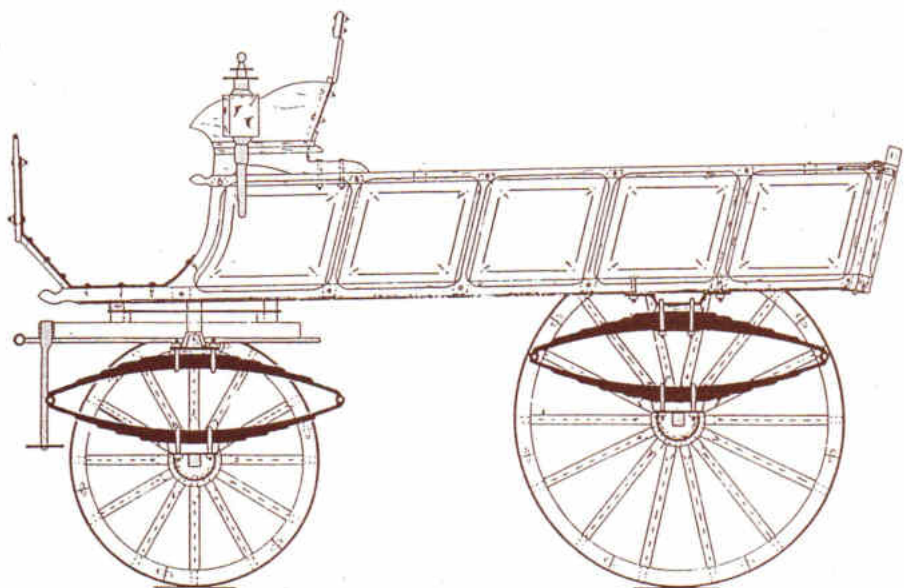
Het volgende verhaal deed in onze buurt vroeger de ronde: een aanzegger, die al een behoorlijk aantal adressen had bezocht en zodoende de nodige borreltjes achter de kiezen had, wist niet zo heel goed meer de naam van de overledene. Maar naar zijn eigen inzicht had hij daar een goede oplossing voor gevonden door op de te bezoeken adressen de volgende vraag te stellen: "Ie könt niet roan wie der dood is."

- Ook de buurvrouwen hadden zo hun taak. Er werd door hen overlegd wat er allemaal moest gebeuren, wie er kwam koffie zetten en wie het brood smeerde. Ook zorgden zij voor de nodige tafels, stoelen en voor het serviesgoed; ieder bracht wat van de eigen spulletjes mee. Op de dag van de begrafenis kwamen de daarvoor aangewezen vrouwen dan ook al vroeg naar het sterfhuis om alles voor de aankomst van de genodigden in gereedheid te brengen. Als op zo'n dag alles niet goed geregeld was, werden de burenen er op aangekeken, het was hún verantwoordelijkheid.

De genodigden moesten eerst koffie drinken, want ze waren vaak al van verre gekomen. Was de overledene protestant, dan werd voor de begrafenis eerst een rouwdienst aan huis gehouden. De dominee kwam de dienst leiden, meestal vergezeld van een ouderling, die de gemeente vertegenwoordigde. Bij katholieken was die dienst altijd in de kerk en vanuit het kerkgebouw volgde de begrafenis.

Was de overledene een bewoner van een boerderij, dan werd de kist voor het vertrek vanuit het voorhuis naar de deel gebracht en neergezet onder het *slopgat*, dat is een opening in de zolder boven de deel. De beide zijkanten van zo'n slopgat werden *liesper* of *liekspier* (lijkbalk) genoemd. Het deksel werd door de timmerman verwijderd, waarna alle aanwezigen afscheid konden nemen van de overledene. Hierna gingen de genodigden naar buiten om alvast plaats te nemen in de tentwagen of brik, waarmee ze gekomen waren of waarvoor de burens hadden gezorgd. De timmerman maakte intussen met behulp van de burens de kist dicht, waarna deze hem naar buiten droegen en op de lijkwagen plaatsten. Dit was oorspronkelijk een gewone open boerenwagen. De ruimte tussen de zijschotten en de kist werd opgevuld met een paar bosjes roggestro, om schuiven en beschadigen van de kist te voorkomen. Over de kist kwam weer het zwarte doodskleed. De naaste burens belastten zich met het rijden van het lijk. De wagen was bespannen met twee paarden, het liefst zwarte of donkerbruine. Op de wagen zaten meestal twee burens. Het behoeft geen betoog, dat de paardetuigen extra mooi waren opgepoetst voor deze gelegenheid. Later kwam de carpienwagen in gebruik. Daarna ging de lijkwagen stapvoets richting kerkhof of kerk, gevolgd door de rijtuigen met familie en genodigden, in volgorde van graad van verwantschap. Zo'n stoet kon bij een groot aantal volgagens een indrukwekkend schouwspel zijn.

Carpionwagen

tekening P. Weller

Wanneer de stoet in het zicht van de kerk of het kerkhof kwam, werd de klok geluid. Was men op deze plaats aangekomen, dan werd de kist door de dragers van de wagen op de lijkbaar geplaatst en naar de kerk of het kerkhof gebracht.

Na de begrafenis keerden alle genodigden en buren naar het sterfhuis terug, waar men het groevenbrood kon gebruiken. Buurvrouwen, die daarvoor waren aangewezen, hadden ondertussen alles in gereedheid gebracht, koffie gezet en groevenbrood gesmeerd met echte roomboter.

De naaste familie zat daarbij op 'n heerd, de verdere genodigden en de buren in de keuken, of, indien die ruimte te klein was, ook wel op de deel. Na gegeten en gepraat te hebben ging ieder weer huiswaarts.

De buurvrouwen vertrokken niet eerder, dan nadat alles keurig was opgeruimd en de boel weer op zijn plaats stond.

Zijn er door de opkomst van begrafenisondernemingen veel van die gebruiken verdwenen, tot op de dag van vandaag kent men op het platteland nog het oeroude gebruik, dat bij een sterfgeval de naaste buur het overlijdensbericht doorgeeft en de buren op het sterfhuis bij elkaar laat komen, om de begrafenis te regelen, te helpen waar het nodig is en de overledene naar het kerkhof te dragen.

Een burenplicht en een goed noaberschap: elkaar bijstaan in rouw en trouw. Dat het nog lang zo mag blijven.

Gerard Elshof,
Kolkweg 9, Laag Zuthem,
Tel. 05299-398

HEINO IN KAART II - Bouwkampen en houtwallen

Al fietsend door Heino kunnen we op diverse plaatsen duidelijk glooiende, wat bolvormige weilanden en akkers onderscheiden in het verder vrij vlakke landschap. Dat zijn de oude bouwkampen die ooit zo karakteristiek waren voor dit deel van Salland. Toen ongeveer duizend jaar geleden de eerste bewoners zich hier vestigden, waren ze, temidden van de veelal natte heidevelden en beekdalen, aangewezen op de hogere droge gronden. Die vonden ze op de dekzandruggen die zo'n tienduizend jaar eerder gevormd waren. Daar legden de eerste landbouwers hun akkers (bouwkampen) aan. Ook de oudste wegen lopen over die dekzandruggen: Zuthemerweg, Zwolseweg, Van der Capellenweg, Lemelerveldseweg, samen ooit de Zandsteeg geheten. Begaanbare weg en geschikt bouwland vielen door de noodzaak van droge en hoge ligging samen.

Aangezien de vorm van de dekzandruggen, die in aanmerking kwamen om er een akker aan te leggen, door de wind bepaald was, hebben de meeste bouwkampen rondlopen-vormen; in ieder geval nooit echt recht. Wat u op het kaartje aantreft aan vierkante en rechthoekige akkers is van jongere datum. Vermoedelijk is de vorm van elke afzonderlijke bouwkamp - geen twee zijn er gelijk - ook nog eens eeuwenlang vastgelegd geweest, omdat men rond de bouwkampen houtwallen aanlegde als bescherming en afscheiding tussen bouwkamp en aangrenzend koeland (weiland). Ook het feit dat men enkel kon rondploegen, werkte de bolle vorm in de hand. Hoofdoorzaak voor de groeiende hoogte was echter de jaarlijkse bemesting van stalmest vermengd met heideplaggen. Er zijn bouwkampen die op die manier, in de loop der tijden, wel een meter hoger zijn komen te liggen. De echt héél oude boerderijen lijken dan ook wel ten opzichte van de kamp in een soort gat te staan. Bij 't Sijsvelt (Zwolseweg) is die lage ligging goed zichtbaar.

Op de topografische kaart Heino no. 339, verkend 1883, zijn de oude bouwkampen rond Heino nog goed terug te vinden. Ook is goed te zien dat de eeuwenoude vorm van perceelbegrenzing door houtwallen nog niet verdwenen is. Terwille van de duidelijkheid is de kaart - oorspronkelijk in kleur - overgetekend met weglating van niet ter zake doende details. De bouwkampen en akkers zijn wit, de houtwallen zwart, koeland gearceerd, bos is aangegeven door streepjes en heide met puntjes. Zo wordt duidelijk zichtbaar hoe kleinschalig en hoe rijk aan (functionele) houtwallen Heino honderd jaar geleden was. De getekende kaart is goed te vergelijken met een kopie, afgedrukt in Omheining dec. 1987, blz. 220.

In beide gevallen is hetzelfde fragment van de kaart Heino 1883 uitgegroot.

Dat nu, honderd jaar later, zoveel houtwallen verdwenen zijn, heeft te maken met de teruglopende vraag naar boerengeriefhout, de opkomst van de kunstmest waardoor grootschaliger landbouw mogelijk werd, ook op schralere gronden, én de opkomst van algemeen gebruik van prikkeldraad (na 1900). Dat wil overigens niet zeggen dat prikkeldraad hier voor die tijd niet bekend was. In de verkoopakte van 't Rozendaal, notaris Bael, 7-7-1858 staat vermeld:

"de sleeten en rikkingen worden niet medeverkocht zowel van ijzerdraad als van hout."

Rikkingen zijn afrasteringen of omheining. Maar zeker was het gebruik van prikkel- of puntdraad toen niet algemeen.

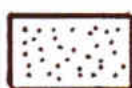
Die bouwkampen die zich door hun vorm en ligging onderscheiden van de aangrenzende jongere akkers zijn met hoogtestreepjes aangegeven; net zoals op de originele kaart. Het betreft de volgende bouwkampen:

1. De Molenbelt, tussen Bisschop, Willemsen en het Kruisgebouw.
2. De Haar, nu Landbouwschool en Heleco.
3. De Bakenbelt, eerder stond daar de LHNO school.

Heino in 1883

houtwal

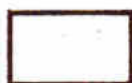
heide

hoge bouwkamp

bos

bouwland

koeland

4. De kamp van Snel, erve Veldzigt aan de Brinkweg.
5. De kamp van Slotman, erve Vogelzang aan de Brinkweg, nu manege
6. De kamp van de Vlaminckhorst, tussen de Vlaminckhorst en de Brandweerkazerne.
7. De kamp van Braakman, nu de woningen van Doyer, Van Egmond, Hartholt, enz.
8. De kamp langs de Zwolseweg, tegenover Beter Wonen en Heino-Krause,
9. De kamp van 't oude Sijsvelt, (nu antiek, Zwolseweg)
10. De kamp van 't nieuwe Sijsvelt, nu Seine meubelen.
11. De Bendijkskamp, ten zuiden van de Bendijksweg, tussen de Paalweg en de Woolthuisweg.

De Bendijkskamp, de Molenbelt en de Haar waren overigens geen eenmanskampen. Hoewel klein, hadden ze meer het karakter van een es. Deze kampen waren namelijk verdeeld in kleine akkers. De Bendijkskamp had wel 10 tot 15 eigenaren. Daardoor is er ook iets meer van die kamp bekend; hoe meer eigenaren, des te meer verkopeningen en verervingen in notariële akten vastgelegd. Op 12-9-1765 verkopen de voogden van de kinderen van Anthonie Kijk in 't Veen: *"een perceel land op de Benedijkskamp met een stukje eerdappelsland zoals uitgekielspit"* (Rechterlijk Archief Heino inv.nr. 8). En zo blijkt dat er al vrij vroeg aardappelteelt was temidden van de hoofdprodukten van de bouwkamp: rogge en boekweit.

Peter Weller

UITGAANDE BRIEVEN GEMEENTE HEINO

No. 98^a

*Stichting van een Kerk voor de
Christelijk Afgescheiden
te Heino.*

De Burgemeester der gemeente Heino provincie Overijssel verklaart met het oog op het Koninklijk Besluit van 9 January 1841 Staatsblad No. 2, ten verzoeken van G. H. van der Vegte c.s. te Heino, wenshende in die gemeente een gebouw op te rigten op perceel Sectie A No. 33, te bezigen tot Kerk voor de Christelijke Afgescheiden ten Heino, dat de ligging van het daar te stichten gebouw geschikt is tot uitoefening hunner openbare eeredienst, en dat uit het gebruik geen hinder voor andere Godsdienstige gezindheden of stoornis der publieke orde en veiligheid te duchten is.

Afgegeven te Heino den 7 Mei 1863

Bron: archief gemeente Heino
uitgaande brieven

v.d.V.

Een foto uit het jaar 1933, genomen bij de boerderij "Klein Aver Heino" aan de Lemelerveldseweg nr. 20.

Op de foto de achterzijde van de boerderij, waar momenteel geen boerenbedrijf meer uitgeoefend wordt. Nu woont er de familie H. v.d. Wal.

Boven op de Groninger wipkar met schop staat **Marinus Antonius Maria Nijboer**, geboren 1 juni 1912 te Zwolle, zoon van Gerhardus Johannes Nijboer en Dina van der Vegt; thans wonende aan de Disselhof 7 in Heino.

Marinus Nijboer kwam in mei 1921 vanuit de gemeente Dalfsen met zijn ouders, broers en zusters in Heino te wonen. De familie G.J. Nijboer woonde aan de Lemelerveldseweg 10, welk pand thans nog bewoond wordt door de oudste zoon, de rijwielhersteller Jans Nijboer, in Heino beter bekend als Jans van de Pazie.

Marinus Nijboer, landbouwer van beroep, trouwde te Raalte met Hendrika Willemina Pennegat en woonde met haar en de kinderen aan de Aver Heinoseweg 4 te Heino.

Voor de kar met pet en schop staat **Jan Bonnhof**, geboren 22 december 1917 te Heino als zoon van Johan Bonnhof en Willemina Kruisdijk.

De ouders van Johan Bonnhof en Willemina Kruisdijk waren burenen. De familie Bonnhof woonde aan de Oude Dalfserweg 4 en de familie Kruisdijk aan de Verversweg 5.

De (over)overgrootvader van de huidige generatie Bonnhof, Gerhardus Bonnhof, kwam op 1 mei 1853 in de gemeente Heino te wonen, komende vanuit de gemeente Wijhe. In de tachtiger jaren van de vorige eeuw vestigde hij zich aan de Oude Dalfserweg 4, welk huis momenteel nog bewoond wordt door mevr. F.J. Bonnhof-Jolink en haar getrouwde zoon.

De ouders van Willemina Kruisdijk, Christoffer Kruisdijk en Gerrigje Klompjan, gingen in februari 1906 aan de Verversweg 5 wonen.

Door zijn huwelijk met hun dochter in 1916 kwam Johan Bonnhof bij zijn schoonouders in te wonen. Zodoende woont er nu de (klein)dochter met haar gezin, de familie A.J. Velthuis.

Jan Bonnhof, voorkomende op de foto, overleed op 22 april 1967. Hij was gehuwd met Jennigje Scheen en woonde aan de Lemelerveldseweg 28 in Heino.

Vervolgens op de foto **Harm Sloots**, geboren 12 februari 1910 te Borger, zijn moeder **Luchiena Sloots-Veldman**, geboren 14 juli 1875 te Borger en zijn vader **Harm Sloots**, geboren 2 juni 1870 te Borger.

De familie Sloots kwam in mei 1930 vanuit De Krim, gemeente Gramsbergen, naar Heino, Lemelerveldseweg 20. Hun zoon Roelof Sloots was in die tijd bedrijfsleider op de demonstratieboerderij "Aver Heino".

Met zijn echtgenote Clasina Hillegonda Corté vertrekt Harm Sloots jr. in 1939 vanuit Heino naar Wassenaar. Zijn ouders blijven in Heino wonen en wel aan de Lemelerveldseweg 7. Harm Sloots sr. overlijdt op 23 augustus 1947 te Heino en zijn echtgenote Luchiena Veldman overlijdt eveneens te Heino en wel op 24 december 1954.

Dochter Jacobje, mevrouw J. Wessels-Sloots, woonde tot voor kort in het huis aan de Lemelerveldseweg 7. Zij vertrok in april van dit jaar naar een bejaardenwoning bij het bejaardenhuis "De Maat".

Bron: Gemeente-archief Heino.

Abusievelijk is op bladz. 13 van "Omheining" nr. 1-1988 in de op één na laatste zin het jaartal 1942 vermeld, dit moet zijn 1953.

J.K. Pruim-Reinders

TOT VER BUITEN ONZE GEMEENTE

Af en toe, als we bij de start van onze wandeltochten onbekende gezichten tegenkomen, willen we wel eens vragenderwijs opmerken: "U komt niet uit Heino hè". Dan blijkt opeens dat we wandelaar(s) voor ons hebben uit Elburg, Kampen, Zwartsluis, Rijssen, Olst, Wijhe of Wierden. Drie jaar lang heeft een oudere, alleenstaande dame uit Zwolle met ons gewandeld; ze kon nu eindelijk eens in haar onbekende bossen wandelen zonder bang te hoeven zijn.

Met de Paaswandeling rond d'olde bakker mochten we dit jaar onze verste gasten (ons bekend) ontvangen. De familie Van der Heide uit Dordrecht, aangelokt door een persbericht in de uitgaanskrant van het AD spoorde met hun OV kaart naar Heino. Daar bleek helaas dat de afstand station Heino - d'olde bakker ook lopend afgelegd diende te worden. Ze hebben echter met plezier en genoeg de wandeling gemaakt. Na afloop verzorgde Omheining het vervoer terug, naar het station.

Peter Weller

NB.

Zoals bekend verzorgen Peter Weller en Wim Grootenhuis al onze fiets- en wandeltochten. Ook deze keer complimenteerden vele deelnemers hen met de keuze van de route, met de duidelijke omschrijving daarvan en met de deskundig beschreven interessante historische achtergronden van hetgeen men onderweg tegenkwam.

Bestuur en redactie sluiten zich hierbij van harte aan.

SPONNEN ZIJ ZIJ...?

Het antwoord op die vraag moet "nee" zijn, zo blijkt uit de correspondentie die gevoerd is in de jaren 1930.

Deze jaren waren voor ons land economisch gezien niet erg best. Dat gold natuurlijk ook voor de gemeente Heino en zijn inwoners. Welvaart was er niet en de werkgelegenheid was ook al niet om over naar huis te schrijven. Goede raad was duur en wie kwam er met een idee, juist in die moeilijke tijd?

De Gooische Zijdeteeltvereniging zag een lichtpuntje: zijdecultuur. Een gat in de markt?

"Het oprichten van een nieuwe nationale huis-industrie door middel van het produceren van de cocons der zijderups, ziedaar het doel waarnaar de vereniging streeft".

Zo begon de circulaire van 26 juni 1935 van de Gooische Zijdeteeltvereniging, gevestigd te Huizen.

De circulaire gaat verder met de volgende passage:

"Eén onzer leden, een industrieel vertegenwoordiger van één der grootste textielweverijen en spinnerijen in Twente schrijft daarover: "... en als ik naga, hoe zich zelfs in dat betrekkelijk korte tijdsverloop (30 jaar) de industrie daar (in Twente) heeft ontwikkeld en hoe thans artikelen worden gemaakt, aan de mogelijkheden waaraan men toen niet gedacht had, dan zeg ik: Ja, het is zeer zeker, dat de zijde-industrie in ons land toekomst heeft. Evenals het bekende spinnewiel in huis de katoen voor de fabricage opleverde, kunnen de cocons, die we hier op het oog hebben, op een centraal punt worden afgeleverd, welke centrale ongetwijfeld een aanstaand fabriekscentrum kan beteekenen. Dat aanstaand moet U niet opvatten als "vandaag of morgen". Neen, daartoe zijn de moeilijkheden te groot: jaren en tientallen van jaren zullen ermede gemoeid gaan, maar dat in ons land, op onzen bodem, bij ons klimaat, met ons water, met onze werkkraft, met Hollandsch doorzettingsvermogen, een zijde-industrie toekomst heeft, lijdt m.i. geen twijfel. Voor alle gemeentebesturen ligt o.i. hier een taak. De gemeente Huizen gaf reeds een voorbeeld. Op onze aanvraag werden door dat gemeentebestuur in werkverschaffing dit jaar 10.000 moerbeziestruiken aangeplant en verscheidene ingezetenen dier gemeente zijn thans reeds bezig met het produceren van de zijderupscocons."

Tot zover de circulaire van de Gooische Zijdeteeltvereniging. Het gemeentebestuur van Heino dacht na, zag ook een lichtpuntje en raakte behoorlijk enthousiast. Enkele Heino-se boeren en burgers ook, zo bleek later.

Zijdecultuur voor de gemeente Heino en zijn inwoners. Toch een gat in de markt? Het gemeentebestuur onder leiding van burgemeester van Sonsbeeck wilde er iets aan doen. Promoten die handel, dat werd het devies. Uit de korrespondentie blijkt verder dan ook dat eigenlijk niets aan het toeval werd overgelaten. Diverse pogingen werden in het werk gesteld om de inwoners, maar vooral ook boeren voor deze negotie warm te draaien.

Maar eerst worden de raadsleden onder handen genomen. Zij krijgen door de burge-meester een boekwerkje betreffende de Zijdeteelt in Nederland toegezonden. Konden ze zich in ieder geval enigszins voorbereiden op de dingen die stonden te gebeuren. Dat niet iedereen ervan overtuigd was dat de zijdeteelt opgang zou vinden moge blijken uit de in extenso hierbij afgedrukte notulen van de openbare vergadering van de gemeente-raad, d.d. 15 oktober 1935. Er moest natuurlijk meer gebeuren om alles van de grond te krijgen. Het gemeentebestuur verzocht bij brief van 15 oktober 1935 de Voorzitter van de Zijdeteeltvereniging de mogelijkheid te bezien een spreker af te vaardigen naar de ge-meente Heino om de zijdeteelt nog meer onder de aandacht van de mensen te brengen. Opgelucht haalde het gemeentebestuur adem toen de brief kwam waarin de spreker werd aangekondigd. Uit deze brief van 21 oktober 1935 het volgende:

"De ondergetekende treedt gewoonlijk als spreker op. Tot 31 December van dit jaar rekent hij hiervoor geen honorarium, wel vergoeding van reis- en eventuele verblijfskosten. Vergoed zal dus moeten worden in dit geval de reis heen en terug Huizen (NH) - Heino, vermoedelijk met verblijfskosten.
Gaarne ben ik bereid als spreker op te treden."

Hoogachtend,
Uw dw. J.H. Smitt

Een propagandalezing over zijdeteelt in Heino. Dat moest de burger moed geven. Vra-gen als: Waar moet de lezing gehouden worden? en: Wie moeten er uitgenodigd wor-den? bleven nu slechts voor de gemeente.

De heren caféhouders: G. van Dijk, R.H. van Olst, G.J. Bouwhuis, W.J. Blom, J. van Rijssen, H. Hassink en Th.E.H. Bosch krijgen dan een brief van de volgende inhoud:

"Voor het houden van een propaganda-avond, waarbij een lezing wordt ge-houden over de zijdeteelt, verzoeken wij U beleefd, ons wel te willen meedeelen, onder welke voorwaarden - zaalhuur - enz. wij kunnen beschikken over Uw vergunningslokaliteit.

Burgemeester en wethouders der
gemeente Heino,

De Secretaris,
w.g. ter Laak

De Burgemeester
w.g. A. van Sonsbeeck

Opbouw vergadering van den
Raad der gemeente Heino,
op Dinsdag 15 Oktober 1935, des
voormiddags 9 uur, den G.e.
meentebestuur.
Voorzitter de Heer A. van Sons-
beeck, Burgemeester.
Secretaris de Heer J. C. ter Laak.
Tegenwoordig zijn alle leden.

5. De inspectoren op de schoolen, om zich
door het aanschaffen van de behoeftige
handleiding, op de zijdeteelt, of de
hoogste stellen en bij den toezicht-
ingende vereniging te worden in
1.1. contributie per jaar.
Spreker deelt mede, dat hij hierom
reeds een ontsluiting heeft gehad
met het Bureau der Rijkslandbouwkultuur,
welk Bureau niet besluit overigende,
aan een ander mede te werken.

De Heer Hofmijer meent, dat
dit ook zou zijn voor veel meer jongens.
De Heer Raaijmakers oordeelt, dat
de toezicht op de zijdeteelt, den
wijze de Heer Schuller niet mede te
delen, dat van gemeentelijke vereni-
ging reeds een besluit wordt genomen
aan de Tweede Kamer, ten einde
meer bescherming te krijgen, met
het behoren of het bijhouden.

Afneembare schoolveld wordt, of de
zijdeteelt hier opgang zal vinden,
wordt besloten, dat de belangstelling
voorloftig aan de handelen, die de stroom

invoeren, wat de toezicht zijn, ontsluiting aan
het handelen van een lezing, als hiervoor sub 4
bezoekt.

Adres Gmide De Voorzitter brengt vervolgens ter tafel
het besluit van de Gemeente Heino, dat de zijdeteeltver-
eeniging eeniging, gesticht te Heino, d.d. Sep-

tember 1935, waarbij gemaakt wordt,
van gemeentelijke Heino, bevond.

1. Dit najaar een kassie van 6000 lb. zonde
gepild, bemest en geplant met 1000 stu.
jarige maatschuur.
2. Twintig inspectoren, die gemeente
aan de schoolen, die de schoolen
voor de kinderen, om den held der
zijdeteelt, want in juni en augustus
1936.
3. De schoolen beschikken 1000 stu.jarige maatschuur
bijdragen en 1000 zijdeteelt bijdragen.
4. De schoolen, dat de gemeentelijke Heino, de
zijdeteeltvereniging een propaganda-
lezing wordt gehouden.

Na kennisneming van de voorwaarden van de H.H. kasteleins werd voor dit doel de zaal van J. van Rijssen (thans Chinees Restaurant, red.) na loting afgehuurd. De propagandalezing werd inmiddels vastgesteld op 21 november 1935 en toen moest het gemeentebestuur nog zorgen voor een gehoor: wie moesten er een uitnodiging hebben? Het bestuur ging goed doordacht te werk.

Allereerst werd een publikatie op diverse plaatsen in de gemeente opgehangen. Vooral de landbouwers moesten het duidelijk zien. Dat waren bij uitstek de mensen voor de teelt, zo dacht het gemeentebestuur.

H E I N O, 13 November 1935.

Bijgaande publicatie wordt beleefd aangeboden met verzoek, deze te willen doen aanplakken op een plaats, waar ze door de landbouwers duidelijk te zien is.

Gemeente-Secretarie H E I N O,

*aan de heer J. van Rijssen
Chinees Restaurant H.W. van
Rijssen
die. Koop (Melk) fabriek
Gepubliceerd in de Overijsselsche
Dagblad.*

Kosten noch moeite werden gespaard om een volle zaal te krijgen. In het Overijssels Dagblad en de Heinosche Courant werd een advertentie geplaatst. Het zou en het moest gelukken.

En dan de uitnodigingen.

Aan
Het Bestuur der Bijenvereniging
p/a den Heer F. Slijkhuis
A L H I E R.

H E I N O, 18 November 1935.

ONDERWERP:
Zijde teelt.

Op Donderdag 21 November a.s., des avonds 7 uur wordt in het café van den Heer J. van Rijssen alhier door den Heer J.H. Smitt van Huizen een lezing gehouden over de Gooische Zijde teelt.

Het doel van deze lezing is, propaganda te maken voor deze teelt hier te lande.

Waar ik veronderstel, dat Uwe vereniging belang zal stellen in vorengenoemd onderwerp, noodig ik het Bestuur Uwer Vereeniging uit, ~~in~~ deze lezing bij te wonen.

De Burgemeester van H E I N O,

De raadsleden werden verondersteld, zo staat in de uitnodiging, belang te stellen in het onderwerp en werden uitgenodigd de lezing bij te wonen.

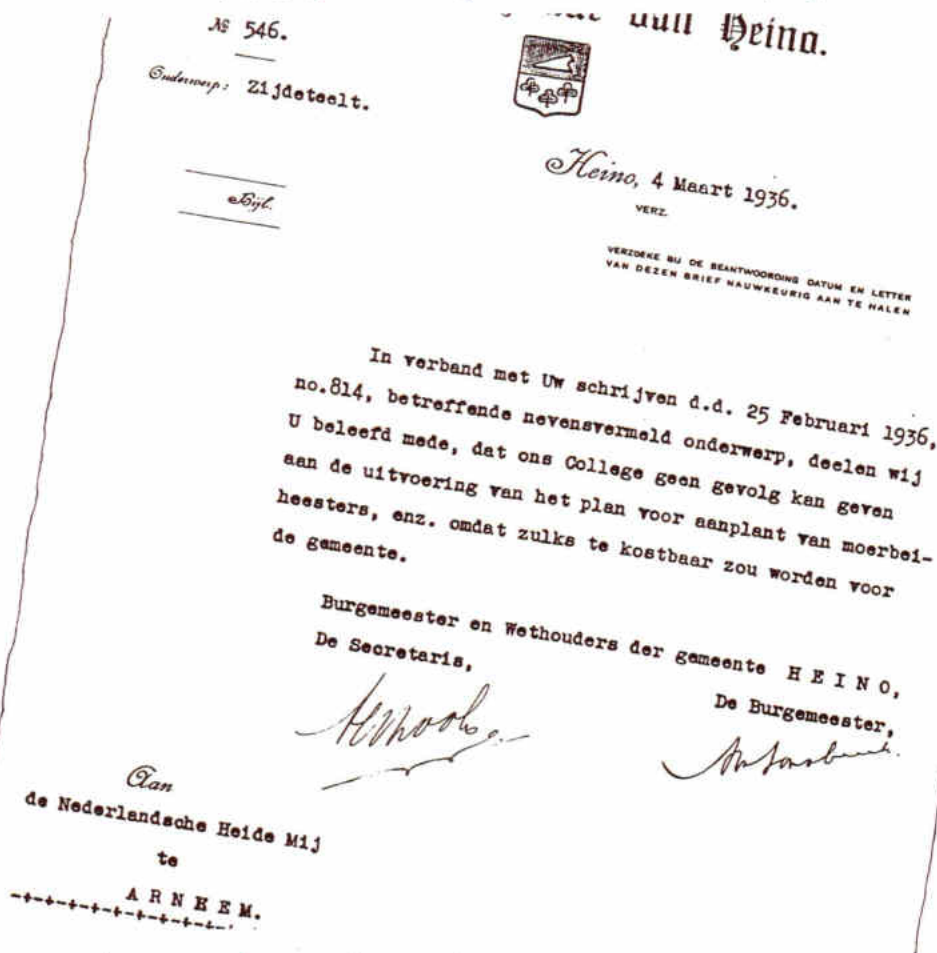
Het bestuur van de Bijenvereniging, p/a de heer F. Slijkhuis, ontving eveneens een uitnodiging. Uiteraard werd hier aan de zo nodige bestuiving gedacht.

Ook de hoofden van scholen kregen een uitnodiging, eveneens bedoeld voor het personeel van die school. Waren er niet die in die tijd landbouwonderwijs gaven?

En nog steeds zocht het gemeentebestuur naar optimistische medewerking. De Nederlandse Heide Maatschappij in Arnhem werd ingeschakeld. In een gebouw van die maatschappij zetelde namelijk de Nederlandsche Zijdeteeltvereniging, nauw samenwerkend met De Gooische Zijdeteeltvereniging.

In de aan de Directie der Nederlandsche Heide Maatschappij verzonden brief werd daarom gevraagd inlichtingen te verstrekken omtrent aanplanting van moerbeiheesters, om zodoende te geraken tot het kweken van zijderupscocons.

De plannen van de Nederlandsche Heide Maatschappij vielen te duur uit en de hulp hiervan werd niet meer op prijs gesteld. De gemeente moest toen op eigen benen verder.

De gemeente ging spoorlags aan het werk.

Een stuk grond, gelegen tussen de Stationsweg en de Woolthuisweg en ten noorden van het huis van de verhuurder, de heer J. Pleiter, werd door de gemeente beschikbaar gesteld. Hiertoe werd een onderhands huurcontract opgemaakt. En dat gebeurde op 21 februari 1936. De gemeente betaalde jaarlijks 15 gulden voor de huur van het stukje

H. Horselenberg	10 struiken
J.M. Wolfkamp	10 struiken
F. Slijkhuis	10 struiken
H. Hazelhorst	10 struiken
E. Theeuwsen	6 struiken
Mevr. J.M. van Sonsbeeck "de Gunne"	6 struiken

Heine, 4 Maart 1936.

VERZ.

VERZOEKE BIJ DE BEANTWOORDING DATUM EN LETTER
VAN DEZEN BRIEF NAUWKEURIG AAN TE MAKEN

Bijl.

... d. Januari 1936 verzoeken
willen doen toekomen:
... 360 drie-jarige moerbeistruiken à 6 ct. per stuk.
... 1050 zijderupseitjes à 20 ct. per 300 stuks.
... houders der gemeente H E I N

Burgemeester en Wethouders der gemeente HEINO,
De Secretaris.

De Burgemeester,

$\sqrt{5 \times 200 - 1 \times 50}$ entj.

Van
de Gooische Zijdeteelt Vereeniging
te

HUIZEN.

De rest van de struiken werd geplant op het gehuurde stukje grond.

We moeten hier natuurlijk bij vertellen dat het nog steeds ging om de heesters en de eitjes. Aan het thuis kweken van rupsen en cocons is dan nog niet begonnen. Inmiddels is het juni 1936. De gemeente heeft te weinig betaald aan de Gooische Vereniging. Het is het bedrag voor de eitjes. Was de gemeente hier al niet meer zo gemotiveerd? Het leek erop.

In januari 1937 wordt de Zijdeteeltvereniging medegedeeld dat noch struiken noch eitjes gewenst worden.

De beheerder van de kwekerij mag de struiken gratis verstrekken aan de liefhebbers.

*Verzameling van Burgemeester,
en wethouders der gemeente Heino,
op Woensdag 20 Januari 1937,
des vormiddags 10 uur ten ge-
meentehuize.
Het college is voltallig.*

Zijdeteelt

*Hier verband met een ontvangen in-
vulatie van den kedeel. Rond van
Zijdeteeltverenigingen, gevestigd te
Heino, d.d. Januari 1937. Zal worden
beslist dat geen zijderupsen noch
moerbeistrupen gelvenscht worden te-
wijl getracht zal worden de aange-
plante struiken succesvol van de
hand te doen. Het hiervoor gehuurde
land zal in 1937 worden beplant met
aardappelen.*

De gemeente Heino blijft, vermoedelijk per ongeluk, nog tot 1 januari 1940 lid van de vereniging.

En dan is het stokpaardje van de gemeente gestorven.

Een nieuwe, geheel andere periode, staat voor de deur.

J. Weerts

WIE IS WIE?

(red.) De heer H.J. Kevelam, die een aantal jaren deze rubriek heeft verzorgd, heeft gemeend er om gezondheidsredenen mee te moeten stoppen. We vinden het erg jammer, bedanken hem voor zijn bijdragen aan ons blad en wensen hem een goede tijd toe. Wij hebben ons redaktielid mevrouw Stavorinus bereid gevonden deze vaste rubriek van hem over te nemen.

Op de foto in het maartnummer verwachtten we veel reacties, maar dat viel ons helaas erg tegen. Alleen van mevrouw Ulderink-Stegeman, Kruzebrink 22, ontvingen we een opsomming van de hier volgende namen:

(van links naar rechts) Reint van Olst, Bernard Stappenbelt, Jan Willem Klompjan, Jacob de Haan en Flip Ruitenberg. De naam van de zesde heer blijft onbekend, tenzij we die alsnog vernemen van een der lezers.

De hierbij geplaatste foto is uit de verzameling van de heer G. Lindeboom, Duisterendijk 5, Wijhe. Hij is genomen voor gebouw Vrede. Vragen: wanneer, ter gelegenheid waarvan werd hij genomen en natuurlijk wie staan er op? Gaarne vele reacties.

M.H. Stavorinus, Julianastraat 17, tel. 2586

UIT DE OUDE DOOS

Toen in 1913 onafhankelijkheidsfeesten werden gevierd ter herdenking van het feit, dat ons land een eeuw eerder van de Franse bezetting was bevrijd, werd er aan de schoolkinderen een bundeltje met toepasselijke liederen uitgereikt.

Mevrouw Hofmeijer (Rozendaelseweg) is nog in het bezit van zo'n bundeltje, nagelaten door haar moeder, die 75 jaar geleden als kind ongetwijfeld uitbundig heeft meegezongen.

Een van die liederen volgt hier:

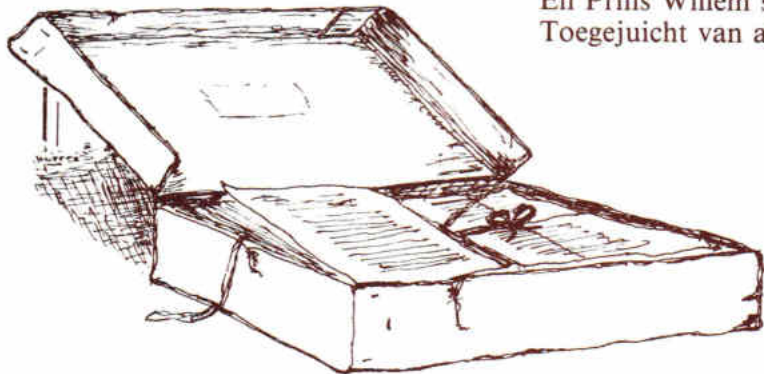
Wijze: Mijn Nederland (Richard Hol)
Trouw, u wijd ik mijne zangen.

Bijna twintig bange jaren
Ging ons vaderland gebukt
Onder Fransche overheersching,
Werd het arme volk verdrukt.
Handel, scheepvaart stonden stil,
Wet was steeds des Keizers wil.

Na 't vertrek van koning Lod'wijk
Nam de zaak nog droever keer:
Neerland werd een deel van Frankrijk,
Nederland bestond niet meer.
Pijnlijk voelden wij den druk
Van het knellend Fransche juk.

Onvergetelijke mannen
Maakten aan den nood een end:
Hogendorp, Van Limburg Stirum,
Van der Duyn, bij elk bekend.
Met Oranje op den hoed
Toonden zij het volk hun moed.

Daarmee gaven zij te kennen:
Uit met Fransche heerschappij!
Willem van Oranje koning!
Vrijheid, Blijheid, wenschen wij!
En Prins Willem stapt aan land,
Toegejuicht van alle kant.

Uit het kerkelijk archief

Gerrit Lammers en Hendriene Gerrits op de Pasop op de N. Stad in Lenth; de vrouw is met de vallende Ziekte bezogt. Kinderen van Hendrik de Brandenburger en Janna Jansen op de Pasop.

1777 In December uit de Collecte van de Cathegizatiën gegeven ter gelegenheid dat zij een kind kregen met Hazemond, om dat te doen snijden f 3.- .-

1778 21 Julij Op van Langens rekening an brood en andere winkelwaren f 2.10.-

1779 an Chirurgijn Bele f 6.- .-

In de gewone bedeling f 2. 5.-

1780 24 April genever in de ziekte f -. 9.-

10 Julij genev. voor de vrouw in ziekte f 1. 4.6

29 Maij schepel gerste f 1. - .-

22 Maij en 6 Junij boekweit f 1. 3.-

Dit is een kleine bloemlezing uit hetgeen door de diaconie aan dit gezin werd besteed.

BRON:
archief Herv. Gemeente Heino
inv. nr. 101

W.Gr.

RECTIFICATIE

In een uitvoerig schrijven inzake vlasteelt en -verwerking wijst de heer P.A.M. de Vos (Heino) terecht op de veel te oppervlakkige en daardoor onjuiste formulering van het begrip "roten" in mijn stukje over de Reutenkolk in het vorig nummer van ons blad.

De omschrijving moet zijn: "de stengels aan aanhoudende inwerking van vochtigheid blootstellen om de kleverige zelfstandigheid van de bast grotendeels te laten verdwijnen".

Hartelijk dank voor de interessante brief.

vdV

VAN DE BESTUURSTAFEL

- * Op de Algemene Ledenvergadering d.d. 22 maart 1988 waren 102 leden aanwezig. De heer G.W. Grootenhuys nam op deze avond afscheid als bestuurslid, de heer H.J.J. Hoppen, lid van de redactie van het kontaktblad "Omheining", kwam voor hem in de plaats.

Na het huishoudelijke gedeelte schetste de heer J. Bieleman met behulp van cijfermateriaal en statistieken de ontwikkeling van Drente van 1600-1910.

- * Aan de paaswandeling namen onder gunstige weersomstandigheden 470 wandelaars deel.
- * In de herfst van 1988 (september/oktober) wordt er voor de leden, donateurs en abonnees weer een avond gehouden. Hierover volgen nog nadere mededelingen.
- * De 14e april 1988 vierde de Coöperatieve Rabobank "Heino" B.A. het 75-jarig bestaan van de Raiffeisen/Boerenleenbank in Heino.

Het was onze vereniging een groot genoegen hieraan een bijdrage te kunnen leveren door middel van het vastleggen van 75 Rabobankjaren in een jubileumboekje. Voor de bijzondere prettige samenwerking zijn wij de commissie uit het bestuur en het personeel zeer erkentelijk.

- * Van de heer J. Broenink, Zonnebloemstraat 2 te Hippolytushoef kregen wij het volgende verzoek:

"Zou het niet mogelijk zijn om voor de leden, en dan vooral voor diegenen, die ver buiten Heino wonen, een autotocht of puzzeltocht per auto te organiseren. Mijn vrouw en ik zijn namelijk beide invalide en kunnen aan wandel- of fietstochten niet deelnemen. Ik neem aan, dat er wel meer leden zijn, die hiervan gaarne gebruik willen maken. In 1948 heb ik als geboren en getogen Heinoër Heino verlaten. Nu 40 jaar later is er veel veranderd, wat voor oud-inwoners zeer interessant zal zijn".

Gaarne vernemen wij als bestuur of er meer leden zijn, die hiervoor belangstelling hebben.

- * Schenkingen.

- Van de heer Bieleman te Wageningen zijn proefschrift "Boeren op het Drentse zand, 1600-1910. Een nieuwe visie op de 'oude' landbouw".
- Van de heer Kevelam te Heino een knipsel uit de Holtense krant met zijn artikel indertijd ook in "Omheining" verschenen en enkele Zwolse en Twentse kranten.
- Van de heer Meindersma te Heino een aantal boeken.
- Van de heer Van der Veen te Emmen een polaroid camera.
- Van de heer De Vos te Heino een videoband met daarop de Poolse Nachtegalen + Sint Nicolaas 1982 en ingebonden alle programmaboekjes van de festiviteiten inzake het 750-jarig bestaan van Heino in 1986.

Omheining

Contactblad van de Vereniging voor Heemkunde "Omheining" te Heino

"OMHEINING"

Met deze naam tracht de Vereniging voor Heemkunde tot uitdrukking te brengen een vereniging te zijn, die Heino in al zijn facetten "omheint".

Volgens sommigen is de naam afgeleid van dit begrip, symboliserend een heg of haag, die een bepaald terrein "omheint", in ons geval van de Strenkhaar tot de Aalvanger en van de Dollenhoek tot de Ganzepan.

Vereniging voor Heemkunde "Omheining" te Heino

Secretariaat: Davenschot 1, 8141 BB Heino
Tel. 05729 - 1986

Postrekeningnr.: 2517412

Rabobank Heino: rek.nr. 3271.12.271

Gironummer van de bank: 800093

Amrobank Heino: rek. nr. 4192.74.006

Gironummer van de bank: 953047

Kontributies:

Leden f 25,00 per jaar (elk volgend gezinslid f 12,50 per jaar)

Donateurs f 20,00 per jaar

Abonnees f 20,00 per jaar

Voor toezending wordt per jaar f 5,00 in rekening gebracht.

Losse nummers f 5,00

Bestuur:

H. van der Veen,
Schoolstraat 10, 8141 EN Heino - voorzitter
J.K. Pruim-Reinders,
Davenschot 1, 8141 BB Heino - secretaresse

G.A.M. Diepman,
van Hille Gaerthéstraat 28, 8023 CB Zwolle
- penningmeesteresse

G.H. Elshof,
Kolkweg 9, 8055 PS Laag-Zuthem

R. Meindersma,
Linde 15, 8141 ST Heino

T.M. Valkenaars-Tolenaar,
Veldhoekerweg 3, 8141 PH Heino

H.J.J. Hoppen,
Marktstraat 14, 8141 GC Heino

Werkgroepen:

1. Archeologie

Contactpersoon: R. Meindersma,
Linde 15, 8141 ST Heino

2. Beeld en Geluid

Contactpersoon: (wnd.)
J.A.G. Kappert,
Davenschot 30, 8141 BD Heino

3. Boerderij- en Veldnamen

Contactpersoon: G.H. Elshof
Kolkweg 9, 8055 PS Laag-Zuthem

4. Dialekt

Contactpersoon: H. van der Veen,
Schoolstraat 10, 8141 EN Heino

5. Folklore

Contactpersoon: Vacant

6. Genealogie

Contactpersoon: J.K. Pruim-Reinders,
Davenschot 1, 8141 BB Heino

7. Geschiedenis

Contactpersoon: R. Meindersma,
Linde 15, 8141 ST Heino

8. Natuur en Milieu

Contactpersoon: T.M. Valkenaars-
Tolenaar,
Veldhoekerweg 3, 8141 PH Heino

Tijdschrift "Omheining"

Redactie-adres: Grote Beukelaar 17,
8141 BM Heino, tel. 05729 - 2208

Redactie:

H.A.M. van Eijk-Hof, Grote Beukelaar 17,
8141 BM Heino

M.H. Stavorinus, Kon. Julianastraat 17,
8141 ET Heino

H. van der Veen, Schoolstraat 10,
8141 EN Heino

H.J.J. Hoppen, Marktstraat 14,
8141 GC Heino (vormgeving)

Druk: Bredewold Wezep.

Vereniging voor Heemkunde "OMHEINING" te Heino
8e jaargang - nummer 3 - september 1988

INHOUDSOPGAVE

- blz. 46 Het wapen van de gemeente Heino - J. Weerts
 Het ontstaan ervan.
- blz. 60 Sprekende foto's (7) - J.K. Pruim-Reinders
- blz. 62 Van de penningmeesteresse
- blz. 63 De trekhondenwet van 1910 - J. Weerts
 Strengere voorschriften
- blz. 65 Rondwandelingen door Heino (1) - J.K. Pruim-Reinders
 Het diaconiehuis
- blz. 68 Wie is wie? - M.H. Stavorinus
 Reakties gevraagd
- blz. 69 Heino - Krause - G.C. Stapel
 Aanvulling op themanummer van september 1987
- blz. 71 Uut de olde deuze - Dieks Opdenwiever
 "Blue Band" stund d'r op
- blz. 72 Van de bestuurstafel
-

HET WAPEN VAN DE GEMEENTE HEINO

Ten tijde van de troonsbestijging van wijlen Koningin Wilhelmina werd er op aange-
drongen dat ook de plattelandsgemeenten een heraldisch onderscheidingsteken zou-
den ontvangen. De bouw van een nieuwe vergaderzaal voor de Staten van Overijssel in
de Diezerstraat in Zwolle verstevigde in deze provincie het heraldisch reveil. In deze zaal
dacht men het passend te vinden de ramen te voorzien van gebrandschilderd glas,
waarin de wapens van alle Overijsselse gemeenten werden afgebeeld.

De grote initiator van dit project was Frederic Adolphe Hoefer, toen directeur van het
Geschiedkundig-Overijsselsch Museum en bevriend met de legendarische Victor de
Stuers. Beiden stonden op de bres voor het behoud van het culturele erfgoed van ons
land.

Hoefer verzorgde voor de Commissaris der Koningin dit heraldiek project, waarvoor hij-
zelf de nodige onderzoeken deed en ontwerp-wapens het licht deed zien.

Het eerste ontwerp dat hij voor de gemeente Heino maakte zag er als volgt uit:

De omschrijving luidde:

"In keel een afgewende ossekop van goud"

Over dit ontwerp-wapen is niets naders bekend.

Misschien een aanzet voor een ander beeltenis.

Bij brief van 22 november 1897 van de Commissaris der Koningin werd het gemeente-
bestuur uitgenodigd een aanvraag in te dienen bij Hare Majesteit de Koningin Regentes
voor het toekennen van een wapen.

(Intr. 24 Nov. 97, nr 278.)

1^e Afdeling

N°. 3173.

Zwolle, den 22 November 1897

Gemeentewapen.

Uw gemeente is niet in het bezit van een wapen. Het komt mij wenschelijk voor, dat alsnog tot het voeren daarvan een aanvraag worde ingediend bij Hare Majesteit de Koningin Regentes.

Bij inwilliging van het verzoek bedragen de kosten voor Uw gemeente met inbegrip van de teekening, welke ik bereid ben U te verschaffen, de som van Egyptien guldens.

Het zal mij aangenaam zijn lieft spoedig te mogen vernemen, of het gemeentebestuur tot het indienen der aanvraag bereid is en of ik de teekening van het wapen voor uw gemeente aan deskundigen kan opdragen.

De Commissaris der Koningen
in de provincie Overijssel,

L. J. C. M. M. —

Aan
Het gemeentebestuur
van
Heino.

De gemeente stond niet onwelwillend tegenover dat idee en via de Commissaris der Koningin werd een deskundige (Hoefier) in de arm genomen een ontwerp-wapen te maken.

Bij brief van 3 mei 1898 zond de Commissaris der Koningin het inmiddels ontworpen wapen naar de gemeente. Ook was bijgevoegd het request in ontwerp. Vermoedelijk dacht men op het Kabinet van de Commissaris dat de gemeente dit zelf niet kon. Het ontwerp zag er als volgt uit:

De omschrijving luidde:

"een veld van goud, beladen met een klimmend os van sabel"

De ontwerp-aanvraag zag er als volgt uit:

Formulier
Op veel te schrijven:
dij zijnde de tekening!

Burgemeester en Wethouders der gemeente Giens
 verzoeken uwe Majest. te bevelen, om aan hunne
 gemeente het hier bijgevoegde wapen te willen verleenen, waarvan zij
 de tekening overleegen.
 De uwe Majest. zal blijken, dat dit wapen
 "een veld van goud, beladen met een klimmend os
 van sabel."

Om de kosten der beslechting van hunne gemeentelijke geve-
 sotten te bedraagt, verzoeken zij tevens aan
 uwe Majest. op grond van het bepalende in het Kon.
 Besluit van 3 Januarij 1818, n. 44, te vergoeden aan hunne
 gemeente de beslechting te verlenen van de Taxe voor wapen-
 verleening.

Burgemeester en Wethouders
 der gemeente Giens.

Hierbij is
 de Gemeente Rekening
 bijgevoegd.

Het ontwerp werd eerst nog, voordat het verzoek aan de Koningin werd gericht aan de gemeenteraad voorgelegd ter beoordeling.

Een uittreksel uit de notulen van de vergadering van de gemeenteraad van 23 mei 1898 vertelt ons dat dit wapen nog geen leven beschoren is.

Want zegt u zelf, geachte lezer, kon dat in die tijd?

904

Gemeentewapen

De Voorzitter brengt ter tafel een ontwerp van den Heer Commisaris der Koningin in de 2e provincie abd. 2 reeic, 1e afd., nr 1200 reeic. derde een ontwerp - gemeentewapen bestaande uit een veld van goud beladen met een klein merd of een os. Het ontwerp werd goedgekeurd. Het weinig gevoeglijk en aanstootgevend voor. komt en te verzoeken een andere tekening bestaande uit een veld van goud met een karn of ploeg b.v. te willen laten ontwerpen.

905

Zoals blijkt werd dit ontwerp door de gemeenteraad niet geaccepteerd. Verzocht werd daarom aan de Commissaris der Koningin een ander, niet aanstootgevend ontwerp te laten maken. Dit ging immers te ver en kuisheid stond in die tijd hoog in het vaandel. En waarom dan een zwarte os? Dat leest u in het advies van de Hoge Raad van Adel van 4 augustus 1898 over het volgende ontwerp-wapen.

Bij brief van 7 juni 1898 verzocht het toenmalige college van burgemeester en wethouders een ander ontwerp te doen maken. Dit zou kunnen bestaan uit een goudveld met een karn of een ploeg.

In het nieuwe ontwerp was de os verdwenen en werden een gouden karn en een ploegschaar ten tonele gevoerd. Het ontwerp was zelfs heel anders dan de beide eerdere ontwerpen.

Formulier

Opzigt te schrijven.
stijl (zijnde de tekening)

Burgemeester en Wethouders der gemeente Heins
verrukken aan Uwe Majesteit eerbiedig, om aan hunne
gemeente wel het wapen te willen verleenen, waarvan zij
hierbij een tekening overleggen.
Men Uwe Majesteit zal blijken, dat dit wapen
bestaat uit:

„een doorsneden veld, bovenkwartier veld van sabel
„beladen met een ploegjers van silver, beveden kwartier
„veld van azuur, beladen met gouden karn:

„Staten van de bevolking van hunne gemeente geoor
5000 glden bedraagt, veroorloven zij zich tevens aan
Uwe Majesteit, op grond van het bepaalde in het Kon.
Besluit van 3 januari 1818, n: 91, te verzaken aan hunne
gemeente instelling te verleenen van de taxe voor wapen,
verleening.

Burgemeester en Wethouders
der gemeente.

Men
Kare Majesteit
de Koninkin Regentes
der
Nederlanden.

De omschrijving luidde:

"een doorsneden veld, bovenkwartier veld van sable beladen met een ploegijzer van zilver, benedenkwartier veld van azuur, beladen met een gouden karn"

In juli 1898 werd dit ontwerp aan Hare Majesteit ingezonden. In die tijd behoorde wapenverlening onder de verantwoordelijkheid van de Minister van Justitie en het was om die reden dat de Minister deze wapenverlening in handen stelde van de Hoge Raad van Adel om bericht, consideratiën en advies.

Commissoriaal.

Request van 26 juli 1898, waar-
bij het Gemeentebestuur van
Hleino, bij Hare Majesteit de
Koningin-Weduwe, Regentes,
een wapen voor die Gemeente
aanvraagt bij kantbeschikking
van 2 Augustus 1898 N: 116
p. 11 d. 1 door den Minis-
ter van Justitie gesteld in han-
den van den Hoge Raad van
Adel.

Door de gemeente Hleino
wordt, bijzondere het request en de
daarby gevraagde teekening als wa-
pen aangevraagd: "een door-
sneden veld, bovenkwartier veld
van sable, beladen met een ploeg-
ijzer van zilver, benedenkwartier
veld van azuur beladen met een
gouden karn."

In de nota van toelichting wordt
medegedeeld:

"De markte Hleino" vormde een
tijds het gericht "Hleino" in het
dorstadje van Salland, in het
kwartier Salland. Zo bewoners
leggen zich op den landbouw toe.

De goede weilanden in verband met de nabijge rookerijen van wijke, leidden tot een wapen waar in een os voorkwam. Het gemeentebestuur vond dat wapen aanstootelyk en, weinig gevoeglyk; reden uit daarom het uitdrukkelyk een wapen verlangde, waarin een ploeg en een karn voortwamen.

Naar het mij voorkomt kan zodanig wapen niet goedgekeurd worden. Een karn behoort tot die voorwerpen, welke niet in een wapen passen. Het zou wenschelyk zijn, dat zij vervangen werd door eene

eene andere figuur zinspelende op den landbouw, b.v. door klaverbladen, korenaren, riet- of korenschoven. Het ploegijzer was eene meer malen voorkomende wapen.

figuur. De Raad zou dus aan den Minister kunnen voorstellen aan het Gemeentebestuur te willen vragen, of het het wapen zoodanig zou willen laten stellen, dat de karn door een der hierboven genoemde voorwerpen vervangen werd.

Daar de bevolking minder dan 5000 zielen bedraagt, is hier vrijstelling van taxa toegelaten.
 's Gravenhage 9 Augustus 1898
 Th. van Renswyl

conform.

16. Aug. 98.

M. J. M. M. M.

10 Sept 98. Conform

Stouckert

conform

Ant. van Bellen

20 Sept 1898.

cf

de Koningin
 J. v. S. O. E.

Uit dit advies blijkt dat de "Gouden Karn" niet door de Raad van Adel werd geaccepteerd. Een ander figuur zou beter passen, zinspelend op de landbouw, b.v. klaverbladen, korenaren, riet- of korenschoven. Het ploegijzer kwam meer voor en mocht dus gehandhaafd blijven. De Hoge Raad van Adel adviseerde de Minister van Justitie de gemeente Heino een ander figuur dan de karn te laten kiezen.

Uit de brief van de Commissaris der Koningin van 12 november 1898 blijkt dat de Minister van Justitie overeenkomstig het advies van de Hoge Raad van Adel bericht zond aan de Commissaris. Het gemeentebestuur werd dan ook uitgenodigd aan het verlangen, een ander ontwerp te laten maken, te voldoen.

1ste Afdeling

UW. 15 Nov 98, n 289

N° 6913/99.

Zwolle, 12 November 1898.

Gemeenten op

stijl

Onder overlegging van een schrijven van
B. E. de Minister van Justitie, van den
1sten November, 1ste Afdeling N° 1174 heb ik de eer
U met de noodigen, alom het daarin uitgedrukte
verlangen te willen voldoen.

Met Uw antwoord zal ik de bijlagen dezer
en Casus Quo de nieuw aanraag, gaarne
eeningstijd spoedig te gemaect zijn.

De Commissaris der Koningin
in de provincie Overijssel.

bij afwezigheid
Het Lid van Gedeputeerde Staten.

Meesters

Van
heeren Burgemeester
en Wethouders van
Heino.

In de vergadering van 21 november 1898 van het college van burgemeester en wethouders komt deze brief aan de orde en wordt besloten de karn te laten vervangen door drie klaverbladen. Waarom het college besloot tot het opnemen van drie klaverbladen is niet bekend. Misschien heeft het zich laten leiden door het wapen van Schout van Langen waarin ook drie klaverblaadjes waren terug te vinden.

In het boek "Uit de Geschiedenis van de Marke en Schoutampt van Heino" (Rientjes) lezen we hierover meer.

Niets stond toen wapenverlening aan de gemeente Heino in de weg.

Het wapen met randschrift ziet er dan zo uit:

27 December 1898

N°. 29

Wij Wilhelmina, bij de gratie
Koningin der Nederlanden, Prinses van
Oranje-Nassau, enz., enz., enz.

Beschikkende op het aan Ons gericht verzoekschrift
 van het bestuur der gemeente Heino
 in de provincie Overijssel, om verlening van een eigen
 wapen aan die gemeente volgens de daarvan gegeven om-
 schrijving, en om vrijstelling van de taxen, bepaald bij
 Koninklijk Besluit van 3 januari 1810 N° 91;
 Gelet op het besluit van den Souvereinen Vorst
 van 24 December 1814 N° 32 en op de Koninklijke
 besluiten van 20 Februari 1816 N° 69, 3 januari 1818
 N° 91 en 22 December 1821 N° 19;

Op de voordracht van Onzen Minister van
Justitie van den 20 December 1899, 1 Aff. A. N° 126;

Hebben goedgevonden en verstaan:

a. aan de gemeente Heino, provincie Overijssel
te verleenen het navolgend wapen, zijnde: een door-
sneeden veld, boven kwartier veld van rubel beladen
met een ploeg ijzer van zilver, beneden kwartier
veld van zilver beladen met drie klaverbladen
in natuurlijke kleur; het schild omgeven door
het randschrift: „gemeente bestuur van Heino“.

b. aan de gemeente Heino vrijstel-
ling te verleenen van de ter zake dier wapenverle-
ening verschuldigde taxe.

Onze Minister van Justitie is belast met
de uitvoering van dit besluit.

s Gravenhage, den 27 December 1899
(get) Wilhelmina.

De Minister van Justitie,
(get) C. G. v. d. Linden.

Overeenkomstig het origineel.
De Secretaris-Generaal bij het
Departement van Justitie,
(get) P. J. v. Beyma,
voor eensluidend afschrift.
De Secretaris-Generaal voornoemd,

S. J. Senne

In de raadsvergadering van 27 januari 1953 stellen burgemeester en wethouders voor tot het doen van een verzoek aan de Kroon om een kroon op het gemeentewapen te mogen plaatsen.

WIJZIGING VAN HET GEMEENTEWAPEN.

De voorzitter stelt vervolgens aan de orde het voorstel van burgemeester en wethouders tot het doen van een verzoek aan de Kroon om een wijziging van het gemeentewapen te bevorderen.

Spreker deelt mede, dat deze aangelegenheid wel anders gegaan is dan normaal het geval is. De vraag zou gesteld kunnen worden of het gemeentebestuur zich laat leiden door de omstandigheden. Het is namelijk zo, dat met de verbetering van het gemeentehuis tevens is besloten het wapen der gemeente boven de deur aan te brengen. Ten aanzien van elk onderdeel van deze verbetering hebben burgemeester en wethouders een beslissing genomen. De technische dienst heeft zich evenwel op eigen verantwoording gewend tot een beeldhouwer zonder, dat burgemeester en wethouders tevoren een tekening van het wapen hadden gezien. De beeldhouwer heeft in strijd met het officiële wapen daarop een kroon gezet.

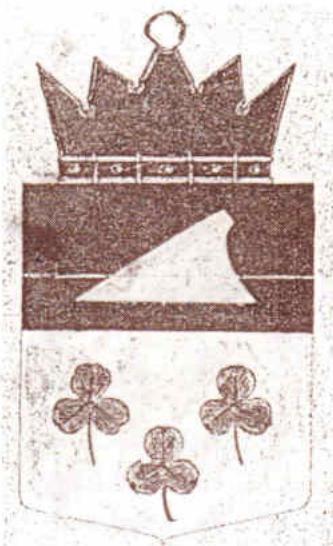
De heer Hofmeijer deelt nog mede, dat burgemeester en wethouders in deze aangelegenheid tevoren geheel niet gekend zijn.

De heer Eshuis komt tot de conclusie, dat het wapen niet overeenkomstig een tekening zal zijn gemaakt.

De voorzitter antwoordt, dat door de technische dienst tevoren niet het oordeel van burgemeester en wethouders, inzake het te ontwerpen wapen is gevraagd.

De raad besluit vervolgens tot het doen van een verzoek aan de Kroon om een kroon op het gemeentewapen te mogen plaatsen.

Uit deze notulen van de openbare vergadering van de gemeenteraad moge blijken dat er langs elkaar heen gewerkt is. Vermoedelijk is dit de reden dat een kroon werd ontworpen die de goedkeuring van de Hoge Raad van Adel niet kon wegdragen.

Op het verzoek van de gemeente werd door de Hoge Raad van Adel het volgende advies aan de Minister uitgebracht. Hieruit moge blijken dat het voeren van kronen en tenanten zonder meer was toegestaan, en uitsluitend dienen ter versiering.

55/18.

15 April 1953

Wapenvermeerdering
gemeentewapen Heino. (5 bijlagen).

Bij kantzbeschikking d.d. 24 Maart 1953, Afdeling B.B. bur. Kab. Zaken, No. 4751, heeft Uwe Excellentie nevensgaande stukken in handen van de Hoge Raad van Adel gesteld, ter fine van advies.

Naar aanleiding daarvan moge de Raad Uwer Excellentie berichten als volgt.

Het tegenwoordige wapen der gemeente Heino is verleend bij Koninklijk Besluit van 27 December 1898, No. 29 (niet 20 December 1899, gelijk in het verzoek tot wapenvermeerdering vermeld staat).

De bewering in dit rekest, dat de verzochte kroon boven het schild het gemeentewapen "zinvoller" zou maken, is onjuist: immers het Koninklijk Besluit van 23 Mei 1899, No. 55, waarbij ingetrokken is de bepaling van het Koninklijk Besluit van 22 December 1821, No. 19, sub 22, dat de versierselen van kroon en tenanten alleen zullen worden toegestaan voor de wapenen der gemeenten (inbegrepen, merkwaardigerwijze, de grietenijen in Friesland!), welke in de Provinciale Staten door één of meer leden vertegenwoordigd worden, heeft ten gevolge gehad, dat voortaan aan alle gemeenten, zonder onderscheid, (in de practijk zelfs uitgebreid tot alle waterschappen!), die daartoe haar verlangen te kennen geven, het voeren van kronen en schildhouders bij haar wapens zal kunnen vergund worden.

Daargelaten, dat de vroegere regeling eigenlijk veel aardiger was, heeft een dergelijke kroon mitsdien sedert 1899 geen enkele betekenis meer en dient zij louter tot versiering.

Voorts vermeldt het rekest niet, welke kroon gewenst wordt.

De fantasie-kroon op het voorgelegd ontwerp is, naar 's Ronds oordeel, onaanvaardbaar en zal mitsdien vervangen dienen te worden door de gebruikelijke gouden kroon van drie bladeren en twee paaren.

Tenslotte ware deze gelegenheid tevens te benutten, teneinde de wapenbeschrijving van 1898 te verbeteren.

Samenvattend heeft de Hoge Raad van Adel de eer Uwer Excellentie hierbij een ontwerp-besluit, in drievoud, aan te bieden, waarbij der gemeente Heino een conform haar verzoek vermeerderd gemeentewapen verleend wordt.

DE HOGE RAAD VAN ADEL,

VOORZITTER

Zijner Excellentie
de Minister van Binnenlandse Zaken,
Binnenhof 19,
's-GRAVENHAGE.

SECRETARIS

Wij Juliana, bij de gratie Gods,
Koningin der Nederlanden,
Prinses van Oranje-Nassau, enz, enz, enz.

4 Mei 1953.

No. 19

Op de voordracht van Onze Minister van Binnenlandse Zaken van 25 April 1953, No.4751, afdeling Binnenlands Bestuur, bureau Kabinetssaken;

Gezien het verzoek van de raad der gemeente Heino d.d. 27 Januari 1953, tot vermeerdering van het gemeentewapen;

Gelet op het besluit van de Souvereine Vorst van 24 December 1814, No.32, het Koninklijk besluit van 27 December 1898, No.29 en het Koninklijk besluit van 23 April 1919, Stb.No.181; Gehoord de Hoge Raad van Adel;

HEBBEN GOEDGEVONDEN EN VERSTAAN:

met intrekking van het Koninklijk besluit van 27 December 1898, No.29, aan de gemeente Heino een wapen te verlenen, waarvan de beschrijving luidt als volgt:

"Doorsneden:

- a. in sabel een ploegijzer van zilver;
- b. in zilver drie klaverbladeren van sinopel.

Het schild gedekt door een gouden kroon van drie bladeren en twee paalen."

Onze Minister van Binnenlandse Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit.

Soestdijk, 4 Mei 1953.

(get.) J U L I A N A.

DE MINISTER VAN BINNENLANDSE ZAKEN,

(get.) B e e l.

Overeenkomstig het oorspronkelijke,
DE SECRETARIS-GENERAAL VAN HET
MINISTERIE VAN BINNENLANDSE ZAKEN,

NAMEN DER STEDEN,
ALS MEDE DER
HEERLIJKHEDEN
EN
CORPORATIEN.

AFTTEKENING
VAN HET
WAPEN.

BEVE
ingevolge
Majesteit
bruarij al
het te

Heino

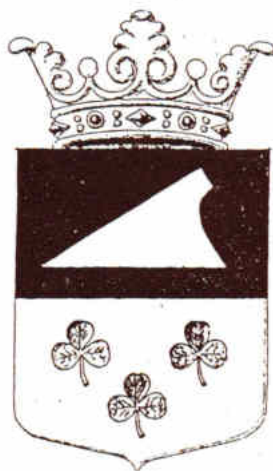
doorsneden:

a. in sabel een ploegijzer van

b. in zilver drie klaverbladeren

van sinopel.

*Het schild gedekt door een
gouden kroon van drie bladeren
en twee paarlen.*

Met het Koninklijk Besluit van 4 mei 1953, nr. 19 en de voorgeschiedenis van het gemeentewapen, hebben wij gemeend vele twijfels hieromtrent te hebben weggenomen.

Wapens: J.K. Pruim-Reinders

Tekst: J. Weerts

SPREKENDE FOTO'S (7)

Willem Luttenberg

Een foto gemaakt in de jaren vijftig van WILHELMUS LUTTENBERG, geboren op 6 mei 1884 te Heino, beter bekend als WILLEM VAN DE HERENBRINK. Een bijnaam, die hij te danken had aan het feit, dat hij op "De Herenbrink" werd geboren.

Al twee eeuwen woont de familie Luttenberg in Heino.

De eerste "Luttenberg", die we aantreffen is WILHELMUS EVERTS. Hij trouwt op 15 februari 1790 R.K. te Heino met ELISABETHA HENDRIKS. Ze wonen op 't Bouwhuijs bij Heino, behorende bij het erve Vlaminkhorst.

WILHELMUS EVERTS in die tijd ook wel WILHELMUS EVERTS AN HET BOUHHUIS geheten, neemt later de naam Luttenberg aan.

Het eerste gezin te Heino ziet er als volgt uit:

WILHELMUS EVERTS LUTTENBERG, overleden te Heino 10 augustus 1824 op 68-jarige leeftijd, is gehuwd met:

ELISABETH HENDRIKS BORGMAN, overleden te Heino 25 april 1843 op 86-jarige leeftijd. De kinderen van dit echtpaar zijn:

1. Everhardus, gedoopt 31 oktober 1790 R.K. te Heino
overleden 11 oktober 1815 te Heino, ongehuwd
2. Wilhelmus, gedoopt 15 augustus 1793 R.K. te Heino
overleden 17 januari 1849 te Heino, ongehuwd
3. Hendrikus, gedoopt 30 september 1796 R.K. te Heino
overleden 18 april 1874 te Heino
4. Alberdina, gedoopt 25 januari 1800 R.K. te Heino
waarschijnlijk jong overleden
5. Alberdina Maria, gedoopt 7 september 1802 R.K. te Heino
huwt 25 april 1840 te Heino met Derk Kroes en vertrekt naar de gemeente Zwollerkerspel
6. Theodora, gedoopt 18 februari 1806 R.K. te Heino
huwt 2 december 1840 te Heino met Hendrik Kortstee, een zoon van Joannes Kortstee en Joanna Hilligenkamp.
Zij blijven op het bouwhuis bij de Vlaminkhorst wonen tot 8 december 1857.

HENDRIK(US) LUTTENBERG, geboren 1796, huwt op 20 januari 1841 te Heino met JOANNA KORTSTEE, een dochter van Joannes Kortstee en Joanna Hilligenkamp, en vestigt zich na zijn huwelijk met haar op het adres Herenbrinksweg 3 te Lierderholthuis. Hij is de enige van de familie, die ervoor zorgt, dat de familienaam Luttenberg blijft bestaan en dat nog wel ternauwernood. Want uit zijn huwelijk met Joanna Kortstee worden vier levenloze kinderen geboren, een dochtertje dat twee jaar oud wordt en een zoon JOHANNES EVERHARDUS op 18 februari 1844 te Heino.

JOHANNES EVERHARDUS LUTTENBERG, geboren 1844, overlijdt op 29 mei 1928 te Heino. Hij huwt met MARIA OVERKAMP, geboren omstreeks 1845 te Raalte en overleden op 17 juli 1903 te Heino.

Uit dit huwelijk worden acht kinderen geboren.

1. Johannes in 1870, die na zijn huwelijk in 1903 met Hendrika Maria Elshof naar Wijhe vertrekt.
2. Antonius Hendrikus in 1872, die ongehuwd overlijdt op 18 juni 1933 te Heino.
3. Maria in 1874; zij vertrekt na haar huwelijk in 1912 met Hendrikus Bernardus van Schooten naar Hellendoorn.
4. Hendrikus in 1875, welke in 1894 naar Raalte vertrekt.
5. Hermannes Gabriël in 1878; hij overlijdt te Heino op 20 juli 1912, ongehuwd.
6. Cornelia in 1881, ongehuwd overleden op 5 december 1955.
7. Wilhelmus in 1884.
8. Johanna Maria in 1889; zij overlijdt op 30 juni 1891 te Heino.

Wanneer WILHELMUS LUTTENBERG op 9 mei 1923 te Heino huwt met ANTONIA MARGARITA MENSINK, een dochter van Hendrikus Mensink en Maria Santink, ver trekt hij van de Herenbrinksweg en vestigt zich aan de NieuweWetering 9 te Lierderholt-huis.

Op het ouderlijk huis wonen dan nog zijn vader, een ongehuwde zuster en een ongehuwde broer. Momenteel woont er de familie Hollak. Want de oudste dochter van Wil-

helmus Luttenberg, Maria Johanna, komt weer aan de Herenbrinksweg 3 te wonen. Zij huwt op 24 april 1947 met Hendrikus Everhardus Hollak.

WILHELMUS LUTTENBERG overlijdt op 14 september 1958 te Heino, 74 jaar oud. Zijn echtgenote Antonia Margarita Mensink is dan al overleden en wel op 19 april 1945 te Heino, 53 jaar oud.

J.K. Pruim-Reinders

Bronnen:

Gemeente-archief Heino

Archief Vereniging voor Heemkunde

VAN DE PENNINGMEESTERESSE

Een bestuursfunctie hebben, houdt tevens in deze goed te moeten vervullen.

Het is zeker prettig, zolang alles goed gaat en het ledenaantal stijgt, de cijfers te mogen presenteren en het goede resultaat te kunnen mededelen. Maar niet alleen dit behoort tot mijn werkzaamheden.

Tevens moet gekeken worden naar de komende jaren.

Welke gebeurtenissen en feiten staan ons te wachten?

Op cijfergebied zeer zeker, het dunder worden van diverse administratieve kosten en de drukkosten van ons contactblad "Omheining".

Onder geen beding mag de kwaliteit van dit contactblad achteruit gaan.

Bijzonder veel werk wordt door diverse personen - zonder enige vergoeding - voor onze vereniging verricht. Toch stijgen de onkosten ieder jaar weer.

Ook de komende automatisering zal veel geld gaan kosten. Wat gaat er gebeuren met de subsidie van de Gemeente? In 1988 is al aanmerkelijk minder ontvangen dan in 1987. De vereniging heeft dringend een grotere ruimte nodig. Nog steeds staan elders diverse eigendommen van de vereniging.

Een grotere ruimte betekent ongetwijfeld een hogere huur. Aan een verhoging van de contributies, abonnementen en donaties is niet te ontkomen.

Het bestuur stelt voor deze te verhogen en denkt aan een bedrag van f 5,- (zegge: vijf gulden) voor het komende verenigingsjaar. Aan de ledenvergadering in maart zal deze verhoging ter goedkeuring worden voorgelegd.

G.A.M. Diepman, penningmeesteresse

DE TREKHONDENWET VAN 1910

Niet in het minst in deze tijd staat de dierenbescherming volop in de belangstelling. Al in het begin van deze eeuw werd er aandacht aan geschonken. In 1910 waren zeker alle dierenvrienden in ons land de regering dankbaar dat een wetsontwerp werd ingediend betreffende het gebruik van trekhonden.

In die tijd werden duizenden van deze honden in ons land als trekdier gebruikt. Plaatselijk en provinciaal waren er regels voor het gebruik maar omdat de gemeentelijke en provinciale grenzen werden overschreden en de karren dus niet uitsluitend als plaatselijke vervoermiddelen dienst deden, vond de regering het noodzakelijk landelijk uniforme regels vast te stellen.

Een volstrekt verbod, zoals in Engeland en Ierland sinds 1855 gold, werd in ons land niet nodig geacht en ook niet raadzaam. Als goedkope trekkracht zou een sterke gezonde hond uitnemend geschikt zijn.

Een uniforme regeling zou het belang van de hond beschermen en van misbruik zou dan geen sprake meer kunnen zijn. Want niet zelden werden de honden uit onkunde, onbedachtzaamheid of onverschilligheid op verkeerde wijze en zelfs op een wrede manier als trekkracht gebruikt.

Het verdiende daarom aanbeveling algemene regels te stellen die preventief zouden werken en waarbij dan een oordeelkundig gebruik zou worden bevorderd. Vooral in het zuiden van ons land viel, volgens de "Bond tot bescherming van de trekhond" (opgericht in 1901) te klagen over de wijze waarop van de trekhonden gebruik werd gemaakt. Akties van deze bond hadden tot gevolg dat de besturen van de gemeenten en de provinciën ertoe overgingen preventieve maatregelen in te stellen.

Op dit particulier initiatief, gedeeltelijk gesteund door lokaal en gewestelijk ingrijpen, werd de algemene regeling door het rijk uitgebouwd.

Aan de memorie van toelichting van de Trekhondenwet kan nog het volgende worden ontleend:

"....Uit den aard der zaak is het verschijnsel, dat van trekhonden te zware diensten worden geleverd - in het bijzonder bij snel vervoer over groote afstanden, bij voorbeeld bij het transport van visch van IJmuiden naar verschillende verwijderde gemeenten - niet een plaatselijk euvel, maar kan het zich allerwege voordoen. Is de hond in minder goede conditie, deugt het tuig niet, is de bespanning hinderlijk of de kar te zwaar geladen, dan wordt de van den hond gevorderde prestatie eene ware marteling, ook al is van het doel om te mishandelen geen sprake. Hetzij de hond dienstbaar wordt gemaakt aan het bedrijf, hetzij hij, zoals in Zeeland wel gebeurt, wordt ingespannen door lieden, die uit rij-

Melkventershondkar met trekhond lopend onder de kar tussen de wielen; het tuig was bevestigd aan de as.

den willen gaan, hetzij hij eene kar trekt, waarop menschen plaats nemen, die liever meegenomen worden dan loopen - het op zich zelf rechtmatig gebruik mag geen aanleiding worden tot misbruik, geen oorzaak zijn van gemakkelijk te vermijden foltering in zwaren of lichten graad."

Bij wet werd het dus verboden gebruik te maken van te zware, b.v. vierwielige karren. Het optillen van de ene hond door de andere moest zoveel mogelijk worden vermeden. Zieke, kreupele, gewonde, drachtige of nog zogende honden en vaak honden met een te geringe schouderhoogte behoorden niet gebruikt te worden.

Overbelading van de kar, te hard rijden, trekken met een halsband, pijniging van kop en poten, te wijten aan gebrekkige afschutting van de binnen- zijanten van de kar. Zie daar een aantal punten waarvoor regels ter bescherming van de trekhond werden vastgesteld.

De wet verplichtte de gemeentebesturen een register bij te houden van de zich binnen de grenzen van de gemeente bevindende trekhonden.

De-BURGEMEESTER van Heino

verklaart, dat door hem vergunning is verleend tot het zich bevinden op de kar tijdens den rit van één persoon, onder voorwaarden:

a. dat de kar bespannen is met den hiernavolgende minstens der hiernavolgende aangeduide(n) hond(en):

b. 19

TREKHONDENWET 1910
(STAATSBLAD No. 203)

NUMMERBEWIJS No. 4

BURGEMEESTER en WETHOUDERS van Heino verklaren, dat Heino wonende Heino, No. 39 op 7 April 1937 in het daartoe bestemde register der gemeente als HOUDER VAN EEN HONDENKAR is ingeschreven onder volgnr. 4

den 8 April 1937

Burgemeester en Wethouders voornoemd,

Heino
De Wethouders
Burgemeester

AANTEKENINGEN.

a. betreffende de honden:

	No. 1	No. 2	No. 3
1. aantal <u>één</u>			
2. ras <u>Landbouwhond</u>			
3. kleur <u>bruin</u>			
4. schouderhoogte <u>58</u> cm.			
5. breedte van de voorborst <u>15</u> cm.			
6. Bijzonderheden <u>grijs</u>			

b. betreffende de kar:

1. merk of nummer Heino No. 4

2. bespanning vóór of onder onder

De-BURGEMEESTER van Heino

verklaart, dat door hem vergunning is verleend tot het zich bevinden op de kar tijdens den rit van één persoon, onder voorwaarden:

a. dat de kar bespannen is met den hiernavolgende minstens der hiernavolgende aangeduide(n) hond(en):

b. 19

TREKHONDENWET 1910
(STAATSBLAD No. 203)

NUMMERBEWIJS No. 58

BURGEMEESTER en WETHOUDERS van Heino verklaren, dat Heino wonende Heino, No. 39 op 7 April 1937 in het daartoe bestemde register der gemeente als HOUDER VAN EEN HONDENKAR is ingeschreven onder volgnr. 58

den 7 April 1937

Burgemeester en Wethouders voornoemd,

Heino
De Wethouders
Burgemeester

AANTEKENINGEN.

a. betreffende de honden:

	No. 1	No. 2	No. 3
1. aantal <u>één</u>			
2. ras <u>Landbouwhond</u>			
3. kleur <u>bruin</u>			
4. schouderhoogte <u>58</u> cm.			
5. breedte van de voorborst <u>15</u> cm.			
6. Bijzonderheden <u>grijs</u>			

b. betreffende de kar:

1. merk of nummer Heino 58

2. bespanning vóór of onder vóór

Ook de gemeente Heino was derhalve verplicht een register bij te houden. Als bewijs dat de hondenbezitter ingeschreven stond in het register werd door de gemeente een nummerbewijs afgegeven. De geleider van de hondenkar diende dit bewijs bij zich te dragen en te tonen aan de personen die belast waren met het toezicht op de uitvoering van de Trekhondenwet, zoals daar waren de marechaussee, de ambtenaren van de rijks- en gemeentepolitie en de ambtenaren van de Rijks- en Provinciale Waterstaat. Afgedrukt zijn enkele nummerbewijzen, waarvan de originelen zich bevinden in het archief van de gemeente Heino.

J. Weerts

Bron: gem. archief Heino

RONDWANDELINGEN DOOR HEINO (1)

In het boek "Uit de geschiedenis van de Marke en Schoutampt van Heino" beschrijft Mgr. Antonius Egbertus Rientjes een rondwandeling door het dorp zoals het zich omstreeks 1845 aan de wandelaar voordoet.

Begint hij "bij den Molen" (ter hoogte van Hooglugt en de Hubo), wij beginnen "Rondom den toren".

Momenteel wordt er in het dorp druk gewerkt aan de realisatie van een nieuw winkelcomplex met daarboven appartementen in het voor iedereen bekende "Gat van Heino", thans Munnikenhof geheten.

In het foto-archief van onze vereniging bevindt zich een foto, die gemaakt is in de zomer van 1906, dus ruim 80 jaar geleden, van het gedeelte van het "Gat van Heino", dat men vanaf de kerk en de markt ziet. De foto is indertijd gemaakt door de heer Steunenberg.

Het Oortwijnshuis in 1906

Het huis geheel links op de foto is nu bloemenschop "Fleurissant" en geheel rechts nu café-restaurant "Marktzicht".

Van enkele personen, die op de foto staan, hebben wij de naam kunnen achterhalen. Zijn er lezers, die de voor ons onbekende personen kennen, dan horen wij dat graag. De man met de lange witte kiel is schilder Jan Delmte, achter hem staande tegen het venster Aaltje Kuiper. De vrouw met het meisje op de arm is Willemmina Delmte-Mulder en het meisje Mina Delmte, geboren 11 februari 1906 te Heino. Staande bij haar, haar

dochter Jo Delmte, geboren 31 juli 1900 te Heino en haar zoon (het jongetje met het witte blousje) Jacob Delmte, geboren 1 februari 1903 te Heino.

Het gezin Delmte woonde in die tijd op het adres Dorpsstraat 3, nu kapsalon Sinnige.

Op het reclamebord: Brood-Koek-Beschuit, Chocolade-suikerwerken, "De Bijenkorf", Handel in kruidenierswaren.

In welk jaar het grote witte huis op de foto gebouwd is, is niet met zekerheid te zeggen. Want zoals Mgr. A.E. Rientjes schrijft: "Daar is in het gehele dorp geen enkel oud geveltje te vinden, slechts eenige jaartal-ankers (1763) in Oortwijnshuis", kan het huis inderdaad uit 1763 stammen. In ieder geval woont er in de vorige eeuw de familie Oortwijn.

Gaan we de geschiedenis van het huis na, dan vinden we in het boek "Heino, een geschiedenis van mens en plaats" van de heer Jan Bieleman op bladzijde 53 het volgende: Aan de hand van de zogenaamde Oorspronkelijke Aanwijzende Tafel behorende bij de eerste kadastrale minuutplannen schetst hij een beeld van de eigenaar/bewoner van de diverse panden aan de Canadastraat en de Dorpsstraat, kort na de franse tijd (1818).

In het huis op de foto Dorpsstraat 7-9-11 is dan woonachtig Berend Klomp, schoenmaker, en het huis draagt de naam "Het Ambacht".

Deze Berend Klomp of wel Bernardus Klomp wordt te Raalte R.K. gedoopt op 23 oktober 1768 als tweede zoon van Antonij Klomp en Hermina Overbeek. Zijn oudere broer Antonius Franciscus Klomp wordt, na de franse tijd, de eerste burgemeester van Heino.

Het is mogelijk, dat de vader Antonij Klomp, in 1763 het huis op de foto heeft gebouwd, want op 3 mei 1760 wordt gerechtelijk vastgelegd, dat hij en zijn drie oudere zusters hun aandeel uit de ouderlijke boedel krijgen, die dan nog man-delig is.

Als we nagaan, wie er allemaal in het huis gewoond hebben, dan komen we op een groot aantal bewoners.

In **eerste** instantie waarschijnlijk Antonij Klomp (1742-1815) en Hermina Overbeek (overleden 1795) met hun zeven kinderen.

Ten **tweede** tot 1832 Bernardus Klomp, zoon van Antonij, schoenmaker (1768-1832) en Maria Butink (1790-1845) met hun zes kinderen.

Ten **derde** van 1832 tot 1846 Maria Butink en haar tweede echtgenoot Antonius Wieten (1794-1854) en de kinderen uit haar eerste huwelijk.

Ten **vierde** van 1846-1890 Gerhardus Oortwijn, broodbakker en winkelier in kruidenierswaren (1817-1883) en Johanna Klomp (1823-1892), dochter van Bernardus Klomp, met hun kinderen + Antonius Wieten.

Ten **vijfde** van 1890-1899 Theodorus Johannes Oortwijn, bakker, zoon van Gerhardus, en Johanna Vulkers met hun kinderen + Johanna Klomp.

Men vertrekt in 1899 naar het pand Dorpsstraat 57.

Ten **zesde** van 1899-1921 Gerhard Johan Kuiper, bakker, zijn zuster Aaltje Kuiper, zijn nicht Geertruida Hendrika Kuiper, zijn vader Derk Kuiper en zijn broer Albert Kuiper.

Omstreeks 1890 en 1910 wordt het huis anders ingedeeld, waarschijnlijk verbouwd. Het bestaat uit drie woongedeelten en is daarom ook genummerd Dorpsstraat 7-9-11. In augustus 1921 koopt de Diakonievan de Ned. Herv. Gemeente te Heino het gehele pand aan van Gerhard Johan Kuiper en sedert die tijd staat het huis bekend als diakoniehuis.

Vervolgens wonen er:

Dorpsstraat 11

1921-1931	Wilhelmina Adriana van der Laan, weduwe Dijsselhof
1922-1923	Mannes Biesemaat, arbeider, en Hendrikje Kuiper
1923-1923	Willem Schuur, spoorwegarbeider, en Martje Bieze
1924-1925	Hermanus Ottenkamp, klompenmaker, en Bartje van Leeuwen
1927-1932	Hermannus Kerkdijk, arbeider, en Johanna Zielman
1925-1937	Dirkje Jolink-van Dijk
1938-1955	Johannes Hendrikus Vlierhuis, broodbakker
1938-1940	Anna Gerharda Maria Vlierhuis, verpleegster
1947-1949	Bernard Stoeten
1949-1951	Henrica M. Holterman, dienstbode
1947-1953	Theodorus J.M. Vlierhuis
1953-1964	Derk J. Bieleman en Egberdina G. Horselenberg
1964-1969	Egberdina G. Bieleman-Horselenberg
1969-1971	Lubbertus J.A.J. Klaasboer

Dorpsstraat 9 (voor het eerst genoemd in 1891)

1891-1895	Harm Rietman, arbeider en Everdina Bosch
1895-1896	Hendrikus Mars, timmerman en Henrica Gregoria Oortwijn
1896-1897	Arend Renshoff, arbeider en Johanna Grotenhuis
1897-1898	Antonie Spijkerman, dagloner en Johanna Grotenhuis
1898-1899	Hendrikus Mars, timmerman en Henrica Gregoria Oortwijn
1899-1909	Cornelis Hollegien, dagloner en Aleida Oosterlaar
1909-1911	Johannes Willemsen, dagloner en Gerritdina Maria Mestebeld
1911-1916	Antonius Weterman, dagloner
1911-1918	Zwaantje Gezina Melenhorst, weduwe Albertus Weterman
1916-1920	Hendrik Reefman, dagloner en Dirkje Klein Ganseij
1920-1930	Antonie Johannes Kamphuis, dagloner, en Hendrika Adriana de Kruijf
1930-1969	Hermannus Horselenberg, timmerman en Gerrigje van der Vegt
1946-1947	Derk J. Bieleman
1969-1969	Hermina E. Jalink-Dorgelo

Dorpsstraat 7 (voor het eerst genoemd in 1912)

1912-1913	Albert Jan Verbeek, bouwkundig opzichter en Wilhelmina Pellinkhof
1913-1918	Roelofje Jalink-Bulder met dochter
1913-1925	Engelbert Bos, postbode en Janna Eshuis
1925-1940	Hermanus Ottenkamp, klompenmaker en Bartje van Leeuwen
1940-1953	Mannes Hengo
1953-1963	Hendrik Schottert
1963-1970	Hendrik Reefman

Op 10 november 1969 koopt de gemeente Heino het gehele pand aan van de Diakonievon de Ned. Herv. Gemeente voor de toenmalige uitbreiding van het bestemmingsplan De Kampen.

In april 1971 valt het doek en wordt het pand afgebroken.

J.K. Pruim-Reinders

Bronnen:

Gemeente Archief Heino

Archief Vereniging voor Heemkunde

WIE IS WIE?

Wie herkent de mensen op deze foto?
Waar is deze gemaakt en wanneer?
Gaarne weer uw reacties hierop.

Op de foto, geplaatst in het juninummer, zijn de volgende reacties binnen gekomen van: dhr. W. Slendebroek, mevr. Temmink-Slendebroek, en mev. Bosch-Grootenhuis.

De foto is gemaakt in 1947 of 1948 ter gelegenheid van een ouderavond van de Chr. School. Daar werd een toneelstukje opgevoerd met als titel "De Baanveger". De personen op de foto zijn v.l.n.r.: Albert Roessink, Mientje Dijk, Ineke en Leen 't Hart, Fredrik Berkhof, Antje Roessink,

Herman v.d. Vegt en Gerrit Groteboer. Het stuk werd ingestudeerd o.l.v. meester Kreulen en juffr. Wolters, die op de piano speelde.

Mevr. Temmink en mevr. Bosch konden zich dit nog goed herinneren en kenden zelfs nog een gedeelte van het eerste couplet.

Hier volgen nog enkele reacties op de foto in het maartnummer van dhr. Oud Ammerveld, mevr. Buitenkamp, dhr. Israël en dhr. Dikken. De laatste twee heren op de foto

zijn Berend Eshuis en Herman Ohms, die tegenwoordig in Raalte woont. Dhr. Israël meende dat de foto gemaakt is bij café Van Olst, (thans Hubo) en dacht als de heer nr. 5 te herkennen Derk Veldhuis (de hoefsmid) maar we zullen maar aannemen, dat in dit geval de meeste stemmen gelden en het inderdaad Berend Eshuis is. Wij danken u voor alle reacties en hopen ook weer veel te horen op de nu geplaatste foto.

M.H. Stavorinus, Julianastraat 17, Heino, tel. 2586

HEINO-KRAUSE

Aanvulling (1) op het artikel in Omheining van september 1987, 7e jaargang, nummer 3.

Eén van de twee in 1922 aangekochte ketels

Stoomketel

Bijgaande foto is van een stoomketel, waarop een paar namen die duidelijk maken welke ketel dit is, of liever een van de twee. Op blz. 179 van het themanummer is de aankoop van twee stuks vermeld, 1922. De fabrikant was de Gewerkschaft Orange te Gelsenkirchen. Het is dus wel zeker een van deze beide ketels, die hier achter het in 1918 al gebouwde ketelhuis ligt en er tot 1961 zou blijven. Van 1918 tot 1922 diende het gebouw tot kaas- en caseïnemakerij.

Technische gegevens van de ketels: type Lancashire, d.w.z. 2 vuurgangen, verwarmd oppervlak 95 m²; brandstof steenkool tot 1949, daarna stookolie; rendement op kolen plm. 60%, 250 kg kolen per uur, stoomproductie ca. 1800 kg.

Na 1961 zijn beide ketels stookolie-opslagtank geweest. Naderhand is een ervan in 2 stukken gesneden. Het kleinste deel is gebruikt als afvalverbrandingsoven ("crematorium" in de personeelsmond), de rest en de andere doen nog dienst als afvalwater-bezinkingstank (nu 66 jaar oud!)

Er staan vele mensen bij en op de ketel, wie weet wie?

G. Lindeboom gaf deze foto, die hij weer had van de familie Kloosterziel, Laag Zuthem.

IJshuis

Op de oudste plattegrond van de fabriek is een "ijshuis" aangegeven, een aanbouw van ca. 6 bij 5 meter. Deze is zichtbaar op de eerste foto in het thema-nummer op blz. 161. Links van de toenmalige directeurswoning is een deurkozijn te zien. Dit, en dus de deur, is van het "ijshuis". Het diende voor opslag van ijs, dat 's zomers op warme dagen werd gebruikt om melk of room te koelen. Het ijs - natuurijs! - werd 's winters gezaagd en in de (zwaar geïsoleerde) berging gebracht. Dit gebeurde op vele plaatsen, de ijshut bij het Nijenhuis en die bij kasteel Rechteren zijn bekende voorbeelden.

Maar waar haalde de Heinose boterfabriek zijn ijs? Evert Slotman weet te vertellen, dat zijn vader als jongen wel geholpen had met het zagen van het ijs voor de fabriek, en wel uit de "viever van Graefien" (de vijver bij Slendebroek), een paar honderd meter zuidelijk van de fabriek. Deze boerderij werd laatstelijk gedreven door de familie G. Lubbers-Veldhuis. De vijver is bij ouderen nog wel bekend als ijsbaan; tot wanneer is dat zo geweest? Het gebruik van ijs in de fabriek duurde tot de komst van de eerste koelmachine in 1915, een Grasso ammoniak-compressor van 50.000 kilocalorieën (aangedreven door de stoommachine), besteld 17 maart, op te leveren 20 mei, prijs f 6.900,-.

Het witte paard, foto op blz. 183

Anton Roessink van de Statenweg, oud-controleur van de fokverenigingen, vertelde, dat een oom, Van Leussen uit de Marshoekersteeg (zijweg van de Poppenallee tussen Wythmen en Dalfsen) destijds een "bijritje" had. Die reed een slepkarre met een wit paard en dit klopt met de foto. Maar een bijrit kwam normaal niet aan de fabriek; melk van enkele boeren werd "aan het rit", dus de route van de melkwagen, gebracht. Is er nog iemand, die op dit punt wat weet?

Foto blz. 200

De naam van de melkrijder is nog niet opgehelderd, die van de man met de schop wel. Mevrouw Van Essen-De Graaf en Anton Roessink wisten, dat dit een kantonnier was, in de kost ergens aan de Zwolseweg.

Oorlogs-melktransport

Mevrouw Van Heemstra vertelde dat de legendarische chauffeur Jan Wessels met een tankauto melk naar de steden bracht. Beschieting door geëllieerde vliegtuigen was niet zeldzaam, en vaak raak. Jan dichtte de kogelgaten met houten proppen uit voorraad en wist zo toch nog melk af te leveren!

De tractie destijds was een houtgas-generator, ook van de auto van directeur Greydanus.

G.C. Stapel

UUT DE OLDE DEUZE

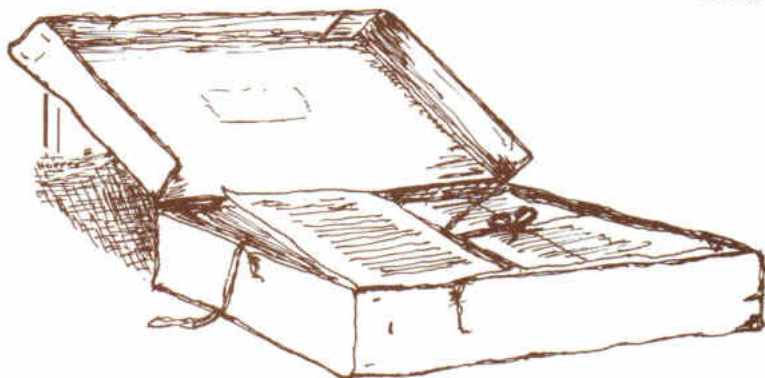
"Blue Band" stund d'r op

't Zal zo ongeveer in 1965 ewest wèèn, de'w bie Jans Teunissen een niej kippenhok zetten. Jans had al wel een paer duzend kippen, mår 't gung goed met de eier in die tied en doarumme wol e d'r wel weer een hok bie hebben.

's Märgens um kwart òver zeuven stappen wie - Kupers Gait, Härm en ikke - in 't olde Opeltien, onderweg pikken wie Driekus de metselaer op en dan gunge wie op Jans an. 's Oavends tegen half zesse reden wie weer terugge noa de wårkplaeste en leuten Driekus onderweg bie zien huus uutstappen. Op 'n mårgen had Rieka, de vrouwe van Driekus ezegd: "Hendriekus", zo numen ze hem altied, as ze wat gedoan wol hebben, "Hendriekus ie mossen mie vanoavend mår es een mooie vette soepkippe metbrengen. Jans hef d'r vaste nog wel een òverjoarigen zitten." Driekus òverleng 't met Jans en in de middagschoft zöchten hee een mooie vette leslander uut 't achterste hok, deud die in een kertonnen Blue Band-deuze en zetten die achter in de auto. Jans had aait wel een stuk of wat van die deuzen in 't washok liggen om de kokkepot met op te stokken.

Toen wie 's noamiddags an de thee zaten, stund Kupers Gait wat eerder op, omdat e noa zien zeggen, èven uut de broek mos. Zoas gewoonlijk stappen Driekus dèn oavend bie zien huus uut. Hee had de Blue Band-deuze achter uut de auto onder 'n ärm. Toen e in de keuken an Rieka de mooie vette leslander wol loaten zien en de deuze lös deud, vleug d'r een dikke doeve klapwiekend 't raem uut, dreien een rundtie bōven 't huus en vleug toen richting Teunissen, noagestaerd deur Driekus en Rieka, beiden met de mond wiedwaegens lös. Toen wie an de wårkplaeste waren, haelen Kupers Gait 'n deuze onder de veurbanke van 't Opeltien weg, knuppen die achter op zien fietse en gung d'r met op huus an. "Blue Band" stund d'r op.

Dieks Opdenviever

VAN DE BESTUURSTAFEL

Het volgende over de diverse activiteiten.

- * Aan de paaswandeling "Rondom d'olde bakker" deden 470 deelnemers mee. Vanaf café d'Olde Bakker, Heinoseweg 30, Dalfsen, kan de wandeling nog steeds gemaakt worden. De wandelboekjes zijn aldaar verkrijgbaar.
- * De dauwtraptochten op Hemelvaartsdag waren goed voor 440 deelnemers. De fietstocht "De zeven marken tocht" kan eveneens nog steeds gefietst worden. De boekjes zijn verkrijgbaar bij de vereniging en bij boekhandel Bisschop.
- * Op 18 mei hield mevrouw Bierema, landschapsarchitecte bij 't Oversticht te Zwolle op verzoek van de werkgroep Natuur en Milieu een lezing met als onderwerp "De Boerentuin". Er waren 64 geïnteresseerden aanwezig.
- * Op 18 juni bracht een delegatie uit de zuster gemeente Keerbergen een bezoek aan Heino. Samen met de Stichting Sociaal Cultureel Werk werd het programma verzorgd. De werkgroep Natuur en Milieu nam de presentatie voor haar rekening met de vertoning van de videofilm over de kruidentuin en een bezoek aan de kruidentuin.
- * Op 12 september a.s. zal de heer H. Engelbertink uit Rossum een lezing met diaprojectie houden met als onderwerp "Twente in vogelvlucht". Voor nadere informatie zie bijgevoegde convocatie.
- * De 15e november zal mevrouw Kreule uit Nieuwleusen een lezing houden over merklappen. Hierover volgen nog nadere mededelingen.
- * Leden van de werkgroep Dialekt werkten mee aan het radioprogramma "Regiotaal" van Radio Oost.

Schenkingen

- * Van mevrouw H.D. v.d. Hoek-Mulder kranteknipsels, foto's van oud Heino en o.a. van haar grootvader Jac. Mulder, een gedicht van de heer Bruins ter gelegenheid van het 30-jarig jubileum van "Ons Genoegen", een liturgie van de dankdienst in de kerken op 5 mei 1946 en een kennisgeving van B en W van Heino inzake het betrekken van de nachtwacht.
- * Van de heer H. Schottert een luchtpompje voor een aquarium.

Omheining

Contactblad van de Vereniging voor Heemkunde "Omheining" te Heino

"OMHEINING"

Met deze naam tracht de Vereniging voor Heemkunde tot uitdrukking te brengen een vereniging te zijn, die Heino in al zijn facetten "omheint".

Volgens sommigen is de naam afgeleid van dit begrip, symboliserend een heg of haag, die een bepaald terrein "omheint", in ons geval van de Strenkhaar tot de Aalvanger en van de Dollenhoek tot de Ganzepan.

Vereniging voor Heemkunde "Omheining" te Heino

Secretariaat: Davenschot 1, 8141 BB Heino
Tel. 05729 - 1986

Postrekeningnr.: 2517412
Rabobank Heino: rek.nr. 3271.12.271
Gironummer van de bank: 800093

Kontributies:

Leden f 25,00 per jaar (elk volgend gezinslid f 12,50 per jaar)
Donateurs f 20,00 per jaar
Abonnees f 20,00 per jaar
Voor toezending wordt per jaar f 5,00 in rekening gebracht.
Losse nummers f 5,00

Bestuur:

H. van der Veen,
Munnikenhof 17, 8141 GL Heino - voorzitter
J.K. Pruim-Reinders,
Davenschot 1, 8141 BB Heino - secretaresse
G.A.M. Diepman,
van Hille Gaerthéstraat 28, 8023 CB Zwolle
- penningmeesteresse

G.H. Elshof,
Kolkweg 9, 8055 PS Laag-Zuthem

R. Meindersma,
Linde 15, 8141 ST Heino

T.M. Valkenaars-Tolenaar,
Veldhoekerweg 3, 8141 PH Heino

H.J.J. Hoppen,
Marktstraat 14, 8141 GC Heino

Werkgroepen:

1. Archeologie

Contactpersoon: R. Meindersma,
Linde 15, 8141 ST Heino

2. Beeld en Geluid

Contactpersoon: (wnd.)
J.A.G. Kappert,
Davenschot 30, 8141 BD Heino

3. Boerderij- en Veldnamen

Contactpersoon: G.W. Grootenhuis,
Kruzebrink 36, 8141 WH Heino

4. Dialekt

Contactpersoon: H. van der Veen,
Munnikenhof 17, 8141 GL Heino

5. Folklore

Contactpersoon: Vacant

6. Genealogie

Contactpersoon: J.K. Pruim-Reinders,
Davenschot 1, 8141 BB Heino

7. Geschiedenis

Contactpersoon: R. Meindersma,
Linde 15, 8141 ST Heino

8. Natuur en Milieu

Contactpersoon: T.M. Valkenaars-
Tolenaar,
Veldhoekerweg 3, 8141 PH Heino

Tijdschrift "Omheining"

Redactie-adres: Grote Beukelaar 17,
8141 BM Heino, tel. 05729 - 2208

Redactie:

H.A.M. van Eijk-Hof, Grote Beukelaar 17,
8141 BM Heino

M.H. Stavorinus, Kon. Julianastraat 17,
8141 ET Heino

H. van der Veen, Munnikenhof 17,
8141 GL Heino

H.J.J. Hoppen, Marktstraat 14,
8141 GC Heino (vormgeving)

Druk: Bredewold Wezep.

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van het bestuur van de vereniging voor Heemkunde "Omheining".

Vereniging voor Heemkunde "OMHEINING" te Heino
8e jaargang - nummer 4 - december 1988

INHOUDSOPGAVE

- blz. 74 Rouwen - G. Elshof
- blz. 77 Sprekende foto's (8) - J.K. Pruim-Reinders
- blz. 79 Rondwandelingen door Heino 2 - J.K. Pruim-Reinders
Canadastraat 6-8 en 10
- blz. 86 Uut de olde deuze - F. Vlierhuis
'n Hof van Rakhörs
- blz. 88 Wie is wie? - M.H. Stavorinus
Reakties gevraagd
- blz. 89 Heino in kaart (3) - Peter Weller
De Vloedgraven
- blz. 93 Van vlas tot linnen - P.A.M. de Vos
- blz. 96 Van de bestuurstafel
-

ROUWEN

(red.) Zoals aan het slot van zijn artikel over Noaberschap in het juninummer van 1988 reeds toegezegd, vertelt de heer Elshof nu iets over rouwgebruiken.

Deze keer iets over de periode na de begrafenis, ook wel de tijd van rouw genoemd. Een van de oude volksgebruiken na overlijden en begrafenis was het rouwen. Aan de uiterlijke tekens daarvan werd grote aandacht besteed. Dat allerlei oude gebruiken bij het begraven en rouwen een taai leven hebben, blijkt wel uit het feit, dat ze tot zelfs in deze eeuw stand hebben kunnen houden. Het waren ongeschreven wetten, waar men zich keurig aan hield. De sociale controle zal daar ook wel debet aan zijn geweest, want wie die regels niet goed nakwam, wekte weleens ergernis op en werd later bijna altijd met de vinger nagewezen.

Zware rouw, rechts hoedje met veren, links crêpehoedje

Bij een sterfgeval in huis werden van de kamer, waar de overledene stond opgebaard, de beide luiken of vensters aan de buitenkant gesloten. Deze bleven dicht, zolang het lijk boven aarde stond. Van de overige vensters ging het rechter dicht, terwijl het linker-venster uit de hengsels werd getild en naast het raam geplaatst.

De klok in de kamer, waar de overledene stond, werd stilgezet; er moest stilte heersen in het huis van de dode. Daar komt nog het gezegde vandaan: hij of zij is "uut de tied", overleden. Pas na de begrafenis werd de klok weer op gang gebracht. Ook werden de spiegels bedekt met een zwarte doek. Al deze gebruiken zullen in het verre verleden een betekenis hebben gehad.

Zodra een sterfgeval in de zeer naaste familie, van broer of zuster, zwager of schoon-zuster, door een aanzegger, "groevenbòøder", bekend was gemaakt, ging ook bij de familie het rechterluik of -venster dicht. Bij overlijden van een neef of nicht ging het linker-venster dicht. Bij een sterfgeval niet "noa" in de familie, en ook wel voor een overleden buur of vriend, werd een luik (venster) uit de hengsels getild en staand naast het raam gezet. Ik kan mij uit mijn jeugdjaren nog herinneren, dit weleens gezien te hebben

in onze omgeving. Zo is mij verteld, dat het venster, dat voor vrienden, buren of niet "noa" familie, uit de hengsels werd getild, moest wijzen in de richting van het sterfhuys. Zo kon een voorbijganger aan de stand van de vensters zien, hoe "noa" in de familie een bewoner van dat huis iemand had verloren.

Volgens deskundigen was voor de middeleeuwen wit de kleur van de rouw. Het hemdekleed dat men de overledene aan deed was wit. De witte kleur van het serviesgoed bij een begrafenis herinnert daar ook nu nog aan, dat is tot nu toe altijd wit gebleven. Tijdens de middeleeuwen vond zwart als kleur van rouw meer ingang. En eeuwenlang is zwart als kleur van rouw gezien: de rouwkleding van zowel mannen als vrouwen was zwart.

Men kende twee soorten rouw, namelijk de "zwarte rouw", ook wel "diepe rouw" genoemd en de "lichte rouw", ook wel de "halve rouw" genoemd. Het lag er maar aan, hoe nauw de betrekking tot de overledene was. De rouwkleren werden ook langer gedragen naarmate de familiebetrekkingen nauwer waren. De scheiding tussen zware en lichte rouw was niet zo heel duidelijk, behalve dat de tijdsduur van lichte rouw korter was en de regels minder streng waren. Voor echtgenoot of echtgenote, voor ouders en kinderen was de rouwtijd één jaar en zes weken. Dat was volledige, diepe rouw. Over broer of zuster rouwde men een half jaar en drie weken, over oom of tante drie maanden en over neef of nicht zes weken. Dan was er sprake van lichte of halve rouw.

Aan de uiterlijke tekens werd grote aandacht besteed, vooral de vrouwen waren erg stipt in de naleving daarvan. Bij volledige, ook wel zwarte rouw genoemd, droegen vrouwen geen sieraden van goud, zoals halskettingen, broches, ringen of mutsebellen. Ook rode bloedkoralen waren taboe. Deze sieraden werden vervangen door een uitvoering in zwart. De zwarte bloedkoralen werden ook wel "zwarte gitten" genoemd.

Normaal, buiten de rouwtijd om, droeg de vrouw een knipmuts, oftewel een "neepiesmutse", met kant waarin fraaie motieven verwerkt zaten, echte Brusselse kant.

Knipmuts met fraai bolpatroon en "driebloemskant" aan de achterstrook.

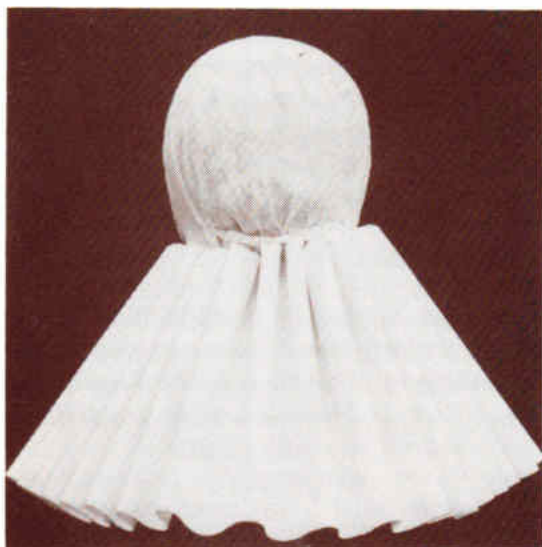
Zwarte gitten

Zodra ze echter in de rouw ging, mocht er aan de knipmuts geen kant zitten. Ze droeg dan een effen muts van tule stof met een effen valletje van stijfgestreken en geplooid tule. De mutsebellen die gewoonlijk van goud waren, werden vervangen door zwarte (houten snijwerk) bellen. Ook zag men wel, dat sieraden en mutsebellen van zilver waren, dat rouwde ook. De hoeden met struisveren, die men op zon- en feestdagen over de knipmuts droeg, werden in de rouwtijd vervangen door een veel eenvoudiger hoed van zwarte stof. Zelfs de zakdoek die men bij zich had was wit, of wit met zwarte motieven of rand.

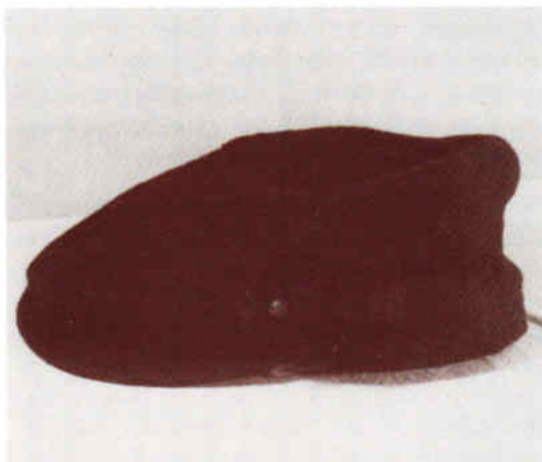
De mannen droegen bij volle rouw een zwart pak, wat meestal hun gewone zondagse pak was. Toch kon men aan een aantal details zien, dat ze in volle rouw waren. De zilveren horlogeketting werd vervangen door een zwart koordje. Verder had men een zwart strikje aan de pet, ook wel "druuffie" genoemd. Dit was rechts opgespeld bij zware rouw en links bij lichte rouw. Op de dag van de begrafenis zelf werd de hoge hoed gedragen, die men bij het trouwen had gekocht, ook wel "kachelpijp" genoemd, en ook het trouwpak werd dan gedragen. Was men niet in het gelukkige bezit van een hoge hoed, dan werd deze geleend. Een enkele keer zag men weleens, dat men nog een zwarte band of een lint om de hoed deed op zo'n dag. Ook jongens en meisjes droegen zwarte kleren. Bij de meisjes, die een strik in het haar droegen, was die eveneens zwart.

Door het dragen van rouwkleding werd men er nog lang aan herinnerd dat er een familielid overleden was. Het kwam weleens voor dat mensen, die een grote familie hadden met veel sterfgevallen, jaren achtereen in rouwkleding liepen.

Langzamerhand verving de rouwband de rouwkleding, waarbij aanvankelijk wel dezelfde rouwtijden in acht werden genomen. De rouwband werd om de rechterarm gedragen bij zware rouw, om de linker bij lichte rouw. Na de rouwband heb-

*Knipmuts voor de rouw.
De achterstrook is vrij lang en grof gepijpt.*

Pet met druifje

ben we nog een periode van een zwart ruitje op de mouw als teken van rouw gekend. Hoe fraai en veelzeggend deze tradities van de rouwkleding ook waren, ze hebben geen stand gehouden, zoals trouwens ook het dragen van donkere kleding bij begrafenissen veel minder is geworden. Het dragen van rouw is verleden tijd, althans het is zo goed als verdwenen. Men ziet zelden nog iemand met een rouwband om of een in het zwart geklede vrouw. Ouderen misschien nog wel, uit gewoonte of traditie, de jongeren is het niet bekend. Mijn dank aan B. Dijsselhof en de fam. Lindeboom voor het verstrekken van gegevens voor dit artikel.

Hoge hoed met rouwband

Gerard Elshof

SPREKENDE FOTO'S (8)

In de tweede helft van de vorige eeuw en de eerste helft van deze eeuw woonde in Heino de familie Rakhorst. Een invloedrijke familie, die financieel niet had te klagen. Zij woonden op het adres Canadastraat 6-8, nu makelaarskantoor Van der Heijden en de dierenartsenpraktijk.

Gerrit Rakhorst, geboren 28 december 1811 te Heerde, huwde op 27 juli 1836 te Deventer met **Anna Theodora ten Hove**, geboren 26 juli 1815 te Raalte.

Na hun huwelijk vestigden zij zich in Heino, in het huis waar haar tante, Johanna Theodora ten Hove, als weduwe van Jan Hendrik Kloosterman woonachtig was. Gerrit Rakhorst oefende het beroep uit van koopman, spekslager en winkelier in manufacturen en kruidenierswaren. Tevens was hij jarenlang wethouder van de gemeente Heino.

Uit het huwelijk van Gerrit Rakhorst en Anna Theodora ten Hove werden te Heino elf kinderen geboren.

1. Hendrik Willem op 8 mei 1837; hij huwde 1 - Hendrika Johanna Antonia Werff en 2 - Geertruida Adriana Bastiaans; overleden op 82-jarige leeftijd.
2. Wessel op 11 december 1839; hij huwde met Johanna Graveman en was winkelier te Wijhe.
3. Johan Willem op 14 juli 1841; overleden 11 maart 1844.
4. Alberta op 18 juli 1843; ongehuwd overleden op 85-jarige leeftijd.
5. Johanna Theodora op 6 augustus 1845; huwde met Pieter Hillebrand Werff en woonde te Kampen.
6. Christina op 17 april 1847; ongehuwd overleden op plm. 80-jarige leeftijd.
7. Theodora Johanna op 8 mei 1849; ongehuwd overleden op 74-jarige leeftijd.
8. Gerrit op 15 februari 1851; landbouwer en gemeenteraadslid; ongehuwd overleden op 88-jarige leeftijd
9. Anna Willemina op 17 augustus 1853; huwde met Hendrik Jan Overweg en woonde te Kampen, overleed echter te Heino als weduwe op 78-jarige leeftijd.
10. Johanna Hendrika op 20 oktober 1855; ongehuwd overleden op 55-jarige leeftijd.
11. Geertruida Maria op 18 april 1857; ongehuwd overleden op 78-jarige leeftijd.

*Anna Theodora Rakhorst-ten Hove
geb. te Raalte, 26-07-1815
overl. te Heino, 17-02-1883
echtgenote van Gerrit Rakhorst*

*Gerrit Rakhorst,
geb. te Heerde, 28-12-1811
overl. te Heino, 30-06-1896*

Na het overlijden van Gerrit Rakhorst op 30 juni 1896 te Heino, hij was toen weduwnaar sinds 17 februari 1883, nam zijn oudste zoon Hendrik Willem de zaak over als winkelier en spekslager.

Uit zijn huwelijk met Hendrika Johanna Antonia Werff had hij een dochter Anna Theodora, geboren 26 mei 1876 te Heino, die huwde met Pieter van der Veer, directeur van de stoomzuivelfabriek te Heino, en een zoon Gerrit, geboren op 1 augustus 1878 te Heino, welke huwde met zijn achternicht Aaltje Rakhorst, geboren 13 april 1880 te Heerde.

Deze Gerrit Rakhorst was in eerste instantie winkelier, maar vanaf de oprichting op 14 april 1913 kassier van de Coöp. Boerenleenbank tot zijn overlijden op 1 juli 1943; tevens was hij zaakvoerder van de landbouwvereniging/Coöp. maalderij, thans Heleco. Eveneens was hij gemeenteraadslid.

Van zijn vier kinderen, drie zonen en één dochter, overleed één zoon kort na de geboorte en één zoon Gerrit Anne Theodoor, ontvanger der Registratie en Domeinen, sneuvelde tijdens de meidagen van 1940. Zijn dochter Geertje huwde op 19 juli 1934 te Heino met Jan Bruins, molenaar te Hardenberg en is inmiddels overleden. Zijn zoon Johan Wessel, eveneens overleden, woonde te Deventer.

J.K. Pruim-Reinders

Geraadpleegde bronnen:
Gemeente-archief Heino - burgerlijke stand en bevolkingsregisters

RONDWANDELINGEN DOOR HEINO (2)

Het pand Canadastraat 6-8 omstreeks 1960

Enige jaren geleden was het pand Canadastraat 6-8, toen nog bekend als het pand "De Nekker", regelmatig in het nieuws en dan in ongunstige zin. Zoals één der verslaggevers van de Zwolsche Courant in juni 1983 schreef: "Het pand oogt al sinds enkele jaren als een krot". Gelukkig is dat nu vijf jaar later ten goede gekeerd.

Volgens het in 1818 opgemaakte kadastrale minuutplan in verband met de heffing van de grondbelasting, is eigenaar en bewoner van het pand Canadastraat 6-8 de heer **Jan Hendrik Kloosterman**, koopman en winkelier, geboren in 1777 in de gemeente Dalfsen.

Omstreeks 1811/1812 huwt hij met Johanna Theodora ten Hove, geboren 12 september 1789 te Raalte.

Tot plm. 1817 is Jan Hendrik Kloosterman woonachtig in de Lentherschool aan de Twentseweg, gemeentelijk Dalfsen. Van beroep is hij dan kastelein.

Echter op 29 oktober 1816 verkoopt notaris Mr. A.C. Bouwmeester uit Dalfsen op verzoek van Jan Hendrik Kloosterman, landeigenaar te Lenthe, al zijn vee, wagens, landbouwwerktuigen en huisraad. De opbrengst bedraagt f 1.019,10.

Een jaar later op 23 december 1817 verkoopt dezelfde notaris voor hem hooiland in de buurtschap Emmen, gemeente Dalfsen. Opbrengst f 1.000,-.

J.H. Kloosterman is dan al in Heino woonachtig.

Waarschijnlijk heeft hij in de periode 1816/1817 het huis aan de Canadastraat gebouwd.

In zijn Heinose periode oefent de heer Kloosterman het beroep uit van koopman en winkelier. Tevens is hij gemeenteraadslid.

Na zijn overlijden op 6 juni 1835 blijft zijn weduwe in het rechter gedeelte van het huis wonen (Canadastraat 6). In het linker gedeelte (Canadastraat 8) vestigt zich in 1836

Gerrit Rakhorst, geboren te Heerde op 28 december 1811. Hij is op 27 juli 1836 gehuwd met Anna Theodora ten Hove, een nichtje van de weduwe Kloosterman.

Gerrit Rakhorst is koopman, spekslager en winkelier in manufacturen en kruidenierswaren van beroep. Eveneens is hij jarenlang wethouder van de gemeente Heino.

Op 31 maart 1854 overlijdt Johanna Theodora Kloosterman-ten Hove.

Vervolgens wonen op **Canadastraat 6**:

van 04-07-1854 - 25-10-1859 Johannes Gerard der Kinderen, weduwnaar

van 01-11-1859 - 27-01-1862 Marcus Sigbertus der Kinderen, zijn echtgenote Margaretha Frederica Rogge en kinderen

van 02-06-1865 - 09-05-1867 De gezusters De la Sabloniere-Lusanet

van 10-05-1867 - 01-05-1868 Hendrikus Nicolaas Osse, kandidaat-notaris en zijn echtgenote Maria Hermanna Hooglugt

van 01-10-1875 - 27-04-1886 Hendrik Willem Rakhorst, zijn echtgenote Hendrika Johanna Antonia Werff en kinderen

van 27-04-1886 - 15-10-1886 Rudolf de Vidal de St. Germain, gepensioneerd zee-officier

van 22-01-1891 - 01-06-1892 Geertruida Noordink-de Wilde en Adam Philip Wienhold Noordink, gemeentesecretaris

In de "onbewoonde" periodes is dit gedeelte van het pand waarschijnlijk in gebruik bij de familie Rakhorst.

Op **Canadastraat 8** woont Gerrit Rakhorst met zijn gezin.

Als hij overlijdt op 30 juni 1896 verandert de situatie.

Gerrit Rakhorst jr. en zijn vijf ongehuwde zusters besluiten een nieuw huis te bouwen en wel het huidige pand Canadastraat 10.

Op 22 januari 1897 schrijft Gerrit Rakhorst jr. een brief aan Burgemeester en Wethouders van de gemeente Heino met het verzoek of hij voor het nieuw te bouwen huis een kleine verandering mag aanbrengen wat de inrichting betreft met de oude fundamenteën. Hij is van plan een huis te bouwen met een gevelbreedte van 11.22 m, waarvan 6.00 m op de oude fundamenteën en over 5.22 m, 0.55 m dichter naar de weg toe. Hij wil gaarne de hoek, die grenst aan het pand Canadastraat 6-8, naar voren bouwen, want zoals hij schrijft, staat dit pand nog 3 meter meer naar voren.

In de vergadering van Burgemeester en Wethouders van 20 februari 1897 wordt besloten de heer G. Rakhorst jr. ontheffing der politieverordening te verlenen onder bepaling, dat tussen de rijksstraatweg en de voorgevel van de te bouwen woning geen werken, als stoepen of iets dergelijks mogen daargesteld worden.

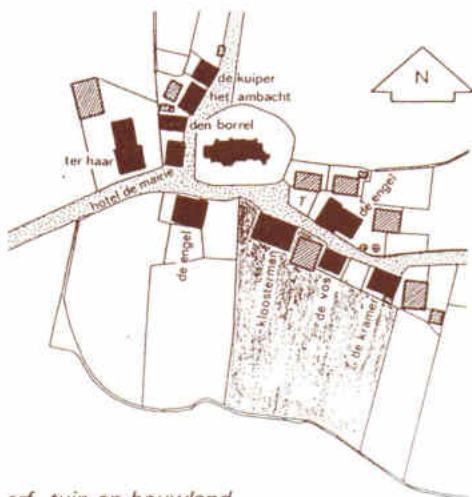
Zo ontstaat onder toezicht van de dames Rakhorst en hun broer Gerrit in 1897 het pand **Canadastraat 10**; thans "The Pub".

In het midden het huis van de dames Rakhorst en hun broer Gerrit; later het gemeentehuis; nu "The Pub". Links het huis van de familie Offenbergh, dat na de tweede wereldoorlog is afgebroken en waarvoor, meer naar links, een nieuwe woning in de plaats is gekomen. Rechts het pand Canadastraat 6-8.

Wat de oude fundamenteën betreft:

Op de situatieschets uit het boek van de heer J. Bieleman uit plm. 1818 is gearceerd, naast het pand Kloosterman, waarschijnlijk een schuur aangegeven, die op latere kadastrale tekeningen niet meer terug te vinden is en waarschijnlijk in die periode is afgebroken. Op deze fundamenteën moet dan "The Pub" gebouwd zijn.

Gearceerd zijn aangegeven huis, erf, tuin en bouwland van de familie Kloosterman c.q. Rakhorst.

Canadastraat 6-8

Na de verhuizing van de dames Rakhorst en hun broer Gerrit naar het nieuwe huis, betreft **Hendrik Willem Rakhorst**, de oudste zoon van Gerrit Rakhorst en Anna Theodora ten Hove, met zijn gezin op 6 november 1897 het ouderlijk huis.

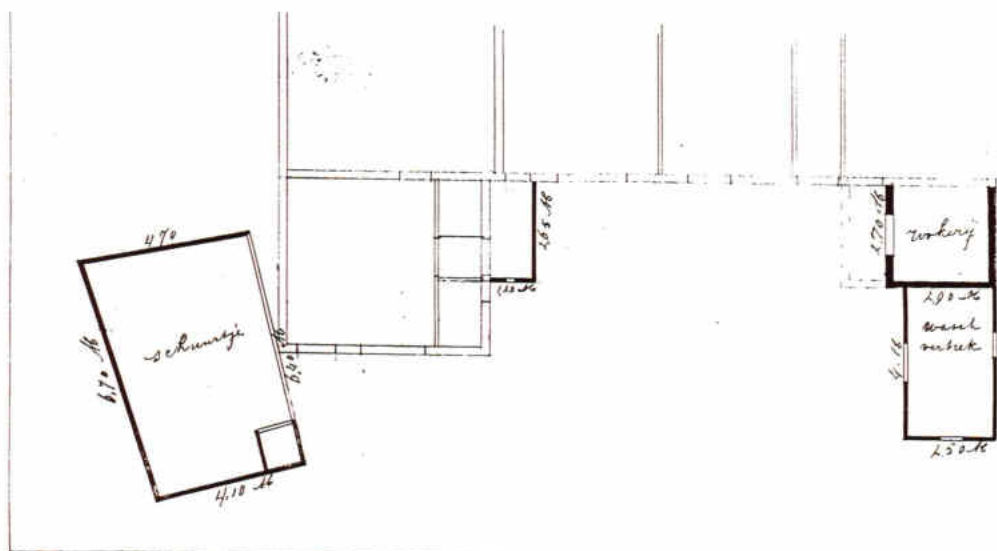
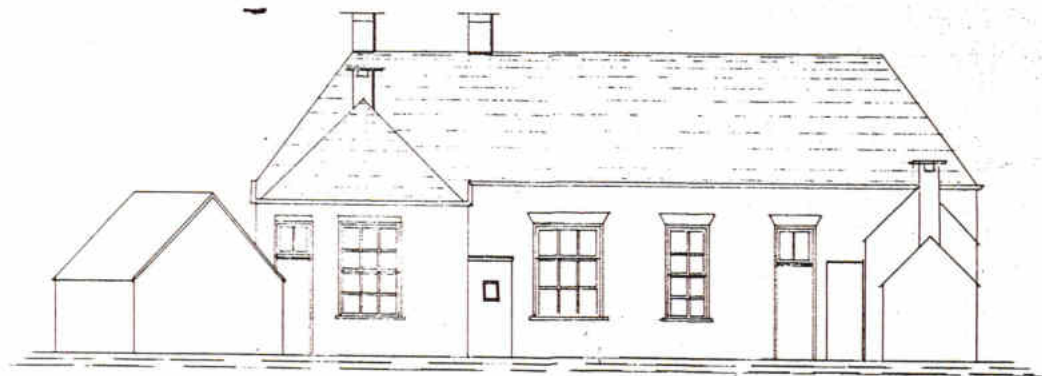
In de periode 1886-1897 woont hij op het adres Dorpsstraat 63/65.

Op 25 september 1897 deelt hij in een brief aan Burgemeester en Wethouders van de gemeente Heino mee, dat hij in het pand Canadastraat 6-8 een spekslagerij met zouterij en rokerij wenst op te richten en verzoekt hij, hem daarvoor de nodige vergunning te verlenen.

Aangezien in verband met de hinderwetvergunning geen bezwaren tegen de oprichting worden ingebracht, wordt in de vergadering van Burgemeester en Wethouders van Heino d.d. 6 november 1897 besloten de heer H.W. Rakhorst mee te delen, dat de inrichting binnen zes maanden in werking moet zijn gebracht.

*Opdracht van Lege in vervolg
Kon. Besluit van 4 November 1897, nr. 21.*

Schaal 1:200

*Plattegrond bij besluit van Burgemeester
en Wethouders van Heino d.d. 6 november 1897, nr. 105/B. W.
De Secretaris van Heino
L. Carstensen*

*Op deze foto van 6 januari 1981, genomen tijdens de leegstand van het pand, is duidelijk te zien dat de heer H.W. Rakhorst in 1897 de aanbouw gerealiseerd heeft.
(foto: gemeente-archief Heino)*

Tot zijn overlijden op 29 november 1919 blijft de heer H.W. Rakhorst op het adres Canadastraat 6-8 wonen, samen met zijn zoon Gerrit en diens gezin.

Aangezien deze Gerrit Rakhorst, winkelier, eveneens zaakvoerder van de landbouwvereniging Heino is en tevens nog kassier van de Coöp. Boerenleenbank wordt de winkel op 3 augustus 1922 overgenomen door Bram Bijker, kruidenier, geboren op 24 juli 1893 te Steenwijkerwold. Hij vestigt zich komende vanuit Leiden te Heino.

Vervolgens wordt het pand Canadastraat 6-8 opnieuw gesplitst.

Op Canadastraat 6 wonen:

tot 1 juli 1943 -

Gerrit Rakhorst, zijn echtgenote Aaltje Rakhorst en kinderen

van 01-07-1943 - 20-11-1945 Aaltje Rakhorst-Rakhorst

van 24-11-1945 - 01-03-1954 Alexander O. Hartholt

van 18-06-1954 - 10-05-1955 Joseph D.E. van der Meer

van 10-05-1955 - 31-10-1956 A.J. Weijschede

van 01-12-1956 - 01-11-1972 Arie de Nekker en zijn echtgenote D. de Nekker-Steffens

van 01-12-1956 - 29-03-1970 Geesje de Nekker-Bijker, weduwe

van 01-11-1972 - 30-01-1974 D. de Nekker-Steffens

Op **Canadastraat 8** wonen:

van 03-08-1922 - 17-09-1945 Bram Bijker en zijn echtgenote Hendrika Scheenstra
van 23-09-1923 - 08-01-1952 Evertje A. Bijker, dochter van Bram Bijker
van 27-08-1945 - 01-12-1956 Arie de Nekker en Geesje de Nekker-Bijker, weduwe
van 01-12-1956 - 05-05-1960 Gerrit H. Bluemink en echtgenote Hendrika W. Morrenhof en kinderen
van 05-05-1960 - 22-05-1974 Hendrika W. Bluemink-Morrenhof
van 05-11-1963 - 15-02-1971 Marrigje Morrenhof-Bosch

Inmiddels is het pand Canadastraat 6-8 door de familie De Nekker aan de CLAVV verkocht, die het wil gebruiken voor uitbreiding.

Om terug te komen op het pand **Canadastraat 10**:

In 1897 gaan dus Gerrit Rakhorst en zijn vijf zusters, allen ongehuwd, in het huis Canadastraat 10 wonen. Door overlijden wordt deze familie steeds kleiner totdat Gerrit Rakhorst in 1935 alleen overblijft. Vier jaar later komt hij echter ook te overlijden en wel op 22 maart 1939.

Aangezien de gemeente Heino al enige jaren met het probleem kampt van een te klein gemeentehuis, wordt in 1939 van de erven Gerrit Rakhorst het pand Canadastraat 10 aangekocht en ingericht als gemeentehuis.

Helaas groeit men ook uit dit gebouw en daarom wordt op 26 september 1974 voor uitbreiding het pand Canadastraat 6-8 aangekocht van de CLAVV te Heino.

Dan beginnen de problemen voor de gemeente.

Het gebouw is voor uitbreiding te onpraktisch; de kosten van verbouwing worden veel te hoog en bovendien zal het nieuwe gebouw na enige jaren wederom te klein zijn.

Luchtfoto N.H. kerk met rechts daarboven de panden Canadastraat 6-8 en 10.

De gemeente besluit tot nieuwbouw over te gaan en op 16 oktober 1979 wordt het pand weer terug verkocht aan de CLAVV, die van plan is er een ABTB winkel in te beginnen. De winkel komt echter na de fusie van CLAVV en ABTB (Heleco) niet aan de Canadastraat, maar aan de Marktstraat.

Ondertussen staat het pand Canadastraat 6-8 al vanaf 1974 leeg, onderhoud wordt niet meer uitgevoerd en het verandert in de loop van de tijd in een krot.

Bij de verkoop aan de CLAVV heeft de gemeente echter in de verkoopovereenkomst een verplichting tot restauratie en een boeteclausule opgenomen omdat het pand op de monumentenlijst staat. De Heleco voelt meer voor afbraak dan restauratie. Toch wordt in 1983/1984 besloten tot restauratie over te gaan.

Dan volgen er weer problemen, want wie huurt het gerestaureerde pand van Heleco. Uiteindelijk vestigt zich eerst makelaarskantoor Van der Heijden op Canadastraat 6 en enige tijd later besluiten de dierenartsen gezamenlijk een praktijk te beginnen op Canadastraat 8.

Uiteindelijk blijft dan toch het pand voor Heino behouden.

In 1981 is de gemeente Heino gestart met de bouw van een nieuw gemeentehuis en op 12 en 13 november 1982 vinden de feestelijke openingsplechtigheden plaats.

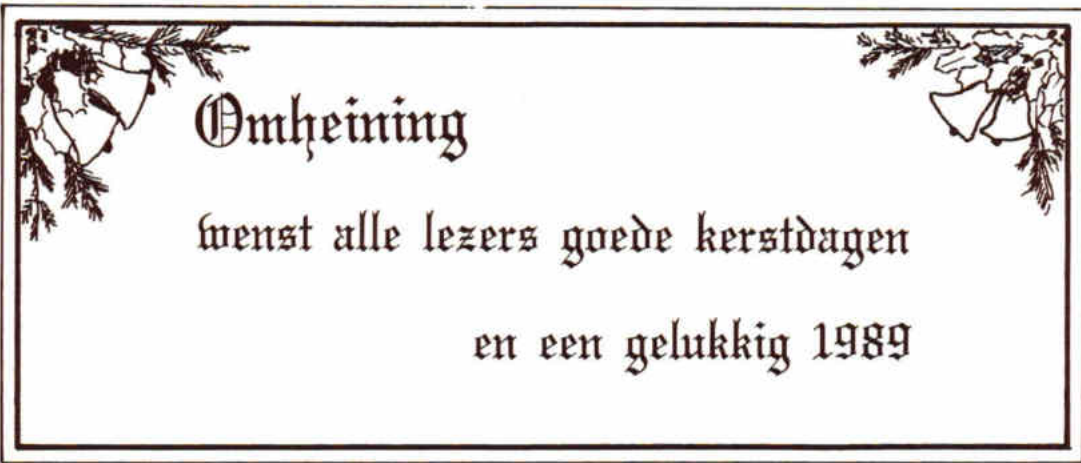
Tijdens de verhuizing van het oude naar het nieuwe gemeentehuis wordt in het oude gebouw een stukje deurpaneel gevonden waarop staat geschreven: "Gebouwd in den jaar 1897. Gebouwd onder toezicht der dames Rakhorst. W. Laanbroek, J. Haarman timmerlieden. H. van Olst, D. Langenberg, J. Hulsbergen schilders."

De Heinose gemeenteraad besluit het oude gemeentehuis aan de Canadastraat 10 te verkopen in 1984 mag zich de heer J. van den Enk eigenaar noemen, die er een horeca-gelegenheid in begint.

Geraadpleegde bronnen:

- Rijksarchief Zwolle - Instanties Schatting Grondbelasting inv.nr. 33
Kadastrale Minuutplans Heino 1832
Notarieel Archief Dalfsen
- Gemeente Archief Heino - Bevolkingsregisters, burgerlijke stand, ingekomen en uitgaande stukken, notulen B. en W.
- Archief "Omheining" - Verzameling kranteknipsels
"Heino een geschiedenis van mens en plaats" van J. Bieleman

J.K. Pruim-Reinders

Omheining

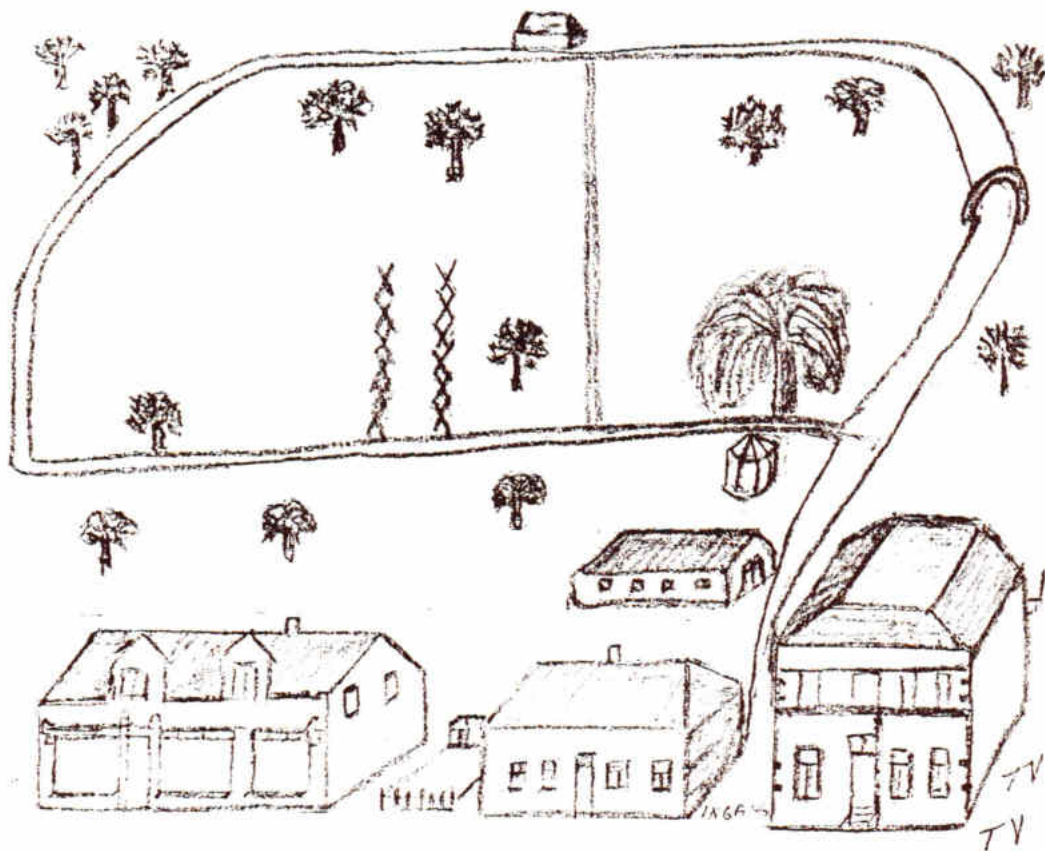
wenst alle lezers goede kerstdagen

en een gelukkig 1989

UUT DE OLDE DEUZE

'n Hof van Rakhörs

Det was een mooien hof vrogger doar achter wat noe 't olde gemeentehuus is. Der was gien openbare inloop zoas noe. 't Was een bezit van de familie Rakhörs, een old geslacht. Der wödden völle verbouwd: allerhande soorten gruunte, ärfen, rooie en witte kool, spruuties en wat er in die tied zoal egetten wödden. Misschien nog wat selderie en peterselie, mär kruden, zo a'j der noe ziet, gruuien der niet. Der was natuurlijk wel een groot stuk waar as eerpels verbouwd wödden. Vruchtbomen stunden der ok zat, 'n helen hof deur. 't Waeren ommoale beste soorten, die 'j rechtevoort hoaste naens meer vindt: Groninger kronen, Noblesse, Zieden hempies, Present van Engeland, Gravensteiner en nog völle meer. Ok völle proemenbomen: blauwen en witten, eierproemen, joa, en ok al Reine Claudes. Det waeren grune proemen, die wödden toendertied op drank ezet, mär zie smae-ken aans ok zo wel lekker.

tekening T. Vlierhuis

De ingang van 'n hof was tussen 't grote huus en het olde huus van Offenbergh, de schoenmaeker, det er vlak noast stund. Bie de ingang stund rechts een grote nōttenboom en tegen de mure an gruuien morellen en droeven. Links, zo ongeveer bie de treurbeuke, stund een rond priëltie van riet. Ik denke det de familie doar 's zommers zat thee te drinken, of det zie 't gereedschap der in opbörghen. Eëm eerder as det priëltie hef een brandweerhuussie estaon.

Die treurbeuke hef der, denk ik, wel altied estoan. 'k Heb wel es heuren zeggen, det e noe tweehonderd joar is! 't Was toen ok al een grote boom, mär de takken kwamen niet töt an de grond, zoas noe. Die wödden geregeld opesnuuid. Ie konnen der zo onderdeur lopen en a'j der toen in die tied onder stunden, ko'j 'n helen hof òverzien. Den groten hof heuren helemoal bie det mooie huus van de Rakhörsten.

't Olde huus van De Nekker, woar as noe de veeartsen in zit, was ok van Rakhörs. Dit olde huus is 't langste deur een Rakhörs bewoond ewes, ik denke töt ongeveer 1943. Det was toen Gerrit Rakhörs; doarveur wonen der zien vaeder Willem (1837-1919). Die had doar een krudenierswinkel en grutterieje. Zie verkochten ok rogge, veevoer (mael), enzovoort. Zie hadden nl. een mölle; die stund zo umtrent woar as noe het kruusgebouw stiet. Noast de gewone krudenierswaeren verkochten ze ok pillen, poeiers, zälfies, en wat doar zo'n bettie bie heuren.

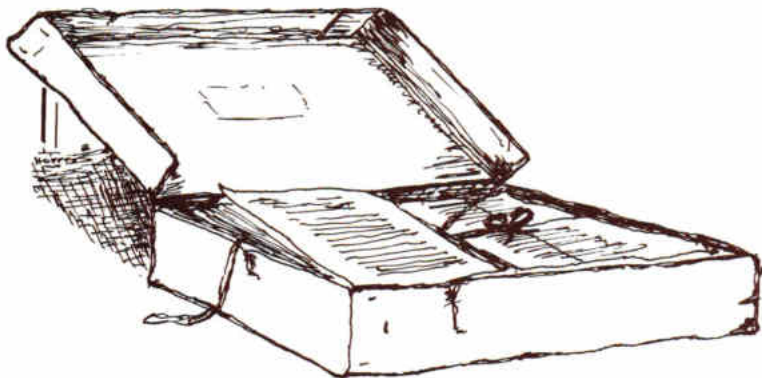
Gerrit Rakhörs (1878-1943) was ok nog roadslid en kassier van de boerenleenbanke. Een zönne van hum, ok Gerrit, sneuvelen in 1940 op de Grebbeberg.

In 't mooie grote huus der noast wonen dan de oldere Rakhörsten, een ome en tantes, drie of vere, det wee'k zo net niet. 't Huus wödden deftig bewoond. 'k Denke det 't een huus is van zo ongeveer 1900. 't Was in die tied een statig huus. En det is 't nòg, al liekt het wel aans as vrogger. Van binnen is 't statige der jammer nog ok wel of. Die ome, die der in wonen, was ok een Gerrit Rakhörs.

Noa 't verscheiden van de laeste Rakhörsten is 't geheel verkoch. De winkel an de familie Bijker (laeter De Nekker) en 't grote huus met 'n hof an de gemeente. Het huus wödden gemeentehuus en 'n hof is in drie percelen verhuurd. De huurders waeren de families Wolters, ter Laak en Vlierhuus (op de hoek). Die verbouwen der gruunte en eerappel en zo. 't Fruit was veur ommoale saemen, det wödden noa pluk en schudden eerlijk verdeeld. Of de jongs van Ter Laak altied wel van de appels en de proemen of konnen blieven, det wee'k niet zo zeker...

Laeter is het gemeentetuun ewödden en noe, noe is 't weer Rakhörsthof!

F. Vlierhuis

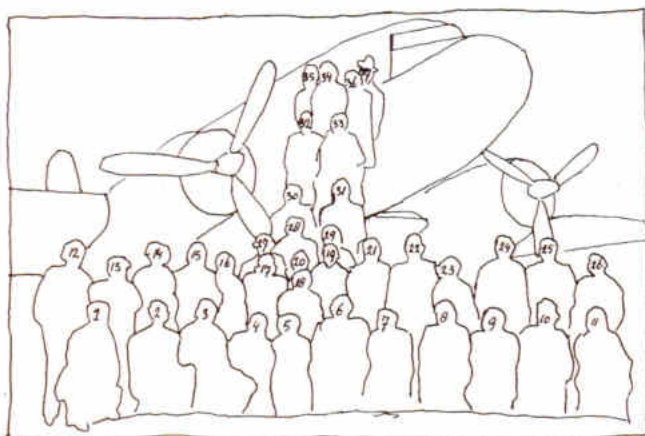
Wie is wie?

Deze keer een foto uit "de oude doos". Wie herkent de dames met hun kinderen?
Waar en wanneer is deze foto gemaakt? Gaarne weer uw reacties hierop.

Op de foto, geplaatst in het septembernummer, zijn reacties binnengekomen van: mevr. v. Dort-Eijkenaar, mevr. Bisselink-Nijenhuis en mevr. Ulderink-Stegeman. De foto is gemaakt in 1947 of 1948 ter gelegenheid van een reisje van "de bond", zoals wat nu F.N.V. of C.N.V. is, toen werd genoemd.

1. Albert Dekker
2. Hendrik Nijenhuis
3. Dhr. Egbers
4. Dhr. Weertman
5. Mevr. Weertman
6. Dhr. Toersen
7. Mevr. Toersen
8. Dhr. v. Leeuwen
9. Anna Reefman
10. Mannus Klein Gansey
11. Dieks Klein Gansey
12. Jan v. Dort
13. Mientje Visser
14. Gerrie Eykenaar
15. Mevr. Egbers
16. Mevr. Dekker
17. Mevr. Seine
18. Jennegje Boerman
19. Klaas v. Leeuwen
20. Mevr. v. Leeuwen
21. R. Lingeman
22. Albert Eykenaar
23. To Eykenaar-v. Munster

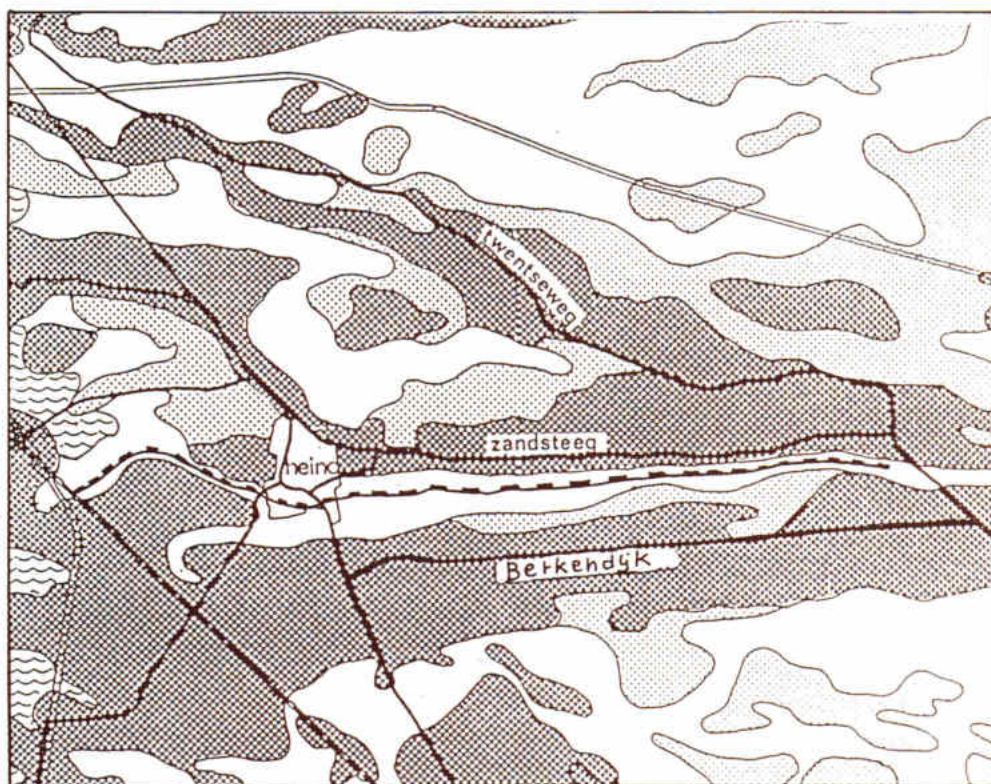

24. Dieks Huisman	31. Henk Nijenhuis
25. A. Boersma	32. Gerrit v. Leeuwen
26. G.J. Boerman	33. Mevr. v. Leeuwen
27. Ap v. Essen	34. Aaltje Bekkink
28. Willem Groteboer	35. Jan v. Dort
29. Jo Hulsebos	36. Tony Eykenaar
30. Evert Egbers	37. Jan Willem Groteboer

Wij danken u voor de reacties en hopen ook nu weer vele reacties te ontvangen.

HEINO IN KAART (3) - De Vloedgraven

Door Heino liep vroeger een klein waterloopje, een slootje haast, luisterend naar de naam Vloedgraven. Hoewel dit oost-west lopende weteringetje in droge tijden nauwelijks het aanzien waard moet zijn geweest, gaf de grote aanvoer van water in vochtige periodes vaak aanleiding tot overstromingen. Wellicht dat het eerste deel van de naam Vloedgraven daarmee te maken heeft. Wat we weten van de Vloedgraven berust meer op afgeleide gegevens (kaartvergelijking) en veronderstellingen dan op archiefopslag. De Vloedgraven, naar alle waarschijnlijkheid ontstaan als een regenbeek in het laaggelegen beekdal tussen de Lemelerveldseweg en de Berkendijk, heeft tot het midden van de vorige eeuw een vrij natuurlijke loop gekend. Op de topografische kaart, verkend in 1847, is goed te zien dat de oorsprong lag ten zuiden van de boerderij De Oude Rooseboom (nu Martin van Dijk). Hoogstwaarschijnlijk vormde de toch wat hoger gelegen Oude Twentsche Weg waaraan De Oude Rooseboom gelegen is, een soort waterscheiding zodat al het water dat ten westen van de Oude Twentse Weg een afwatering zocht, in het beekdal van de Vloedgraven terecht kwam.

Zandgronden

Het Vloedgravedal

- zone 1. Hogere dekzandruggen
- zone 2. Middelhoge, vlakkere dekzandgronden
- zone 3. Lage en zeer lage dekzandgronden
- zone 4. Vloedgraven

Op het kaartje **Het Vloedgravendal** ontleend aan Bieleman (blz. 11) en verder bewerkt door er de Berkendijk en de Vloedgraven in te tekenen, is goed te zien hoe het beekdal tussen de Zandsteeg (nu Lemelerveldseweg) en de Berkendijk ingeklemd ligt. En dat de Vloedgraven ook bij het dorp Heino een natuurlijke loop heeft gezocht via de laagst gelegen gronden; hoewel het laatste deel van de waterloop hier waarschijnlijk wel vergraven is. De loop van de Vloedgraven langs de Bendijksweg en de Rozendaelseweg is namelijk zo strak parallel met de weg dat vergraving van de natuurlijke loop hier voor de hand ligt. De aanwezigheid van het landgoed Het Rozendael zal hier ongetwijfeld toe hebben bijgedragen. Zoals het eerste deel van de naamgeving met overstromingen geassocieerd kan worden, zo zou hier de verklaring kunnen liggen voor het tweede deel van de naam Vloedgraven. Degenen die aan de Kerstwandeling 1988 deelnemen, zullen, lopend over de noordelijke kade van de Vloedgraven, met eigen ogen kunnen zien hoe de Zandsteeg oprijst vanuit het Vloedgravendal, conform het kaartbeeld. Tenslotte mondt de Vloedgraven dan, net voorbij het spieker Het Rozendael, via de spoorsloot uit in de Nieuwe Wetering.

De topografische kaart van 1883 toont aan dat de Vloedgraven tussen 1847 en 1883 verlengd is in oostelijke richting. Gezien de strakke rechte loop is het duidelijk dat hier sprake is van een gegraven afwateringssloot t.b.v. een ontginningsbeleid. In ieder geval ligt in 1883 het beginpunt van de Vloedgraven iets ten oosten van het kanaal Dalmsholte-Raalte, ongeveer ter hoogte van de kruising Posthoornweg-Wolthaarsdijk. De Vloedgraven werd hier d.m.v. een grondduiker onder het kanaal door gevoerd. In de 19e eeuw gebruikte men daar houten duikers voor. Gezien de technische problemen van het leggen van een houten duiker onder een bestaand kanaal is het waarschijnlijker dat de verlenging van de Vloedgraven vóór de aanleg van het kanaal plaatsvond dan er ná. Het kanaal Dalmsholte-Raalte werd op 7 september 1858 geopend!

Omstreeks 1966-1967 wordt alles anders. Sinds '64 valt het Overijssels kanaal onder het beheer van het waterschap Salland en kan men het gebruiken als afwateringskanaal. Binnen het kader van grote verbeteringswerken in het waterschap Salland in de jaren tussen '64 en '73 valt o.m. de verlegging van de uitmonding van de Vloedgraven. Ter hoogte van het Bouwhuisbos (landgoed De Vlaminckhorst tussen de Vlaminckhorstweg en de Weversweg) werd de loop van de Vloedgraven omgebogen in zuidelijke richting naar de Raalterwetering, zodat vanaf '66 de hoofdafvoer van het Vloedgravenwater niet meer via Heino-zuid liep. Tegelijkertijd werd de bochtige loop van het oudste deel tussen de Oude Twentsche Weg en de Vlaminckhorst gekanaliseerd en gedeeltelijk verlegd.

De situatie tot 1847, daarna tot 1966 en na 1966 vindt u afgebeeld op het kaartje **150 jaar Vloedgraven**.

De bebouwing van Heino-zuid vormde de definitieve nekslag voor de Vloedgraven. Het gedeelte tussen de Raalterstraat en de Paalweg werd in 1985 geheel gedempt. Het nog bestaande deel Vloedgraven, beginnend aan de noordzijde van het gelijknamige bejaardencentrum De Vloedgraven en eindigend bij de spoorwegovergang Rozendaalseweg kreeg een ondergrondse verbinding met de beide bergingsvijvers in Heino-zuid; die vijvers staan, ook weer met een ondergrondse leiding in verbinding met de verlegde Vloedgraven (ter hoogte van de Bendijksweg) zodat bij doorspoeling van de beide bergingsvijvers er toch weer Vloedgravenwater door de Vloedgraven in Heino-zuid stroomt.

De Vloedgraven bij Heino

Duidelijk te herkennen delen van de oude Vloedgraven vinden we nog in het Bouwhuisbos, bij de Raalterstraat tegenover het politiebureau, bij de Paalweg als droge sloot met wilgjes, achter het bejaardencentrum De Vloedgraven (betonnen bedding) en vanaf de Stationsweg, langs kwekerij Van der Vechte langs de boerderij van Van Egmond naar de Bendijksweg en verder langs de Rozendaelseweg.

Dat de Vloedgraven ooit een rol heeft gespeeld in het economisch leven van Heino kunnen we lezen bij Bieleman (blz. 73) als die vermeldt dat in 1672 de Heinose schoenmakers een verzoek indienen om een sloot te mogen graven voor aanvoer van water, benodigd bij het looien van leer. Die "schoemakerskuypen" lagen ter hoogte van de kruising Plataan-Paalweg. Het is duidelijk dat de schoenmakers het water van de Vloedgraven hebben benut. Die conclusie ligt temeer voor de hand omdat de Vloedgraven de enige afwateringsloop van de marke Heino was. Kolk- en Steenwetering behoorden beide tot de marke Lenthe. En inderdaad komen we in de oude markeboeken van Heino veelvuldig aantekeningen tegen over de schouw van de Vloedgraven.

Op het kaartje **De Vloedgraven bij Heino** ziet u de loop van de Vloedgraven zoals die was tussen 1883 en 1966. De kaart is een fragment van de topografische kaart van 1883. In 1883 geschiedde het kruisen van wegen d.m.v. duikers, bruggen en vonders. Achtereenvolgens: Bouwhuisbos met brug (nu duiker), Raalterstraat met gemetselde duiker (nu nog aanwezig), Paalweg met duiker (nu verdwenen), Woolthuisweg met duiker (ook nu nog maar ten dele ondergronds), Stationsweg met duiker (ook nu nog), Bendijksweg met brug (nu duiker), Rozendaelseweg met gemetselde brug (nu nog aanwezig, net voor de spoorwegovergang).

Bronnen:

- archief Waterschap Salland inv.nr. 32.4
- archief W. Grootenhuis
- HEINO, een geschiedenis van mens en plaats, door J. Bieleman (hier kortweg aangeduid als Bieleman)
- topografische kaarten 1847, 1883, 1976
- Waterstaat in Overijssel
Prov. Ov. 1983

Peter Weller

Naar aanleiding van de lezing van mevrouw G. Kreule uit Nieuw-leusen op 15 november jl. is het plan geopperd ook in Heino een inventarisatie te maken van de nog aanwezige merklappen en letterdoeken. Mocht U in het bezit zijn van een dergelijke doek/schilderij of weten wie zoiets in haar of zijn bezit heeft, neemt U dan contact op met één der bestuursleden. Te zijner tijd zal dan iemand van dit doek een dia komen maken.

VAN VLAS TOT LINNEN

Wij zijn de heer De Vos zeer erkentelijk voor de gedegen beschrijving van dit onderwerp. (red.)

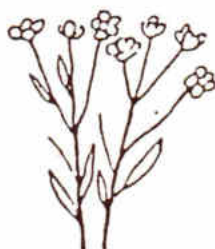

Nadat in maart/april de minieme (lijn)zaadjes aan de grond zijn toevertrouwd zal de vlasplant zich ontwikkelen tot een ranke, taaie stengel met dunne langwerpige bladeren, die dicht tegen de stengel liggen; bij het bloeien en rijpen verdwijnen deze nagenoeg. De bloem is klein, lichtblauw of wit gekleurd; soms zitten er meerdere aan een stengel, afhankelijk van de zaaidichtheid. De bloeitijd is augustus en duurt maar kort; bloeiend vlas kan bewonderd worden in de Fleuropolders en in Zeeuws-Vlaanderen (rond St. Jansteen en Koewacht).

Het oogsten geschiedt op een bijzondere manier, de plant wordt nl. met wortel en al uit de grond getrokken. Vroeger kwamen vanuit België horden "vlastrekkers" voor deze oogst naar Zeeuws-Vlaanderen (zie ook het boek "De Vlaschaard" van Stijn Streuvels). Na de oogst worden de stengels gebundeld en te drogen gelegd op het veld.

Na deze droogperiode begint het **repelen**, d.w.z. de stengels worden van hun zaadbolletjes ontdaan door ze door een repel te trekken. Een repel bestaat nl. uit slanke piramidevormige pennen, die dicht op elkaar staan, zodat de zaadbolletjes van de stengel worden verwijderd. De overgebleven stengels bestaan uit een houtachtige kern en de daarop met pectine gekleefde vezels.

Daarna volgt het **roten**. De pectine moet worden opgelost, hetgeen gebeurt met vocht, waardoor de in de plant aanwezige "rootbacteriën" actief worden. Het rotten is dus een soort chemisch proces, waarbij bepaalde gassen ontstaan.

vlas - LINUM
USITATISSIMUM

oogsten

drogen

repelen

=

ontzaden

rotenslootmaken van
hout en vlas

Deze gassen nu zijn de oorzaak van stank, die doet denken aan rotten. Geen wonder dat het verboden was dit rotten te doen plaatsvinden in open wateren als bv. de weteringen. Overigens, dat rotten behoeft niet persé plaats te vinden in het water, stilstaand of stromend, het kan ook geschieden door de natuur buiten: het zgn. dauwrotten en zelfs sneeuwrotten zijn niet onbekend. Tegenwoordig heeft men grote betonnen bakken, waarin bij een temperatuur van 35° het rottingsproces in 4 à 5 dagen is voltooid.

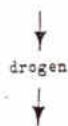
Vervolgens wordt het vlas te **drogen** gelegd en daarna kan het bewerkt worden om uiteindelijk de vlasvezels gereed te maken voor het spinnen.

De eerste bewerking na het drogen is het **brakelen** of **braken**, d.i. het breken van de houtachtige kern. Dat gebeurt met de brakel, een soort botte hakmachine van hout.

Na het brakelen wordt het vlas **gezwingeld**, dat wil zeggen: de houtachtige deeltjes worden eruit geslagen of liever eruit geschraapt. Het gebroken vlas wordt in het zwingelbord gehangen (vastgehouden) en met een houten mes - een zwingelspaan - worden de stukjes hout eruit geschraapt. Deze houten deeltjes - lemen of scheven - werden vroeger als brandstof gebruikt, nu maakt men er vezelplaat van.

Na dit zwingelen moet het vlas **gekamd** worden: de ca. 1 meter lange vlaslinten worden over de **hekel** gehaald, eerst over de grove en daarna over de fijne hekel. De hekel is een plank met ijzeren pinnen. Het gekamde vlas, dat nu schoon is en een lichtblonde kleur heeft (vandaar het woord vlas-kop), is nu klaar om gesponnen te worden tot grove of fijne garens. Opvallend is, dat hier in Heino vele spinsters zijn, maar dat alleen mevrouw Hoekman het vlas spinnen meester is; zij komt dan ook van een Groningse vlasboerderij.

Vlas is al een zeer oud produkt voor het maken van linnen; in feite is linnen de opvolgster van het vijgeblad en het berevel, die dienden om de naakte mens te bedekken en ook te tooien. Egyptenaren en Romeinen kenden het al, maar ook hier, en speciaal in België, werd al heel vroeg vlas verbouwd en linnen vervaardigd (zie het boek "Twintig eeuwen vlas in Vlaanderen"). En hadden onze voorouders niet de befaamde linnenkast, die uitsluitend gevuld was met linnengoed, lakens, slopen, hemden, handdoeken enz. en meestal ook een rol linnen! Ook in deze streek rond Heino werd in vroeger dagen vrij veel vlas verbouwd, maar dan om de eigen linnenkast te vullen; zelf-supporting dus, zoals dat eveneens het geval was met brood, vlees, boter, groenten, wol en zelfs leer (getuige de diverse loopputten). In het boek van Bieleman, "Heino, een geschiedenis van mens en plaats", wordt op bladzijde 78 e.v. duidelijk aangetoond, dat vlas, lijnzaad en linnen hier niet vreemd waren. En ook het ver-

drogen

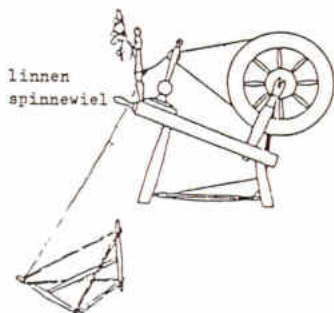
breken van houtachtige binnenste delen

zwingelen = verwijderen van houtachtige delen

hekelen=kammen

linnen spinnewiel

handhaspel

verfbad

werken van vlas blijkt duidelijk uit het verbod in een van de Heinose Markeboeken om in de Vloedgraven te roten (reuten). Ook de bekende Reutekolk aan de Zuthemerweg is een historisch gegeven. Er moeten thans in Heino nog diverse vlasbewerkingswerktuigen aanwezig zijn, maar waar.....? En wie kent of herkent deze?

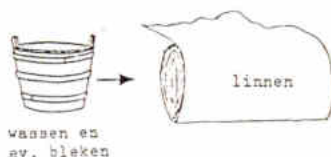
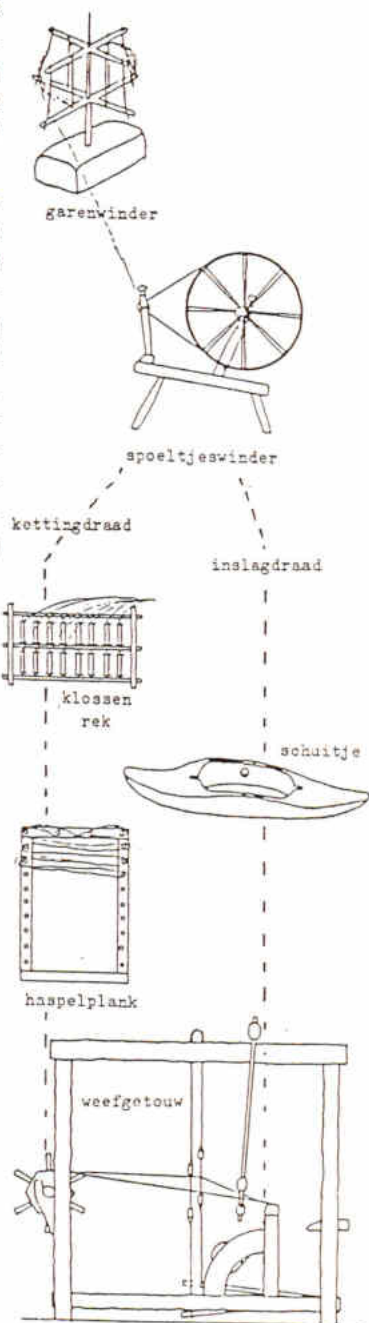
Er waren weefkamers in diverse boerderijen, maar vermoedelijk was er zoveel vlas, dat ook wevers er een boterham aan konden verdienen, aangezien in 1795 Heino maar liefst vier wevers telde. Trouwens, reeds in 1601 had Heino wevers, getuige de Verpondingskohieren, waarin voorkomen Jacob de Wever en de Wever op de Wetering. In 1842 wordt in Heino nog altijd 6.62,50 bunder vlas verbouwd, meer dan tarwe. Uit het gemeenteverslag van 1895 kan worden afgeleid, dat er geen vlas meer werd verbouwd. De textielindustrie had deze huisnijverheid geheel verdrongen. Linnen was een kostbaar, onverslijtbaar, prachtig natuurprodukt. Kreeg de boeremeid vroeger niet een spint vlas (een oppervlakte van 1/50 ha) als loon voor haar werk?

Veel in Heino en omgeving herinnert ook in dit opzicht nog aan vroeger tijden, bv. de reeds genoemde Reutekolk, en ook de Weversweg. Verder kende Heino diverse bleekvelden, niet alleen voor de was, maar ook en m.i. speciaal voor het bleken van linnen. En waaruit bestonden de klederdрахtmutsen? Vermoedelijk waren er ook in Heino kantklossters, die de benodigde kant leverden, hoewel ze nergens worden genoemd.

Er mag nog eens nadrukkelijk op gewezen worden, dat er niets van de vlasplant, behalve dan de pectine, verloren gaat. Na het dorsen, waar ook weer een speciale methode voor bestaat, wordt het lijnzaad gebruikt voor vele doeleinden, o.a. als geneeskundig kruid (laxeermiddel), er wordt lijnolie uit geperst voor lampen en verf, terwijl het restant wordt verwerkt in veevoeder (lijnmeel). Ook het bollekaf diende als voer voor het vee. Over de lemen of scheven (de houtdeeltjes) werd hiervoor reeds een en ander vermeld. Tijdens en na het hekelen tenslotte, blijven er restjes hout en vezel over, die verwerkt worden tot vloustouw. Zo ziet u maar!

Hopelijk zal de komende zomer ook vlas te bloeien staan in onze Heinose kruidentuin "Allegardje", een zakje lijnzaad wordt bij deze aangeboden.

P.A.M. de Vos

VAN DE BESTUURSTAFEL

- * Van de Stichting het Overijssels Landschap, Huis "De Horte", te Dalfsen kregen wij het verzoek U te attenderen op het volgende:
Iedere twee jaar wordt er een publiciteitsprijs uitgereikt ten bedrage van f 1.000,- alsmede een penning
 - a. Voor het schrijven van een artikel of een serie artikelen of voor een werkstuk, betrekking hebbende op of van groot belang voor natuur-, landschaps- en/of milieubehoud in Overijssel.
 - b. Voor het bevorderen van educatieve activiteiten betrekking hebbende op of van groot belang voor natuur-, landschaps- en/of milieubehoud in Overijssel.Om voor deelneming aan deze prijsvraag in aanmerking te komen, dienen gepubliceerde artikelen, werkstukken en andere voorstellen vóór 1 mei 1989 ingediend c.q. te worden bekend gemaakt.
- * Eveneens een verzoek van de provincie Overijssel afdeling bibliotheek en wel een verzoek om uw aandacht te vestigen op hun collectie van circa 100.00 banden, niet alleen van belang voor het provinciaal bestuur en haar ambtenaren, maar ook voor de historici en de geïnteresseerde burger.
De openingstijden van de bibliotheek zijn op werkdagen van 8.30-16.30 uur; adres Luttenbergstraat 2, Zwolle.

Schenkeningen:

- * Van de heer B. Berends te Heino een tabakssnijapparaat
- * Van oud burgemeester J.L.H.M. Berger te Waalre vier ansichten van oud Heino
- * Van de heer H. van Bommel te Wychen de stamboom van de familie Beldsnijder
- * Van de heer G.J. Geertman te Heino drie boekjes
- * Van de familie Grit foto's, kranteknipsels en een aantal jaarverslagen van de zangvereniging Advendo
- * Van de heer H.H.M. Neimeijer te Dalfsen een hooiplukker
- * Van mevrouw G.J. v.d. Sluis te Heino een klederdrachtmuts + lichtblauw tafzijden lint. Deze muts is gedragen door de moeder van mevrouw v.d. Sluis in Neede.
- * Van de heer T. Weertman foto's van oud Heinoërs
- * Van mevrouw Blom, Woolthuisweg: enkele bescheiden uit de Tweede Wereldoorlog.

Dialektbundeltje III

Het derde dialektboekje is inmiddels verschenen; verkrijgbaar bij het bestuur van de vereniging en bij de leden van de werkgroep Dialekt voor f 5,00, bij boekhandel Bisschop en Guus van Wifferen voor f 6,00.
Het eerste dialektboekje is geheel uitverkocht, van het tweede zijn nog exemplaren te koop.